

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

KAMBIYO SENETLERİNDE MENFİ TESPİT DAVASI

TEZİ YAZAN
MAHMUT KAPLAN

Tez Danışmanı: Dr.Öğr.Üyesi Selen KARAĞAÇ

Jüri: Doç. Dr. Gülten Venüs CÖMERT

Jüri: Doç. Dr. Özlem AKINCI ALBAYRAK

(Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN/MAYIS 2024

ONAY SAYFASI
T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE

2022005026 numaralı öğrencimiz olan **Mahmut KAPLAN** tarafından hazırlanan “KAMBIYO SENETLERİNDE MENFİ TESPİT DAVASI ” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından oy birliği Özel Hukuk Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İi/Dış ı asıl üye - Tez Danışmanı - Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Selen
KARAAĞAÇ

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. İi – Jüri asıl Üyesi: Doç. Dr. Gülten Venüs CÖMERT

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

Üniv. Dış ı - Jüri asıl Üyesi: Doç. Dr. Özlem AKINCI ALBAYRAK
(Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

(Enstitü Müdürlüğünde Kalan Asıl Sureti İmzalıdır)

06 / 05/ 2024

Prof. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Bu yüksek lisans tezimi, benim bu günlere gelmem için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan ve her zaman yanımda olan sevgili aileme ithaf ediyorum.

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmamda;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmamın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

06/05/2024

Mahmut KAPLAN

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu tezi yazmamda bana destek olan, sürekli olarak beni motive eden, cesaretlendiren, anneme, babama, eőime ve ablama teşekkür ederim. Yine danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Selen Karaağaç'a tez yazım sürecindeki desteği için canı gönülden teşekkür ederim.

ÖZET

KAMBIYO SENETLERİNDE MENFİ TESPİT DAVASI

Mahmut KAPLAN

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Selen KARAAĞAÇ

Mayıs 2024, 122 Sayfa

Menfi Tespit davası, davacının davalı alacaklıya karşı borçlu olmadığını tespitini istediği icra ve iflas hukukuna özgü bir davadır. Borçlu, genel mahkemelerde açacağı menfi tespit davası ile esasında alacak hakkı olmayan davalının kendisi aleyhine başlattığı icra takibinin ilerlemesini veya icra veznesindeki paranın alacaklıya verilmesini engeller. Bu sayede devletin icra ve hükümlerlik yetkisinin borçlu aleyhine kötü kullanılması önlenir. İcra ve İflas Hukuk'ta Anayasal maddelerin tatbik edilmesi gerektiği her türlü şüpheden uzaktır. Anayasaya yer alan eşitlik hakkı çerçevesinde icra takibinde tarafların haklarının ve yetkilerinin mümkün olduğunca dengelenmesi gerekir. Alacaklı alacağını tahsil etme imkânından yoksun bırakılmamalı borçlu da sadece para borcu neden ile alacaklının tasarrufuna bırakılmaması gerekir. Bu yönü ile menfi tespit davası haklar arasındaki dengeyi sağlamaktadır. Kambiyo senetlerinden kaynaklı açılan menfi tespit davalarının temelini kambiyo senetleri oluşturmaktadır. Bu sebeple kambiyo senetlerinin zorunlu unsurları üzerinde durulmuştur. Kanun koyucunun kambiyo senedine önem atfettiği her türlü şüpheden varestedir. Bu sebeple kambiyo senetlerine özgü farklı bir takip usul öngören kanun koyucu diğer takip türlerine nazaran farklı takip hükümleri öngörmüştür.

Anahtar sözcükler: Kambiyo Senetleri, Menfi Tespit, Defi, İtiraz, İcra Takibi,

ABSTRACT

Negative Declaratory Actions Filed Based on Bills of Exchange

Mahmut KAPLAN

Master Thesis, Department of Private Law

Thesis Supervisor: Dr. Selen KARAAĞAÇ

May 2024, 122 Pages

A negative declaratory action is a unique lawsuit in execution and bankruptcy law where the plaintiff seeks to establish that they are not a debtor to the defendant creditor. The debtor eliminates the enforcement initiated against them by the non-creditor defendant by filing a negative declaratory lawsuit in general courts. This prevents the misuse of the state's executive and sovereign power against the debtor. The application of constitutional articles in Execution and Bankruptcy Law is beyond any doubt. Within the framework of the right to equality in the constitution, the rights and powers of the parties in execution must be balanced as much as possible. The creditor should not be deprived of the opportunity to collect their receivable, and the debtor should not be left to the disposal of the creditor merely due to a monetary debt. In this respect, the negative declaratory lawsuit ensures a balance between rights. The foundation of negative declaratory lawsuits arising from bills of exchange is based on the bills themselves. Therefore, the mandatory elements of bills of exchange have been emphasized. The legislator's significance attributed to the bill of exchange is beyond doubt. Therefore, the legislator, foreseeing a different enforcement procedure specific to bills of exchange, has stipulated different enforcement provisions compared to other types of enforcement.

Key words:Negative Declaratory Actinon, Bills of Exchange,Pela , Executive ,Protest, Proceeding

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Menfi tespit davasına kambiyo senetlerinin konu olması hali incelenmiştir. Kambiyo senetlerinin TTK çerçevesinde zorunlu ve ihtiyari unsurları irdelenmiş ve bu hususlardaki eksiklerin menfi tespit davasındaki sonuçları üzerinde durulmuştur. Yine menfi tespit davasında ispat yükü ve ispat araçları incelenerek uygulamaya katkı da bulunulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda kambiyo senetlerinden kaynaklı olarak açılan menfi tespit davası ile ilgili davalarda ortaya çıkan sorunlar ve mevzuattaki eksikliklerin giderilmesi amaçlanmıştır.

Mayıs, 2024

İÇİNDEKİLER

KAPAK.....	i
ONAY SAYFASI.....	ii
İTHAF.....	iii
ETİK BEYANI.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xiii
EKLER LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAMBIYO SENETLERİ VE TÜRLERİ

1.1.Kambiyo Senetleri Hakkında Genel Bilgi.....	3
1.2.Kambiyo Senetlerinde Ehliyet.....	8
1.3.Kambiyo Senetlerinin İşlevi.....	11
1.3.1. Ödeme Aracı Olması.....	12
1.3.2.Kredi İşlevi.....	12
1.3.3 Teminat İşlevi.....	13

1.4.Kambiyo Senetlerinin Ortak Özellikleri.....	13
1.4.1. Sınırı Sayı İlkesi.....	13
1.4.2. Sıkı Şekil Şartlarına Tabi Olması.....	14
1.4.3. Emre Yazılı Senetlerinden Olması.....	14
1.4.4. Müteselsil Sorumluluk İlkesi.....	15
1.4.5. İmzaların Bağımsızlığı.....	17
1.4.6. Kambiyo Senetlerinin Alacak Senedi Olması	21
1.4.7. Soyutluk İlkesi.....	21
1.4.8. Özel Takip Usulüne Tabi Olması.....	23
1.5. Kambiyo Senetlerinin Türleri.....	24
1.5.1.Poliçe.....	24
1.5.1.1.Poliçede Şekil	25
1.5.1.2.Poliçede Kabul.....	29
1.5.1.3.Poliçede Ciro.....	30
1.5.1.4.Poliçede Aval.....	31
1.5.1.5.Poliçede Ödeme.....	33
1.5.1.6. Sorumluluk.....	34
1.5.1.7.Başvuru Hakkının Şartları.....	36
1.5.1.8.Zamanaşımı.....	37
1.5.2. Bono.....	38
1.5.3. Çek.....	39

İKİNCİ BÖLÜM

MENFİ TESPİT DAVASI VE KAMBYO SENETLERİNE MAHSUS HACİZ YOLU İLE TAKİP

2.1.Dava Türleri.....	41
-----------------------	----

2.1.1.Eda Davası.....	41
2.1.2.Tespit Davası.....	43
2.1.3.İnşai Dava.....	47
2.2. Menfi Tespit Davası.....	49
2.2.1.Menfi Tespit Davasının Tarihçesi.....	50
2.2.2.İsviçre.....	50
2.2.3.Türkiye.....	51
2.2.4. İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davası.....	53
2.2.5.İcra Takibinden Sonra Açılan Menfi Tespit Davası.....	54
2.2.6.Menfi Tespit Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	55
2.2.7.Menfi Tespit Davasında Yargılama Usul ve İspat.....	57
2.3.Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu ile Takip.....	59
2.3.1.Takip Talebi.....	60
2.3.2.Ödeme Emri.....	64
2.3.3.Ödeme Emrine İtiraz Edilmesi.....	65
2.3.3.1.Borca İtiraz.....	65
2.3.3.2. İmzaya İtiraz.....	67
2.3.3.3. Ödeme Emrine Karşı Şikayet.....	66
2.3.3.4.Genel Haciz Yoluna İlişkin Hükümlerin Uygulanması.....	69
2.3.3.5 Birden Fazla Borçlunun Bulunması.....	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MENFİ TESPİT DAVASININ KAMBIYO SENETLERİNDEKİ HALİ

3.1.Genel Bilgi ve Davanın Tarafları.....	70
3.2.Davanın Konusu.....	73

3.2.1. Senet Metninden Doğan Def'ilerden Kaynaklı Menfi Tespit Davası.....	74
3.2.2. Senedin Hükümsüzlüğünden Doğan Def'ilerden Kaynaklı Menfi Tespit Davası.....	75
3.2.2.1.Ehliyetsizlik.....	76
3.2.2.2.Yetkisiz Temsil.....	77
3.2.2.3.İptal Edilebilirlik Halleri.....	79
3.2.2.4. Sahtelik ve Tahrifat.....	80
3.2.2.5.Kişisel Defiler.....	81
3.2.2.5.1.Bedelsizlik.....	82
3.2.2.5.2. Teminat Kaydı.....	83
3.3.Kambiyo Senetlerine Mahsus İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasının İcra Takibine Etkisi.....	84
3.4.Kambiyo Senetlerine Mahsus İcra Takibi Sırasında Açılan Menfi Tespit Davasının İcra Takibine Etkisi.....	85
3.5.İspat Yüğü.....	86
3.5.1.Hatır Senedi İddiasının İspatı.....	88
3.5.2. Teminat Senedi İddiasının İspatı.....	90
3.5.3. Açığa imzalı Senet İddiasının İspatı.....	92
3.5.4. İspat Yüğüümün Yer Değiştirmesi.....	93
3.6.Davanın Sonucu.....	93
3.6.1.Davanın Kabulü.....	94
3.6.2.Davanın Reddi.....	95
SONUÇ	96
KAYNAKÇA	97
EKLER	102

KISALTMALAR

A.Ş.	: Anonim Şirket
Bkz	: Bakınız
c.	: Cümle
ÇK.	: Çek Kanunu
Dpn	:Dipnot
E	: Esas
f	: f
g.	: Gün
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemesi Yasası
İİK	: İcra ve İflas Yasası
K	: Karar
m.	: Madde
No	: Numara
TBK	: Türk Borçlar Yasası
TMK	: Türk Medeni Yasası
TTK	: Türk Ticaret Yasası
YİBK	: Yargıtay İçtihatı Birleştirme Kararı

EKLER LİSTESİ

EK A. Tez Etik Kurulu Onay Belgesi.....	102
EK B. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik Kurulu 18/01/2024 Tarihli İzin İstek Yazısı.....	107
EK C. Çağ Üniversitesi Tez Etik Kurulu 31/01/2024 Tarihli İzin Yazısı.....	108

GİRİŞ

Tespit davası genel dava türleri içinde yer alan ve Hukuk Muhakemesi Kanununda 106. Maddesinde özel olarak düzenlenen bir dava türüdür. Bu davada mahkemeden bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesine yönelik talep, karara bağlanır. Menfi tespit davası, Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenen tespit davasının İcra ve İflas Kanunundaki görünümüdür. Menfi Tespit davası ile borçlu veya haciz tehdidi altında bulunan kişi mahkemeden, davalı alacaklıya borcunun olmadığını tespitini ister. Bu sayede kötüniyetli alacaklılara karşı kendisini haciz ve haciz tehdidinden korumuş olur. Bu dava diğer dava türlerinden farklı olarak bir yapma veya yapmama gibi bir edimin yerine getirilmesini içermemekte sadece mevcut bir hukuki ilişkinin varlığı ya da yokluğuna dair bir tespit içermektedir.

İcra ve İflas Kanuna 06.03.1965 tarihinde 538 Sayılı yasa ile İcra ve İflas kanununda menfi tespit davasına dair yeni düzenlemeler getirilmiş, getirilen yasal düzenlemeler aynı yasanın 43. maddesi gereğince de üç ay sonra yürürlüğe gireceği belirtilmiştir.538 sayılı Yasadan önce 2004 sayılı İİK ‘ da olumsuz(menfi) tespit davasına yönelik düzenleme mevcut değildi. Bir an için bu konuda genel nitelikte olan Hukuk Muhakemesi Kanunun ilgili maddelerin tatbik edilebileceği düşünülse bile tespit davasına dair yasal düzenleme HMK’ ya2011 yılında eklenmiştir. Hali ile değişiklikten önce ne özel kanun olan İİK’ da ne de genel kanun olan HMK’ da tespit davasına yönelik bir düzenleme yoktu. Bu da borçluların takibin kesinleşmesi ile borçlu olmadıkları bir paranın ödenmesini zorunlu kılmaktaydı. Bu durum kötüniyetli takip alacaklısını korumakla birlikte takipte tertip ve taraflar arasındaki hak ve nesafet kuralını ihlal etmekteydi. 538 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeyle olumsuz tespit davasının açılmasına takibin aşamasına bakılmaksızın cevaz verilmiştir.

İİK’nın 72. Hükmünde olumsuz tespit davalarına dair hükümlerin kambiyo senetlerine mahsus takiplerde de uygulanacağı İİK m. 170/b’de atıf yoluyla düzenlenmiştir.”61/2 , 3,4,5 fıkraları ile 62 ve 72 madde hükümlerinin kambiyo

senetlerine mahsus haciz yolu ile takiplerde de uygulanacağı kabul edilmiştir. Bu kapsamda genel haciz yolu ile takiplerde "Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümü Kambiyo senetlerine ayrılmıştır. Menfi Tespit Davasının konusunun kambiyo senetlerinden kaynaklı borçlar için açıldı nazara alındığında konun daha iyi aktarılabilmesi için çalışmanın kambiyo senetleri ve türleri ile başlamasının uygun alacağı kanaatindeyiz.

Çalışmamızın ikinci bölümünde Menfi Tespit Davası ve tarihçesine değinilmiştir. Bu davanın daha iyi anlaşılması için mehaz İsviçre İcra ve İflas Kanunda Menfi Tespit davasına dair yasal düzenlemelere de değinilmiştir. Mehaz kanunda menfi tespit davasına yönelik düzenleme 1994yılına kadar yoktu. Ancak Türkiye de daha 1965 yılında yasal olarak düzenlenmiştir. Menfi tespit davanın kendine özgü yapısını ortaya koymakla beraber menfi tespit davasını kanunda düzenleniş tarihi açısından kaynak yasadan bir adım öne geçmiştir. Çalışmamızda mehaz kanun ve düzenlemenin tarihçesine ayrı bir yer verilmiştir.

Çalışmamızın asıl ve son konusunu, bono, çek ve poliçeye karşı borçlu olunmadığına dair açılan menfi tespit davasıdır. Borçlunun kambiyo senetlerinden kaynaklı icra takibine muhatap olması halinde yapacağı yegâne başvuru yolu menfi tespit davası açmaktır. Bilindiği üzere genel haciz yolu ile takiplerden ayrı olarak takibe yapılan itirazlar satış dışında başka hiçbir icra takip muamelesini durdurmamaktadır.(İİK. m.169,170).Bu yönü ile takip tehdidi altında bulunan borçlunun açacağı menfi tespit davasında kambiyo senetlerinden kaynaklı def'ileri ileri sürerek hukuki koruma talep edilebilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMBIYO SENETLERİ VE TÜRLERİ

1.1.Kambiyo Senetleri Hakkında Genel Bilgi

Kambiyo senetleri diğer adıyla ticari senetler poliçe, emre muharrer senet(bono) ve çekten ibaret olup ticari senetler olarak da nitelendirilmektedir. Kambiyo senetleri kanunen emre muharrer senetlerdir. Her üç senet türü Türk Ticaret Kanununun '*Kıymetli Evrak*' isimli '*Üçüncü Kitap*'nın '*Kambiyo Senetleri*' başlığını taşıyan '*Dördüncü Kısım*'ında düzenlenmiştir. Dördüncü kısımda Kambiyo senetleri TTK 670-823 maddeleri arasında düzenlenmiş, Dördüncü kısmın ikinci bölümünde Bono ve Emre Yazılı Senetler TTK 776- 779 maddeleri arasında düzenlenmiş üçüncü bölümde ise çeke dair düzenlemelere TTK 780 -823 maddeleri arasında yer verilmiştir¹. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu her ne kadar uygulaması az olsa da poliçeye dair ayrıntılı düzenlemelere yer vermiş, bono ve çeke dair ise poliçe hakkındaki düzenlemelere atıfta bulunmuştur(TTK 778-818).Kambiyo senetlerinden biri olan çek için Türk Ticaret Kanunundaki düzenlemelerinin yanında 5941 sayılı Çek Kanunu da ihdas edilmiştir². Poliçe, Bono ve Çek kambiyo senedi olarak sınırlı sayıda düzenlenmiştir. Bunların dışında başka bir kambiyo senedi yoktur. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 645-849 maddeleri arasında düzenlenen kıymetli evraklardandır³.

Kambiyo(Ticari) senetlerinin tanımı ve özellikleri Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu tarafından verilen bir kararda şu şekilde tanımlanmıştır; "*Ticari senetlerin dolaşım yeteneği olan senetlerdir. Ticari senetlerde hak ile senet arasındaki sıkı ilişki nedeniyle senedin devri ile senedin içerdiği hakkın da devri mümkündür. Bu yolla ticari senetler ticari ilişkilerin sürdürülmesinde bir kredi aracı ya da nakit gibi bir ödeme vasıtası olarak kullanılmaktadır. Öte yandan dolaşım kabiliyeti, ticari senetlerin uluslararası dolaşıma girmesini de sağlamaktadır. Dolaşım özelliğinden dolayı hızlı ve*

¹ KENDİGELEN, Abuzer/ KIRCA, İsmail: "*Kıymetli Evrak Hukuku*", On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2019,s.256.

² BAHTİYAR, Mehmet: "*Kıymetli Evrak Hukuku*", Beta Yayınları, İstanbul, 2019, s.45.

³ BOZER, Ali/GÖLE, Celal: "*Kıymetli Evrak Hukuku*", Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2017,s.60.

çok sayıda el değışebilirler. Bu nedenle ticari senetlere ilişkin düzenlemelerin yeknesaklaştırılması ve buna dayalı olarak ortaya çıkabilecek sorunların çözümleri için La Haye ve Cenevre kuralları kabul edilmiştir. Soyutluk ilkesi gereği ticari senetlerin senette yer alan hak ile bu hakkın oluşmasına neden olan temel borç ilişkisi arasında herhangi bir ilişki yoktur. Ticari senetlerin temel borç ilişkisinden ayrı bir mevcudiyete sahiptir. Ticari senetlerin bir defa düzenlendikten sonra doğumuna neden olan (temel) ilişkideki aksaklık veya bozukluk ticari senedin geçerliliğine etkili olmaz. Ticari senetlere dayalı bir talep ile karşılaşan borçlunun, borçlanmasına neden olan temel borç ilişkisindeki eksiklik ileri sürememesi ticari senetlerin soyutluk ilkesinin sonucudur. Soyutluk ilkesi, senedin el değıştirmesi, dolaşımı hâlinde söz konusu olacaktır. Ticari senetlerin geçerliliği sıkı şekil koşullarına bağlanmıştır. Ticari senetlerin sadece ihdası değil; devri, aval verilmesi, zayi vb. diğer işlemleri de şekil şartlarına tabidir. Anılan işlemler bu şekil şartlarına uygun olarak yapılmadığı takdirde ya senet hüküm ifade etmez ya da istenilen sonucu doğurmaz (TTK m.671 vd., 776-779 ve 780-781). Ticari senetlerde "imzaların istiklali ilkesi" geçerlidir. Buna göre bir kambiyo senedi borçlanma yeteneği olmayan imzaları, sahte imzaları, hayali kişilerin imzalarını veya asili sorumlu tutmayan vekâleten atılan imzaları içermesi hâlinde bu geçersizlikler diğer imzaların geçerliliğine etki etmez. (TTK m. 677). Bir başka deyişle, geçerli olarak atılmış imzanın sahibi, geçersiz imzaları ileri sürerek ticari senedin geçerli olmadığı yolunda bir itirazı ileri sürmek suretiyle, sorumluluktan ve borcu ödemekten kurtulmaz. Ticari senetler kamu güvenine mazhar senetlerdir. Hamil senedi kendisine ciro eden cirantanın sahip olduğu hakları değil, sadece senette yazılı olan hakları iktibas eder. İşte ticari senetlerin içeriği, senette bulunan hak bakımından o derece mutlak bir ölçüdür ki, iyi niyetli her üçüncü kişi buna tam olarak güvenebilir. Bu çerçevede ticari senetler, Türk Ceza Kanunu uygulaması bakımından "resmî senet" kabul edilmekte ve senede ilişkin tahrifat, sahtelik gibi eylemler suç teşkil etmektedir (TCK m. 204)⁴.

YİBK tarafından verilen kararda kambiyo senetlerinin temel özellikleri üzerinde durulmuş verilen karar ile uygulamaya yönelik ilke ve kapsayıcı bir karar vermiştir. YİBK tarafından verilen kararın yerel mahkemeleri bağlayıcı olması nazara alındığından

⁴ YİBK. 2017/4E, 2018/5K, 20.04.2018 E.T:8.12.2023 (<https://kazanci.com.tr/gunluk/ibkk-2017-4.htm>)

Kambiyo senetlerine dair kanun hükümlerinin farklı ve yanlış yorumlanmasının önüne geçilmiştir.

Kambiyo senetlerinin daha iyi tanımlanabilmesi için kambiyo taahhüdüne değinmek elzemdir. Kambiyo taahhüdü kavramı poliçe, bono yahut çek ile borç altına girmeyi ifade eder⁵.Kambiyo taahhüdü kavramına 6098 TBK. m133.maddesi, 6102TTK. m 1070 maddesi, TMK. m 429. maddesinde değinilmiştir.

Kambiyo taahhüdünde bulunmak bir kimsenin, kambiyo senedi vasıtasıyla borç altına girmesi demektir. Kişinin kambiyo taahhüdünde bulunması kambiyo senedi düzenlemekle olabileceği gibi başkasının düzenlediği senedi ciro etmek, aval vermek yahut kabul etmekle de gerçekleştirilebilir⁶.

Kambiyo taahhüdüyle birlikte kambiyo senetlerinin kurucu niteliği gereği temel ilişkiye ek olarak bir de kambiyo taahhüdünde bulunmuş olmaktadır. Böylece aslında bir borç ilişkisi için hem temel ilişki hem de kambiyo ilişkisi kurulmuş olmaktadır³. Kural olarak kambiyo taahhüdünde bulunmak borcun tecdidi anlamına gelmemektedir. Bu da kambiyo senedinin ifa yerine değil ifa uğruna verildiği anlamına gelmektedir⁷.Kambiyo senedinin alacaklısı kambiyo senedinden kaynaklı başvuru hakkını herhangi bir sebeple yitirse dahi asıl borçlu ilişkisi ayrıca devam ettiği için asıl borç ilişkisinden kaynaklı talep hakkı devam etmektedir. YHGK'nın 2017/19-821E - 2019/58K, 5.2.2019.T tarihli kararında kambiyo taahhüdünün hukuki niteliği yapılmıştır. *'Bütün soyut alacaklarda olduğu gibi ticari senet alacağı da kural olarak uygun bir sebebe ihtiyaç duyar. Bir ticari senedi düzenleyip veren ve bu senedi alan herkes, bütün hukuki işlemlerin yapılmasına temel teşkil eden bir amaca ulaşmak istemektedir. İşte bu gaye bir ticari senette yer alan hakların doğumu ve devri açısından hukuki sebebini oluşturur. Ticari senedin düzenlenmesi ile meydana çıkan ilişki "kambiyo ilişkisi" ismiyle anılmaktadır. Ticari senedi vermek suretiyle borç altına giren borçlu "kambiyo taahhüdü"nde bulunmuş olur. Kambiyo ilişkisinin altında esas itibariyle bir asıl /temel borç ilişkisi vardır. Ticari*

⁵PULAŞLI, Hasan: "Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları", Ankara, 2019, s. 117; CEYLAN, Nurettin: "Kambiyo Senetlerine Dayalı Olarak Açılan Menfi Tespit Davası", Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021, s.5

⁶POROY/ TEKİNALP, s. 145. ;CEYLAN, s.6.

⁷ÖZTAN, Fırat: "Kıymetli Evrak Hukuku", Turhan Yayınevi, Ankara, 1997, s.136. ; POROY/ TEKİNALP, s. 146.; KENDİGELEN/ KIRCA, s. 146. ,CEYLAN, s.6.

senetten kaynaklanan talebin geçerliliği, temel ilişkiden kaynaklanan temel talebin ve bununla ilgili olarak taraflar arasında varılmış amaca ilişkin mutabakatın geçerliliğinden tamamen bağımsızdır. Ticari senetten doğan talep hakkına kambiyo hukuku, temel talebe ise bu talebin ait olduğu hukuk kuralları uygulanır’’⁸.

Yargıtay’ın müstakar kararlarında da kambiyo taahhüdün temel borç ilişkisinin ayrı bağımsız olduğu kabul edilmiş ve temel borç ilişkisine dair itiraz ve defiler konusunda sınırlı olarak kambiyo taahhüdüne etkisi kabul edilmiştir. Karar da dikkat edileceği üzere uygulayıcılara yön gösterici olarak somut olaya uygulanacak kanun hükümlerinin neler olacağına da dikkat çekilmiştir. Temel borç ilişkisine hangi kanunun uygulanacağına bakılmaksızın bir kambiyo taahhüdünde uygulanacak kanun hükümleri TTK’dır. Uygulamada daha önce tereddütlere neden olan davalardan biride kambiyo senetlerinden kaynaklı açılacak menfi tespit davalarında görevli mahkemenin temel ilişkiye göre mi, yoksa kambiyo taahhüdüne göre mi değerlendireceği hususudur. Yukarıda belirtmiş olduğumuz karar ışığında da kambiyo senetleri temel ilişkiden bağımsız olduğu nazara alındığında ayrı bir hukuk kuralına tabidir.

Kambiyo senetlerinin türleri çalışmanın devam eden kısmında ayrıntılı olarak açıklanacağı için bu kısımda poliçe, bono ve çeke kısaca değinmekte fayda görmekteyiz. Poliçe kambiyo senedi olarak kabul edilen ve TTK’da hakkında en fazla hüküm bulunan kıymetli evraktır. Hukuki mahiyeti havale olan poliçenin iktisadi mahiyeti kredi vasıtasıdır. Kanunda bir tanımı yapılmamıştır. Türk Ticaret Kanununun 671 ila 775. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Poliçede havalede olduğu gibi 3 taraflı bir münasebet vardır. Bu üçlü münasebet düzenleyen ile lehtar, Lehtar ile Muhatap, Muhatap ile Düzenleyen arasındadır. Keşide eden ile Muhatap arasındaki ilişkiye karşılık, düzenleyen ile lehtar arasındaki ilişkiye bedel, lehtar ile muhatap arasındaki ilişkiye de havale ilişkisi denir⁹.Poliçede, muhatabın düzenleyene bir borcunun olduğu kabul edilir. Muhatap poliçeyi kabul ettikten sonra, poliçenin borçlusu durumuna geçer. Muhatabı poliçesinin borçlusu haline getiren muhatabın poliçeyi kabul beyanıdır. Kabul beyanı olmaksızın muhatabı poliçe bedelinden dolayı takip etmek hukuken mümkün değildir¹⁰.Poliçe çifte yeki veren bir havale niteliğinde olduğundan düzenleyen muhataptan olan alacağını

⁸ YHGK. 2017/19-821E.,2019/58K. 5.2.2019.T, E.T:8.12.2023(<https://www.kazanci.com.tr>)

⁹ BOZER/GÖLE, s.67.

¹⁰ BOZER/GÖLE, s.68. , KENDİGELEN/ KIRCA, s. 124.

bizzat tahsil edip borcuna karşılık lehtara vereceğine, bir poliçe keşide ederek muhataptan olan alacağını lehtara havale eder. Böylece lehtardan alacağını kendisine borçlu olan muhataptan tahsil etmesini; muhataptan da kendisine olan borcunu lehtara ödemesini ister¹¹.

Poliçe, bono ve çek kanunen emre muharrer olarak düzenlenmek zorundadır. Ancak keşide edilen poliçenin lehtarın adının yazılması şartı ile emre veya nama yazılı olarak düzenlenebilmektedir. Lehtarın isminin senet metninde yer alması zorunludur. Aksi takdirde poliçe geçerliliğini kaybetmekle birlikte icra takibine konu edilemez. Lehtarın ismine yer verilmeden hamiline kaydı ile düzenlenen bir poliçe, poliçenin zorunlu ve alternatif diğer unsurlarını taşısa dahi poliçe hükümde sayılmaz. Poliçenin lehtarın ismini belirtmek kaydı ile nama yazılı olarak düzenlenebileceğini beyan ettik. Bir bononun nama yazılı olarak düzenlenebilmesi Türk Ticaret Kanununun 681/2 gereği senet metnine, emre yazılı değildir, ciro ile devredilemez, ciro edilemez veya nama yazılıdır gibi menfi emre kayıtlarını içermesi gerekir.

Emre yazılı olarak düzenlenen bono ise esas itibari ile bir kredi aracıdır. İktisadi mahiyeti poliçeye benzer¹². Bonoda keşide eden ve lehtar arasında iki taraflı münasebet mevcuttur. Düzenleyen lehtara senet metninde yazan bedeli vadesinde ödemeyi üstlenir. Burada düzenleyen poliçeyi kabul etmiş muhatap konumundadır. Poliçede yer alan kabul müessesesi burada yoktur. Lehtar senedi vadeye kadar elinde tutabileceği gibi ciro yolu ile devredebilir. Vade tarihinde ödeme yapılmaz ise imzası bulunanlara takip yapılmak üzere keşideciye protesto çekilir. Ancak düzenleyene başvuru için protesto şart değildir.(TTK. m 730/1)¹³. Poliçe ve çekte taraflar arasında havale ilişkisi mevcut iken bono bir ödeme vaadidir¹⁴.TTK. m 776/1.b maddesinde “*Kayıtsız ve şartsız belirli bir bedeli ödemek vaadini* ” içermesinin zorunlu unsur olduğunu belirterek bononun bir ödeme aracı olduğu kanun koyucu tarafından ortaya konmuştur.

Kambiyo senetlerinin üçüncüsü olan çek soyut borç ikrarını içerir bir ödeme aracıdır. Yargıtay 11.HD., 1976/3852 E.,1976/3866 K. ve 23.09.1976.T tarihli kararında

¹¹ BOZER/GÖLE, s.68.

¹²POROY/ TEKİNALP, s. 144.

¹³ BAHTİYAR, s.47.

¹⁴ KENDİGELEN, s. 125 .

çekin ödeme aracı olduğu kabul edilmiştir.; ”Çek bila kaydı şart belirli bir tutarın ödenmesi için yapılan bir havaledir. Bu itibarla dava konusu çeklerin avans karşılığı bulunduğu ispatı bu genel kuralın aksini ileri süren davacıya aittir.

Çekin ödeme aracı olduğu Yargıtay’ın müstakar kararlarında sıklıkla dile getirilmiş bu sebebin dışında çek keşide edilmesi halinde bu kuralın aksinin kesin delille ispatını gerekmektedir. Bu yönü ile çekin ödeme aracı olarak kabulü yasal karine teşkil etmektedir.

Hukuki mahiyeti havale olan çek, poliçe ve bonodan farklı olarak iktisadi açıdan kredi vasıtası değil, ödeme vasıtasıdır. Çekte vadenin olmaması ile vade olmadığı için faiz şartının yazılamaması çekin iktisadi açıdan ödeme vasıtası olduğunu ortaya koymaktadır. Çek hukuki yapısı itibari ile poliçeye benzemektedir. Çekin özünde poliçeye benzer olarak bir havale ilişkisi yatmaktadır(TTK. m 780/1-b). Poliçeden farklı olarak muhatabın bir banka olması zorunludur(TTK 782/1).Çeklerde poliçelerde olduğu gibi bir kabul müessesesi yoktur ayrıca rehin cirosu ile devri mümkün değildir. Poliçenin aksine çek hamiline düzenlenebilir(TTK m. 785).Çeklerde poliçede olduğu gibi vade olmaması(TTK m.795/1), çeki poliçeden ayırmaktadır¹⁵.Çeki poliçe ve bonodan ayıran bir diğer fark çek hakkında 5941 sayılı ayrı bir kanunun mevcut olmasıdır.5941 ÇK’unda; çek defterinde bulunması gereken kayıtlar, çek keşide edilmesi, kullanılması, çekte hak lehtarın korunması, çekin karşılıksız çıkması ve kanunda belirtilen bazı yükümlülüklerle uyulmamasının müeyyidelere bağlanmış olması çeki kambiyo senetleri içinde güvenilirliği müeyyidelerle sağlanmaya çalışılan bir konuma getirmiştir¹⁶.

1.2.Kambiyo Senetlerinde Ehliyet

Türk Ticaret Kanununun 670.maddesinde; ‘Sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi, kambiyo senetleri ile borçlanmaya da ehildir ’ denilerek ehliyet konusunda kambiyo taahhüdü ile sözleşme arasında bir ayırım yapmamıştır. Borçlanma ehliyetine sahip olan kişiyi kambiyo senedi düzenleyebilmeye de ehil sayılmıştır. Kanun koyucu bu hükümlerle sadece bir kambiyo senedinin düzenlenmesi açısından değil, kabul eden muhatap, avalist

¹⁵ BAHTİYAR, s.47.

¹⁶ AKGÜN, Canan: “ Kambiyo Senetlerinde Menfi Tespit Davası”, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022, s.29.

veya ciranta gibi hangi sıfat ile olursa olsun kambiyo borcunun üstlenilmesini sağlayan tüm kambiyo taahhütleri için geçerli sayılmıştır¹⁷. Türk Ticaret Kanununun 670. Maddesinde her ne kadar sadece borçlanma ehliyetinden bahsedilmiş ise de kambiyo taahhüdünden istifade ehliyeti bakımından özel bir düzenleme getirilmediği için bu durumda genel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Dolayısı ile hak sujesi olan gerçek kişiler (MK .m 8) ve tüm hükmi şahıslar(MK .m 48) kambiyo taahhüdünden istifade ehliyetine sahiptir¹⁸.Fiil ehliyetine sahip olmayan kişinin (tam ehliyetsizin) kambiyo taahhüdüyle borç altına girmesi her ne sıfatla olurla olsun mümkün değildir. Bu itibarla fiil ehliyeti olmayan kişinin düzenleyen, ciranta veya aval veren olması arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır

Tam ehliyetsizler adına ancak kanuni temsilcileri kambiyo taahhüdünde bulunabilir¹⁹.Ayırt etme yeteneğine sahip, küçük ve kısıtlıların borç altına girmesi yasal temsilcilerin ve vesayet makamının onayına bağlı olması nedeniyle bu kişilerin kambiyo taahhüdü altına girebilmesi küçükler için yasal temsilci, kısıtlılar için vesayet makamının onayına tabidir.

Kısıtlanmak için yeterli sebep bulunmama ile birlikte korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlandırılması gerekli görülerek kendisine yasal danışman atanan ergin kişiler açısından, kambiyo taahhüdü altına girilebilmesi için yasal danışmanın olumlu görüşünün alınması şarttır(MK m.429/1-b.8).

Ergin olmayan, kısıtlı veya kendisine yasal danışman atan kişilerin kambiyo borcu altına girilmesi şarta bağlı ise de karşılıksız kazandırmalardan kaynaklı kısıtlı, ergin olmayan ve kendisine yasal danışman atanan kişi lehine kambiyo senedi düzenlenmesi halinde herhangi bir onay ve olumlu görüşe gerek bulunmamaktadır²⁰.

Tüzel kişilerin kambiyo taahhüdü altına girebilmeleri ise zorunlu organların kurulmasına bağlı olduğundan bu aşamadan sonra tüzel kişiler de kambiyo taahhüdü ile

¹⁷ KENDİGELEN, s.130.

¹⁸ KENDİGELEN,s.131.

¹⁹ÖZTAN, s. 391.; CEYLAN, s.6.

²⁰ KENDİGELEN/KIRCA, s.132.

borç altına girebilir. Ticaret şirketleri ise ticaret siciline tescille birlikte kambiyo taahhüdünde bulunabilirler²¹.

Tüzel kişiliği olmayan kişi ve mal toplulukları, adi ortaklık veya donatma iştirakinin kambiyo borcu altına girmeleri mümkün değildir. İstisnai olarak Adi ortaklık adına düzenlenen kambiyo senedinin diğer ortakları bağlaması bu yönde yetkilendirilmiş olmasına bağlıdır. Yargıtay'ın bu yönde kararı; *“Alacaklının M. R adi ortaklığı hakkında yaptığı takip İcra Mahkemesinin 29.12.2003 tarihli kararıyla adi ortaklığın aktif-pasif husumet ehliyeti olmadığından takip iptal edilmiştir. Alacaklının ikinci kez adi ortaklığın diğer ortaklarını da dâhil etmek suretiyle başlattığı takipte muteriz borçlu B. R, senette imzası bulunmadığından ve adi ortaklık şeriki olmadığını ileri sürerek İcra Mahkemesi nezdinde itiraz etmiştir. Kural olarak BK'nun 533.madde hükmüne göre adi ortaklık namına ortaklardan biri tarafından yapılan işlem, temsil hükümleri uyarınca diğerlerini alacaklı ve borçlu kılacak niteliktedir. Mahkemece yapılması gereken iş; anılan muteriz borçlunun adi ortaklık da şerik vasfının olup olmadığı yöntemince araştırılarak, ortak olduğunun tespiti halinde senedi imzalayan ortağa şirket işlerini idare görevi verilip verilmediği de yöntemince araştırılarak adi ortaklıkta temsilci tarafından senedin imzalanması halinde sözleşmede aksine hüküm yok ise veya temsilci olmasa dahi ortaklardan adi ortaklık adına birisinin atacağı imza ile tüm ortakların borçtan sorumluluğunun doğacağı göz önüne alınarak (BK'nun 533/2 - 534/son) bir karar verilmez²².*

Tüzel kişiliği olmayan adi ortaklıklarda ortaklardan birinin ortaklık adına kambiyo taahhüdünde bulunması halinde meydana gelen uyuşmazlıkta yukarıda Yargıtay tarafından kambiyo taahhüdünde bulunan ortağın diğer ortağı temsile yetkili olup olmadığını aramaktadır. Şayet bu yetki yok ise diğer ortağın hukuki sorumluluğu kabul edilmemiştir. Adi ortağın tüzel kişiliği olmadığı içinde ortakların yetkisiz olarak diğer ortaklığı temsil etmesi ve diğer ortağın sorumluluğuna gidilmesi mümkün değildir.

²¹ÖZTAN, s. 392. ; CEYLAN s.9.

²² 12.HD 2006/3987E. 2006/6817K, 08.10.2015.T, E.T: 9.12.2023(www.noterlikrehberi.net)

Gerçek ve Tüzel Kişilerin kambiyo taahhüdünde bulunma ehliyetinin bulunma şartlarının yanında bu şartın hangi anda var olması gerektiği de önem arz etmektedir. Kambiyo taahhüdü altına girebilme ehliyetinin bulunması gereken an kambiyo senedinin düzenlenip imzalandığı an değil lehtara teslim edildiği andır. Kambiyo senedinin düzenlendiği an ile senedin tedavüle sokulduğu veya lehtara teslim edildiği an farklı ile teslim anında kambiyo ehliyetinin bulunması yeterlidir²³.Ancak Yargıtay'ın aksi yönde kararları da mevcuttur.

“Mahkemece, davacının fiil ehliyeti yönünden rapor alınmışsa da, raporda senedin düzenlendiği tarih itibarıyla davacının ehliyeti bulunup bulunmadığı konusunda açıklık yoktur. Mahkemece takip ve dava konusu senedin düzenlendiği 15.03.2010 tarihi itibarıyla davacının fiil ehliyeti bulunup bulunmadığı konusunda rapor alınıp varılacak uygun sonuç çerçevesinde karar verilmelidir²⁴.”

Yargıtay kararında her ne kadar imza anında fiil ehliyeti aranmış ise de bir kambiyo senedinin tam anlamıyla hüküm ifade edilebilmesi için sadece keşide edilmesi yeterli olmayıp temel hukuki ilişkiye istinaden lehtara da zilyetliğinin devredilmiş olması gerekir. Aksi takdirde herhangi bir hukuki ilişki olmadan bir kambiyo senedi keşide edilmesinin ticari bir anlamı olmayacaktır. Bu sebeple doktrinde kambiyo senedinin devri anında fiil ehliyetinin aranmasının yeterli sayılmasının uygun olacağı kanaatindeyiz.

1.3.Kambiyo Senetlerinin İşlevi

Kambiyo senetlerinin ticari hayatta hem ödeme hem kredi hem de teminat işlevi vardır. Bononun ödeme aracı işlevi, poliçe ve çekin de kredi ve teminat işlevi mevcuttur.

²³KINACIOĞLU, s. 119. ; CEYLAN s.8.

²⁴ 19HD. 2012/9653E,2012/1559K. 15.10.2012.T, E.T:6.12.2023(<https://mevzuat.kararara.com>)

1.3.1. Ödeme Aracı Olması

Borçlandırıcı işlemlerden kaynaklı bir miktar paranın ödenmesi edim yükümlülüğü altında olan borçlu, ödenmesi gereken nakit yerine bono, çek veya poliçeyi alacaklı lehine tanzim ederek alacaklıya ödeme niyeti ile vermesi kambiyo senedinin ödeme aracı olması fonksiyonunun bir sonucudur. Bononun kayıtsız ve şartsız bir borcun ödenmesi taahhüdünü içermesi kambiyo senedinin bir ödeme aracı işlevi oluşunu göstermektedir. Çek ve poliçede bir ödeme aracıdır. Ancak asıl önemi bu senetlerin kredi ve teminat işlevidir.

1.3.2. Kredi İşlevi

Kredi ihtiyacı olan tacir veya ticari işletme sahibi keşide edeceği poliçe ve çek ile bankalardan kredi temin edebilmektedirler. İbraz ve vade tarihine kadar bankalarca bu senetlere iskonto uygulanarak kar elde edilmekte ve bankanın avans olarak vermiş olduğu kredi miktarı tedavüle devam etmektedir. Kredi temin eden şirketlerce de kredi amacıyla alınan poliçe, çek ve bono başka bankalara veya merkez bankalarına tekrar iskonto ettirilmektedir. Bu şekilde ticari hayatta canlılık sağlanmaktadır. Bankalar tarafından ticari kredilerde bono alındığı da bilinen bir gerçektir. Hali ile kambiyo senetlerinin kredi işlevi oldukça yaygındır. Poliçe ve emre muharrer senette(bono) vadenin olması nedeniyle, kredi işlevi vardır. Çekte vade yoktur, ibraz süreleri vardır. Çekin kredi aracı olmayacağı bu sebeple ileri sürülmektedir. .Bir çekin ileri tarihli olarak düzenlenmesi halinde çekin kredi işlevi söz konusu olacaktır. Çekte vade olmadığı halde ileri tarihli düzenlenen çekler nedeniyle dolaylı bir vade ön görülmüş olur. Bu sebeple ileri tarihli düzenlenen çek kredi aracı işlevindedir²⁵.

²⁵DURGUT, Ramazan: “*Kıymetli Evrak Hukuku*”, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul, 2017, s.63.

1.3.3 Teminat İşlevi

Herhangi bir sözleşmeden doğan borcun taraflarca kararlaştırılan tarihte ödenmesini teminat altına almak için kambiyo senedi düzenlenmesi, kambiyo senedinin teminat işlevidir. Bankaların ticari kredilerde müşterilerinden açığa imzalı olarak bono almaları kambiyo senedinin teminat işlevinden kaynaklanmaktadır. Sözleşmeden kaynaklı edimini ifa etmeyen borçlu hakkında genel haciz yolu ile takip yapılırken, kambiyo senedinde ise kendine has bir takip yolu öngörülmüştür. Kambiyo senetlerine mahsus takipte ödeme emrine itiraz ayrıca takibi durdurmamaktadır. Bu nedenle ticari hayatta bir borcun teminat altına alınmasının en yaygın yolu kambiyo senedi düzenlenmektedir. Bir borcun teminat altına alınması için düzenlenen kambiyo senedi temel borç ilişkisinin teminatı olurken temel borç ilişkisinden de bağımsızdır. Bu sebeple teminat senedi lehine düzenlenen kişi temel borç ilişkisinden bağımsız ve ispat külfeti altında olmadan alacağını güvence altına alacaktır. Her ne kadar kıymetli evrakın sebebinden soyut olması zorunlu ise de alınan teminat senetlerinde temel borç ilişkisine atıf yapılmamaktadır. Bu sebeple teminat senedi iddiaları mahkemelerce dinlenmemektedir. Teminat senedini alan lehtarın aynı senedi ciro yolu ile devri ile kendisi için kredi imkânı yaratabilmekte, yine kendi borcu için teminat sağlayabilmektedir. Giro ile teminat senedini alan hamil iyiniyetli üçüncü kişi olarak kabul edilmekte, temel ilişkiden kaynaklı defilere muhatap olmamaktadır²⁶.

1.4.Kambiyo Senetlerinin Ortak Özellikleri

1.4.1. Sınırı Sayı İlkesi

Ticari senet olarak da adlandırılan kambiyo senetlerinde numerus clausus ilkesi geçerlidir. Kambiyo senetleri sadece çek, bono ve poliçe olduğuna göre, bu senetler dışındaki bir başka kıymetli evrakın kambiyo senedi(ticari senet) olarak adlandırılması söz konusu olamaz. Türk Ticaret Kanununda belirtilen kambiyo senetleri dışında tarafların tasarrufu ile bir kambiyo senedi(ticari senet)oluşturması imkân dâhilinde değildir.

²⁶DURGUT, s.64; KENDİGELEN, 142; POROY/TEKİNALP, s.150.

1.4.2. Sıkı Şekil Şartlarına Tabi Olması

Kambiyo Senetleri(Ticari senetler) sıkı şekil şartlarına tabidir. Kanun koyucu poliçede 7 (TK m. 671), bonoda 6 (TK m. 776) ve çekte 6 (TK 780) zorunlu unsur tayin etmiştir²⁷. Sıkı şekil şartları kambiyo senetlerine güveni sağlamaktadır²⁸. Kambiyo senetlerinin sıkı şekil şartlarına tabi kılınması ayrıca kambiyo senetlerinin uluslararası geçerliliği açısından da önem arz etmektedir. Ticari senetlerin uluslararası ticarete kabul görmesi ve çeşitli hukuk sistemlerindeki farklı düzenlemelerden kaynaklanacak problemlerin önüne geçme amacıyla kodifiye edilen Cenevre Anlaşması'nın da ilk maddesi, poliçede bahsi geçen sıkı şekil şartlarına -senedin zorunlu unsurlarına- ilişkindir²⁹. Kanun koyucunun kambiyo senetlerin şekline dair sert bir tavır alınmasının gerekçesi, kambiyo senetlerinin en çok tedavül eden senetler arasında yer alması sebebiyle alışveriş güvenliğinin korunmasına duyulan ihtiyaçtır. Şekle ilişkin hükümler sayesinde ilgililer bir senedin kambiyo senedi olup olmadığını, hangi tür kambiyo senedi olduğunu, üzerinde yer alan kayıtların ne anlama geldiğini, bu kayıtların senedin kambiyo senedi niteliğini kaybetmesine yol açıp açmadığını tespit etme imkânına kavuşmuştur³⁰.

1.4.3. Emre Yazılı Senetlerinden Olması

Kambiyo senetleri kanunen emre yazılı senetlerdir. Bu durum TTK'nın. m 681, 778/1a ve 785/1 inci maddelerinde her bir kambiyo senedine yönelik olarak düzenlenmiştir. Kambiyo senetleri tedavüle çıktıkları an "emre yazılıdır" ibaresini içermeseler bile emre yazılı olarak kabul edilirler³¹. YHGK vermiş olduğu bir kararda Emre yazılı senetlerin tanımı şu şekilde yapılmıştır;"Emre muharrer senedin tanımı, 6762 sayılı TTK'nun 736 ile açıklanmıştır. "Emre yazılı olan veya kanunen emre yazılı sayılan evrak, emre yazılı senetlerdendir" (6762 sayılı TTK. m 736; 6102 sayılı TTK'nun m. 824/1). Açıklamadan anlaşılacağı üzere, emre yazılı senetler iki

²⁷ SÖNMEZ, Numan Sabit: " Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s.26.

²⁸KINACIOĞLU, s. 104.

²⁹ NUMAN, s. 27.

³⁰ KENDİGELEN, S.125.

³¹ AKGÜN, s.21.

şekilde olabilir: Ya, belli bir senet tipi kanun yapıcı tarafından "kanunen emre yazılı senetler" olarak kabul edilir; yahut da, esas itibariyle emre sayılmayan bazı senetlere "emre" kaydının konması suretiyle o senet emre muharrer senet haline getirilir (iradî olarak emre yazılı senetler). "Kanunen emre yazılı senet", belli bir tipe (gruba) dâhil senetleri ifade eder. Bu tipe dâhil senetlerin emre yazılı olduğu var sayılır. Poliçe, bono ve çek, "kambiyo senedi tipine dâhil olduğu için" emre yazılı senettir³².

Kambiyo senetlerine dair kanun hükümlerinin yerel mahkemelerce yanlış yorumlanma ihtimali nazara alındığında Yargıtay'ın kambiyo hukuka ilişkin verdiği kararları yol göstericidir. Yukarıda belirttiğimiz karar ile bir kambiyo senedinin hangi hallerde ve kayıta emre yazılı olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Kambiyo senedinin emre, hamiline ve nama yazılı olması ve her bir senedin devrinin farklı olması nazara alındığında Yargıtay kararları kambiyo hukuku açısından ülkemizde yeknesaklık sağlamaktadır.

Kambiyo senetlerinin emre yazılı senetler olarak doğmasının en önemli nedeni ticari hayatta güveni ve istikrarı sağlamak ve kamu düzenini korumaktır³³. Bu kapsamda poliçe ve bono emre ve nama, çek ise nama, emre ve hamiline düzenlenebilmektedir³⁴. Kambiyo senedinin emre yazılı olması senedin devri ve iyi niyetli hamil açısından oldukça önemlidir. Emre yazılı kambiyo senetlerinin devri ciro ile gerçekleşmektedir. Giro yolu ile devredilen senetlerde kişisel def'i ve itirazlar senedi devralan iyiniyetli hamillere karşı ileri sürülemez. Bu da emre yazılı senetlerin tedavül imkânını artırdığı gibi senetlere olan güveni de artırmaktadır³⁵.

1.4.4. Müteselsil Sorumluluk İlkesi

Kambiyo senetlerinde (Ticari senetlerde) yasadaki kaynaklanan müteselsil sorumluluk söz konusudur (TBK m. 162/f.2). Bu husus, TTK'nın 724.; "Bir poliçeyi keşide eden, kabul eden, ciro yolu ile devreden veya o poliçeye aval veren şahıslar hamile karşı müteselsil borçlu sıfatıyla sorumludurlar". TTK'nın 778. maddesinde

³² HGK2013/2175 E., 2014/234 K. T.10.12.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

³³ AKGÜN, s.22.

³⁴ BOZER/GÖLE, s.61.

³⁵ POROY/TEKİNALP, s.126.

bonoların, 818.maddesinde ise çeklerin ödenmemesi halinde kimlere başvurulacağına dair poliçe hükümlerine atıf yapılarak müteselsil sorumluluğun bono ve çeklerde de geçerli olacağı düzenlenmiştir³⁶.Belirtilen kurala göre bir kambiyo senedinde imzası bulunanların tümü hamiline karşı borcun tümünü üstlenmektedir³⁷.Müteselsil borçluluk senedin hamilinin kendisinden önce kambiyo senedinde imzası bulunan tüm borçlulara başvuru ve icra takibi yapabilme imkânı sağladığı gibi dilediğine başvurma imkânı da sunmaktadır. Kambiyo senedinde keşidece ve müracaat borçlusu sayısının fazla olması yapılacak icra takibinde borcun tahsilini kolaylaştıracaktır. Bu hali ile ticarete kambiyo senedine olan güven artacaktır. Kambiyo senedinden kaynaklı icra takip dosyasının temliki hususunda Yargıtay tarafından verilen karar kambiyo senedinde müteselsil sorumluluğu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. *TTK'nun 730. maddesinin yollaması ile çekler hakkında da uygulanması gereken yasanın 636. maddesine göre, kambiyo senetlerinde "müteselsil borçluluk" esas olup, senette imzası bulunan herkes, hamile karşı ortaklaşa ve zincirleme olarak sorumludur. (Prof. Dr., Kıymetli Evrak Hukuku, Güncelleştirilmiş 12. Baskı, Ankara 2006, Sayfa 70). Düzenleyenden başlayarak, lehtar ile ciro silsilesindeki her ciranta ve eğer mevcutsa bunların avalistleri kendilerinden sonra gelenlere karşı senedin ödeneceğini üstlenmiş olur. Bu garanti, garanti sözleşmesi anlamında değil, bir kambiyo hukuku sorumluluğudur. Senet bedeli ödenmezse, sorumluluk zinciri içinde bulunan her şahıs, kendisinin üstünde yer alan kişilerden senet bedeli ile faiz ve komisyon gibi eklerini talep edebilir (Poroy/Tekinalp, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Genişletilmiş 15. Bası, İstanbul 2001, Sayfa 179). Diğer bir anlatımla hamil, başvuru borçlularının borçlanmalarındaki sıra gözetmeksizin, her birine veya bunlardan bir kısmına yahut tümüne birden müracaat edebilir. Hak sahibi hamilin, müteselsil sorumluluk esaslarına göre, borçlulardan birine müracaat ederek hakkını almasından sonra, ödeyen kişi, kendisi ile aynı sıfatı haiz olarak aynı sorumluluk seviyesinde bulunan diğer borçlulara müracaat edebilir³⁸.*

³⁶ POROY/TEKİNALP, s.232.

³⁷ ÖZTAN, s.70. ; AYDIN Firuze: “ Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro su”, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, s.17

³⁸12.HD.2011/3486 E. , 2011/3783 K. T:25.12.2009 E.T:10.12.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

Yargıtay kararında görüleceği üzere müteselsil sorumluluk ayrıntılı olarak ifade edilmiştir. Her ne kadar alacaklı hamil senette imzaları olan tüm borçlulara karşı tüm alacağı talep edebiliyor ise bu sorumluluk her durum ve şartta aynı değildir. Kanun koyucu müteselsil sorumluluğu kabul etmiş olmasına rağmen alacaklının keşideciye ve cirantaya karşı başvurusu süresini aynı tutmamıştır. Yine cirantaların sorumluluğuna gidilebilmesi için keşideciye protesto gönderilmesi gerekmektedir. Bu hususta müteselsil sorumluluk için bazı hukuki sorumlulukların yerine getirilmesi elzemdir.

1.4.5. İmzaların Bağımsızlığı

İmzaların bağımsızlığına geçmeden önce imzanın hükmü ile kambiyo senetlerindeki farklılıklara değinmekte fayda görmekteyiz. İmza şahsın hüviyetini orta koyan, onu başkalarından ayıran işarettir. TBK. m. 14. f. 1 hükmüne göre, imzanın borçlunun el yazısı ile atılması gerekir. TBK.15. m/2'nde '*İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve âdetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakın imzalanmasında yeterli sayılır*'. Bu kapsamda elle atılan imzaya istisna getirilmiştir. Ancak kambiyo senetlerinin önemine istinaden yine TBK 16.m göre kambiyo senetlerine dair hükümler kanun koyucu tarafından saklı tutulmuştur. Kambiyo senetlerinde borçlunu imzası zorunludur.(TTK.m.671,776,780.) Kambiyo senedinin geçerli olabilmesi için mutlaka el yazısı ile atılmış imza gereklidir. Kanun koyucu kambiyo senetlerinin elektronik imza ile imzalanması kabul etmemiştir(TTK m.756,778/1,818/1).Parmak izi veya mühür ile kambiyo senedinin düzenlenemeyeceğine dair düzenlemeler Yargıtay kararlarına yansımıştır ; '*Keşideci Y. ve aval veren S... hakkında kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla yapılan takipte borçlu S..., usulsüz tebligat şikayetiyle birlikte takibe konu bonoda parmak izinin olduğunu, dolayısıyla senedin geçersizliğini ileri sürmüş, mahkemece, usulsüz tebligat şikayet haklı görülüş ise de, bononun kefil kısmında iki adet parmak izinin olduğu, yapılan yargılama sonunda dinlenen tanık anlatımlarına göre parmak izinin borçluya ait olduğu, borçlu S...'nin bonoyu bilerek ve farkında olarak imzaladığı gerekçesiyle borca itirazın reddine karar verilmiştir. Mühür ya da parmak izi ile kambiyo taahhüdünde bulunulamaz. Poliçeye ilişkin TTK'nun 583/8.maddesi ile çeke ilişkin aynı yasanın 692/6.maddesinde keşidecinin imzasının, bonoya ilişkin aynı yasanın 688/7.maddesinde ise keşide edenin imzasının kambiyo senedinde bulunması gereken zorunlu unsur olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla bunun doğal sonucu olarak kambiyo senedinden dolayı*

*sorumluluğun söz konusu olabilmesi için de ilgilinin senette mutlaka imzasının bulunması gerekir. Somut olayda, takibe konu senette düzenleyenin imzası mevcut olduğundan senet bono vasfını haiz ise de, senette aval veren (kefil) olarak imza yerine parmak izi bulunan S... Ö..'nin bonodan dolayı sorumluluğu bulunmamaktadır*³⁹.

Hukuki işlemlerin çoğunda parmak izi ve mühür geçerli sayılmakla birlikte kambiyo senetlerinin tedavül yeteneği ile kamu güvenine mazhar olması dikkate alınarak kambiyo senetlerinin parmak izi ve mühür ile düzenlenmesi kanun koyucu tarafından kabul edilmemiştir. Okuryazar olmayan veya imza atamayan kimseye tanıkta olmaksızın parmak izi ya da mühür ile kambiyo senedinin düzenlenmesine müsaade edilmesi ileride korumaya muhtaç kimselerin mağduriyetine sebep olabilecektir. Bu sebeple Yargıtay kararında da kabul edildiği üzere parmak izi ve mühür ile kambiyo senedi düzenlenmesinin kabulü mümkün değildir.

5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu'nun 22. maddesi ile BK. m. 14'e yapılan düzenleme ile güvenli elektronik imza ile elle atılan imza aynı ispat gücünde kabul edilmiştir. HMK'nın 295A maddesi gereği usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik verilerin, ispat açısından senet hükmünde olacağı kabul edilmiştir. HMK' da yer alan imza inkârına ilişkin maddeler bu tip senetler için de kıyasen tatbik edilecektir. TTK m. 668, m. 690 ve m. 730'da yer özel düzenleme nedeniyle kambiyo senetleri bakımından elektronik imzanın kullanılması yasa koyucu tarafından kabul edilmemiştir⁴⁰. Birden fazla imzanın bulunduğu bir kambiyo senedinde bir imzanın el yazısı ile atılmadığından bahisle geçersiz olması diğer imzaların sıhhat ve geçerliliğini etkilemez. El yazısı ile atılan imzalar geçerliliğini korumakta ve bu imza sahipleri için hukuki sorumluluk imzaların bağımsızlığı gereği devam etmektedir.

Kambiyo senetlerinde imzaların istiklali çok önemli bir ilke olarak kabul edilmiştir. Bu ilke gereği çifte imza ile yetkilendirilmiş olduğu halde tek bir temsilci tarafından düzenlenen senetlerde, ayırt etme gücüne haiz olmayan kısıtlılar tarafından düzenlenmiş senetlerde, imzaların sahte olması durumunda senet kambiyo vasfını devam ettirmektedir. Hali ile geçersiz imzalar senedin geçersizliğine tesir etmemektedir. Bu hali

³⁹12.HD.2011/18451E.,2012/4365K.T: 12.10.2010 E.T: 10.12.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

⁴⁰ ERDEM, Nuri: “Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005, s.14.

ile senedin tedavül edilme ihtimali de artacaktır⁴¹. Bu ilke TTK m.677’de “Bir poliçe, poliçe ile borçlanma ehliyeti olmayan kişilerin imzasını, sahte imzaları, gerçek olmayan kişilerin imzalarını, imzalayan veya adlarına imzalanmış olan kişileri herhangi bir sebeple bağlamayan imzaları içerirse, diğer imzaların geçerliliği bundan etkilenmez” şeklinde düzenlenmiştir. Poliçeler ile ilgili düzenlenen kanun maddesi TTK m.778 ve m.818’deki atıflar nedeniyle çek ve bonolara da uygulanmaktadır.

İmzaların bağımsızlığı ilkesi kambiyo taahhüdünde bulunan geçerli imza sahiplerinin, geçersiz imza sahiplerinin durumundan faydalanamayacağını ifade eder. Kambiyo senedine geçersiz olarak atılan imza, imza sahibi açısından sorumluluk doğurmazken bu durum geçerli olarak imza atan kişilerin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz⁴². Yargıtay’ın kambiyo senetlerinde imzaların bağımsızlığına yönelik yasa maddesinin uygulamasına dair örnek bir kararı şu şekildedir. “TTK.nun 778. maddesinin (Eski TTK 690) göndermesi ile bonolar hakkında da uygulanan aynı kanunun 677. maddesinde (eski TTK 589); “Bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kişilerin imzasını, sahte imzaları, hayali kişilerin imzalarını veya imzalayan ya da adlarına imzalanmış olan kişileri herhangi bir sebeple bağlamayan imzaları içerirse, diğer imzaların geçerliliği bundan etkilenmez.” hükmü yer almaktadır. Borçlu, takip dayanağı bonoda aval veren konumunda olup, alınan bilirkişi raporları uyarınca imzanın eli ürünü olduğu tespit edilmiştir. İmzaların istiklali ilkesi gereği aval veren, imzası nedeni ile sorumludur. Avalistin sorumluluğu ancak kambiyo senedinde şekle dair bir eksiklik olması halinde ortadan kalkar. Somut olayda, takibe konu bono şeklen geçerli olup, imzanın keşideciye ait olmaması ya da tespit edilememesi hali aval vereni sorumluluktan kurtarmaz. O halde mahkemece, imzaların istiklali ilkesi gereğince takip konusu bononun avalisti konumunda olan yönünden itirazın reddine karar verilmesi gerekirken, keşideciye ait imzanın aidiyeti tespit edilemediğinden bahisle adı geçen borçlu yönünden de itirazın kabulüne karar verilmesi isabetsizdir⁴³.

İmzaların bağımsızlığı ilkesi ticari hayatta alacaklıları korumakta, ticari senetlere olan güvenin devamı neden olması açısından oldukça önemlidir. Borcunu keşideciden

⁴¹ DURGUT, s.66.

⁴² ÖZTAN, s. 371. ; POROY/TEKİNALP, s. 178. ; KENDİGELEN/KIRCA, s. 127

⁴³ 12.HD.2013/30217E.,2013/37811K. 5.2.2013.T, E.T:10.12.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

tahsil edemeyen alacaklı senette imzası bulunan diğer borçlulara başvuru yapması alacağını tahsil imkanını artırmaktadır. İmzaların istiklali ilkesi ile kambiyo senedinde imzası bulunan borçlular kötünietli olarak diğer imzaların geçerliğini ileri sürerek borçtan kurtulamamaktadır. Bu yönü ile Yargıtay kararı uygulamada farklı kararın ortaya çıkmasının önünü de engellemektedir.

Kambiyo senetlerinde senet metninde değişiklik ve tahrifat yapılması halinde de imzaların bağımsızlığı ilkesi rol oynamaktadır. İmza tarihinde senet metninden kaynaklı sorumluluk ne ise keşideci ve müracaat borçlularının sorumluluğu da odur. İmza tarihinden sonra senet metninde değişikliklerin veya tahrifatın ilgiliyi bağlamayacağına dair uygulamaya dair Yargıtay'ın bir kararı şu şekildedir;

'TTK'nun 660.maddesine (yeni TTK'nun 748.maddesi) göre bir poliçenin üzerinin değiştirildiği takdirde tahrifattan sonra imza koymuş kimseler değişen poliçe gereğince ve ondan önce imza atanlar da eski metine göre sorumlu olacağı kabul edilmiştir. Bono metninin sonradan değiştirilmesi, bütün ilgililerin kabulü ile mümkündür. Poliçe metninde tahrifatı düzenleyen ve açık hükmü (T.T.K.md. 690) nedeniyle bonolara da aynen uygulanması gereken T.T.K. nun 660. maddesine göre, bir poliçe metninin tahrif edildiği hallerde, tahrifattan sonra poliçe üzerine imza atmış olanlar tahrif edilmiş metin gereğince; tahrifattan önce imza koyanlar ise, eski metne göre sorumlu olurlar. Yasanın bu hükmü, öğretilde "imzaların bağımsızlığı" olarak adlandırılan ilkenin gereği ve sonucudur (HGK'nun 07.04.2004 tarih ve 2004/19-118,205 sayılı kararı)⁴⁴.

Yargıtay kararında bazı kötünietli tahrifattan dolayı borçluları korumaya yönelik olarak temel bir kural kabul edilmiştir. Bono metninde imza tarihinden sonra yapılan değişikliklerin bütün ilgililer tarafından kabul edilmesini şart koşmuştur. Uygulamada daha çok bedel ve vade üzerinde oynama yapılmaktadır. Bu durum bilirkişi raporları ile ortaya konmaktadır.

⁴⁴12.HD.2013/13751E.2013/22808K.T:18.06.2013E.T:10.12.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

1.4.6. Kambiyo Senetlerinin Alacak Senedi Olması

Kambiyo senetleri bir kayıtsız ve şartsız bir para borcunu ihtiva eder.(TTK. m 671/ 776/780).Senette yer alan para alacağı dışında senede herhangi bir yükümlüğün yazılması mümkün değildir. Bir malın teslimi, ya da ziynet borcu kambiyo senedine bağlanamaz. Bu durumda kambiyo senedi geçersiz kabul edilmekte ve böyle bir senet ile kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılması kabul edilmemektedir. Yasa koyucu yüklü miktarda paranın elden ele dolaştırılmasındaki sakıncayı gidermek açısından tek bir senetle yüklü bir paranın temsili sağlanmaktadır⁴⁵. Uygulamada senet metnine ziynet/altın yazıldığı durumlarla karşılanmaktadır. Senet metninde gram altın yazıldığı durumunda Yargıtay tarafından bono hükmünde sayılmamıştır. *TTK'nın m 688/2 hükmüne istinaden bir senedin bono sayılabilmesi için kayıtsız ve şartsız belirli bir bedeli ödeme vaadini içermesi zorunludur. 28.07.1941. T ve 32/28 sayılı İBK'da da belirtildiği üzere altın bir mal hükmünde olup, belirli bir bedel olarak kabulü mümkün değildir. Senet bedelinin altın para veya belli gramda altın olarak keşide edilmesi durumunda yukarıda belirtilen hükmün koşullarını taşımayacağı cihetle bono niteliğinde olmadığı,*⁴⁶.

Uygulamada mehir için düzenlenen bonolarda bedel olarak altın yazılmaktadır. Ancak kanun koyucu tarafından bononun temel ilişkiden mücerret olması ve belirli bir bedel içermesi birlikte değerlendirildiğinde altın, gümüş vs. kayıtlar içeren bonolar Yargıtay kararlarında da vurgulandığı üzere kambiyo vasfını yitirmektedir.

1.4.7. Soyutluk İlkesi

Taraflar arasındaki borç doğuran ve tarafları kambiyo senedi düzenlemeye neden olan asıl borç ilişkisinden soyut olarak ayrı bir borcu meydana getirir. Meydana gelen kambiyo borcu asıl borç ilişkisinden bağımsızdır. Bu bağımsızlık kambiyo senetlerinde soyutluk ilkesinin bir gereğidir. Soyutluk ilkesi iyiniyetli hamili koruduğu gibi senedin tedavül yeteneğini de artırmaktadır. Nitekim senet hamiline karşı asıl borca ilişkin itiraz ve defiler ileri sürülememekte ve ispat yükü konusunda hamile her hangi bir yükümlük

⁴⁵ ÖZTAN, s. 71.

⁴⁶12HD. 2014/1339 E, 2014/4259 K. 18.02.2014.T E.T:10.12.2023(adale.blog)

yüklenmemektedir. Soyutluk ilkesi bazı kötünietli uygulamalara da konu olabilmektedir. Faizle para veren yetkisiz kişiler açısından borçlulardan kambiyo senedi alınmakta, bu kişiler bu senetleri icra koyarak işledikleri suçı gizleyebilmektedir. Bu gibi durumlarda savcılıklara yapılan şikâyetler ile temel ilişkiye dair beyanlar alınabilmekte ve böylelikle soyut ilişki ortaya çıkmaktadır. Alınan beyanlar üzerine senedin geçersizliği söz konusu olmakta ve borçlu borcundan kurtulabilmektedir⁴⁷. Soyutluk ilkesi kambiyo senedinin keşide edilmesine neden olacak hukuksal münasebetin yokluğu değil, temel ilişkiden bağımsız oluşu ile ilgilidir. Soyutluk ilkesinin bir gereği olarak kambiyo senedinde asıl ilişkinin senet metninde belirtilmesi mümkün değildir. Bunun aksi kambiyo senedini hükümsüz kılar. Kambiyo senedinde yer almayan herhangi bir yükümlülüğün kambiyo senedinden kaynaklı olarak ileri sürülebilmesi mümkün değildir. Asıl ilişkiden kaynaklı olarak keşideciye karşı talepte bulunulması mümkün değildir. (TTK. m 671/1.b/776/1.b/780/1.b)⁴⁸. TBK m.18 gereği borcun kaynağı belirtme bile borç ikrarının geçerli olacağını yasa koyucu tarafından kabul edilmiştir. TBK soyut borç ikrarını kabul edilmişken kambiyo senetlerinde mevcut soyutluk daha ileri boyuttadır. Kambiyo senedinden doğan taahhüdün temel ilişki ile ilişkilendirilmesi, senedin veya kambiyo taahhüdünün geçersizliği sonucunu doğurur (TTK m. 672/777/781). Asıl borç ilişkisinden doğan defiler kural olarak iyiniyetli hamile karşı öne sürülemez⁴⁹. Yargıtay’ın soyutluk ilkesine dair uygulaması şu şekildedir ; “*Takip taleplerinin ekinde sunulan evrakın geçerli bir bono olması TTK’nın 3.m uyarınca, davacı ile davalı arasında ticari ilişkinin var olduğu, kambiyo senetleri, kaynaklandığı hukuki ilişkiden ayrı olduğu, anılan senetlerde soyutluk ilkesi geçerlidir. Bu durumda, alacaklının, 3095 gereği avans faizi talep etmesinde yasaya aykırı bir durum yoktur*”⁵⁰. Kambiyo senedinin metninde faize dair bir kayıt olmasa Yargıtay kararında belirtildiği üzere alacaklı avans faizi talep edebilmektedir. Hatta alacağını mahkmeden ya da icradan talep ederken faiz istememiş ise de faiz talep edebilmektedir.

⁴⁷ ERDEM, s.8; AKIN, GÜRAÇ Emin: “ *Kambiyo Senetlerinin Menfi Tespit Davasına Konu Olması*”, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Enstitüsü, 2019, s.5.

⁴⁸POROY / TEKİNALP, s. 35.

⁴⁹ DURGUT, s.65.

⁵⁰12.HD 2012/10204 E.2012/27906 K.T: 25.09.2012 E.T:10.12.2023(www.karararama.yargitay.gov.tr/)

1.4.8. Özel Takip Usulüne Tabi Olması

Kambiyo senetlerinden kaynaklanan alacağın icra yolu ile tahsilinde İİK 167 ve devamı maddelerinde haciz yolu ile takip (İİK 167-170/b) ve iflas yolu ile takip (İİK171-176/b) olmak üzere iki ayrı özel takip yolu düzenlenmiştir⁵¹. Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip niteliği itibari ile genel haciz yolu takiplerindedir. Borca ve imzaya itiraz süreleri ve bunların derdest olan takibe etkisi bakımından genel haciz yolu ile takipten ayrılmaktadır. Kambiyo senetlerinin devredilme yeteneği, senedin temel borç ilişkisinden mücerret olması, temel borç ilişkisinden kaynaklanan itiraz ve defilerin iyiniyetli hamillere karşı ileri sürülememesi, senetlerin menfi tespit davasına konu olması halinde ispat külfetinin davacı borçlu da olması nedeniyle, kambiyo senetleri ile ilgili kanun koyucu tarafından farklı bir takip usulü öngörülmüştür. Kambiyo senetlerinde genel haciz yolunda 7 gün olan itiraz süresi 5 gün olarak belirlenmesi, genel haciz yolu ile takipte itirazın takibi durdurabiliyor iken kambiyo senetlerine özgü haciz yolunda itirazın satıştan başka icra takip işlemini durdurmaması, genel haciz yolu ile icra takibinde itiraz icra dairesine yapılmakta iken kambiyo senetlerine mahsus haciz yolunda itirazın icra hâkimliğine yapılması yasa koyucu tarafından kambiyo senetlerine verilen önemin bir tezahürüdür. Haciz yolu ile takibin düzenlendiği İİK 170/b maddesinin İİK m 72 ye yaptığı atıf ile kambiyo senetlerine mahsus takipte menfi tespit davalarının uygulanabileceği kabul edilmiştir⁵². Genel haciz yolu ile yapılan takiplerden dolayı açılan menfi tespit davası ile Kambiyo Senetlerinden kaynaklı takiplerden dolayı açılan menfi tespit davaları arasında ispat yükü açısından fark bulunmaktadır. Genel haciz yolu ile takiplerden dolayı açılan olumsuz tespit davasında ispat külfeti davalı alacaklı da iken kambiyo senetlerinden kaynaklı açılan olumsuz tespit davalarında ispat yükü davacı borçlu üzerinedir. Burada senede karşı senetle ispat zorunluluğu gereği uygulamada kesin delil bulamayan davalı borçlu açmış olduğu menfi tespit davasını genel olarak kaybetmektedir.

⁵¹ AKGÜN, s.16.

⁵² AKGÜN, s.17.

1.5. Kambiyo Senetlerinin Türleri

Bünyesinde barındırdığı haklar yönünden senet metninde yer alan para alacağını ihtiva eden kıymetli evraklar çek, bono ve poliçe olmak üzere üç adettir. Kambiyo senetlerinden olan poliçe uygulaması en az olduğu halde hakkında en çok hüküm bulunan ticari senettir. Poliçe hükümleri, TTK. m 778 ve 818. maddesi göndermesi nedeniyle emre muharrer senet ve çeklerde de uygulanır. Bono ve Poliçenin aksine çekler hakkında TTK düzenlemeler ile birlikte 5941 s. Çek Kanunu mevcuttur.⁵³Bono ve poliçenin aksine çekerle ilgili düzenlemenin ayrı bir kanun ile kabul edilmiş olması çek bedelinin ödenmemesi halinde buna dair cezai koşullarında ön görülmüş olması ile çekin para gibi ödeme aracı olarak kabul edilmesidir.

1.5.1.Poliçe

Poliçe, belirli bir şahsın emrine düzenlenen, bu şahıs ile bunun yasaya uygun olarak yetkilendirdiği kimseye, gereğinde bu kişinin devrettiği kişiye, senedi ibraz ederek ödemeyi istemesi, borçluya da bila kaydı şart ödeme yetkisini veren belirli bir şekilde düzenlenmiş, kıymetli evrak niteliğinde, soyut bir alacak senedir⁵⁴.Kanun koyucu kambiyo senetlerine dair hükümler düzenlenir iken poliçe hükümleri esas alınmıştır. Poliçe, kambiyo senetlerinin ilki olarak TTK' da yüzbeş maddede(TTK. m 776/779) , çek için kırkdört(TTK. m 780/823) madde, bono için ise sadece dört madde(TTK. m776/779) olacak şekilde düzenlenmiştir⁵⁵.Poliçe de çek ve bonolardan farkı olarak keşideci, lehtar ve muhatap olarak üçlü bir ilişki mevcuttur. Keşide edilen poliçedeki meblağı ödeyecek olan muhatap kabule kadar poliçe ilişkisine yapancıdır, Kabul ile birlikte sorumluluğu doğmakta ve asıl borçlu sıfatını kazanmaktadır. Muhatabın, lehtarın poliçeyi ibrazı halinde kabul zorunluluğu mevcut değildir⁵⁶.

⁵³ BAHTİYAR, s.45.

⁵⁴ POROY/TEKİNALP, s.149.

⁵⁵ KENDİGELEN, s.139.

⁵⁶ BAHTİYAR, s.56.

1.5.1.1.Poliçede Şekil

Poliçede mevcut olması zorunlu olan şekil şartları yasa koyucu tarafından açık bir şekilde ortaya konmuştur(TTK. m 671).Kambiyo senetlerinin sıkı şekil şartlarına tabi olması nedeniyle yasa koyucu tarafından zorunlu unsurlarda eksiklik poliçeyi hükümsüz kılar(TTK. m 672). Zorunlu unsurlar TTK. m 671 belirtilmiştir.

a.Senet metninde poliçe kelimesini, senet Türkçeden başka bir dille yazılmışsa, o poliçe karşılığı olarak kullanılan kelimeyi,

b.Belirli bir bedelin ödenmesi hususunda kayıtsız ve şartsız havaleyi,

c.Ödenecek olan kişinin , “muhatabın” adını,

d.Vadeyi,

e.Ödeme yerini,

f.Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adını,

g.Düzenleme tarihini ve yerini,

h.Düzenleyin imzası,

Poliçe kelimesi senet metninde bulunması gereken zorunlu unsurların başında gelmektedir. Poliçe başka bir dilde düzenlenmiş ise o dildeki karşılığının senet metninde bulunması poliçenin geçerlilik şartıdır. Poliçe kelimesinin senet metninde nerede olması gerektiğine dair baskın görüş, poliçe kelimesinin sadece başlıkta olmasının yeterli olduğu görüşüdür⁵⁷. Senet metninde poliçe kelimesin bulunmaması dışında TTK m.671’de belirtilen tüm unsurları taşıyan senet ‘emre yazılı havale’ niteliğinde sayılmaktadır(TTK. m 826).Emre yazılı havaleler ‘Kambiyo Senetlerine Benzeyen Senetler’ başlığı altında TTK m. 826-829 arasında düzenlenmiştir. Emre yazılı havale, kural olarak poliçe hükümlerine tabidir. Emre yazılı havale iki yönden kanun koyucu tarafından poliçeden farklı hükümlere tabi kılınmış. Bunlardan ilki emre yazılı havalenin kabul için muhataba ibraz edilemeyeceğidir. (TTK. m 827-828).İkinci olarak emre yazılı havale, kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takiplere(İİK. m 167 vd.) konu edilemeyeceğidir⁵⁸.

⁵⁷ ÖZTAN, s.1997, POROY/TEKİNALP, s.140.

⁵⁸ BAHTİYAR, s.57.

Poliçede yer alan meblağın ödenmemesi konusunda kayıtsız ve şartsız havaleyi içermesi gerekir. Bu meblağ para olarak gösterilmesi gerekir. Poliçede yer alan bedelinin TL veya yabancı para cinsinden olması önem arz etmemektedir. Yabancı para cinsi ile ödenmesi kararlaştırılan poliçe de aynen kaydı mevcut ise poliçenin belirtilen yabancı para üzerinden ifa edilmesi gerekir. Aynen ödeme kaydı bulunmayan ve yabancı para ile düzenlenen poliçe ödeme günündeki resmi kur üzerinden TL karşılığı ödenir. Poliçede TTK'nın 676.m gereği poliçedeki bedel hem yazı hem de rakam ile yazılabilmektedir. Bu iki şekilde belirtilmiş bedeller arasında fark bulunması poliçeyi geçersiz kılmamakta yasa koyucu tarafından yazı ile belirtilen bedele üstünlük tanınmaktadır(TTK. m 676/1). Poliçe bedelinin yalnız yazıyla veya yalnız rakamla birden çok defa gösterildiği durumlarda da bedeller arasında bir fark bulunursa yine poliçe geçerliliğini korumakta, en az olan bedel geçerli sayılmaktadır(TTK.m676/2)⁵⁹.

Her ne kadar keşide edilen poliçede bedel kanun koyucunun emrettiği hususları yerine getirmiş ise de poliçe metninde şartta dair bir ifadenin bulunması poliçeyi geçersiz kılmaktadır. Örneğin poliçe metninde, malları alınca, nakit durumunuz uygunsa veya fatura kesilince gibi kayıtlar poliçeyi geçersiz kılmaktadır⁶⁰.

Poliçeyi ödeyecek olan muhatabın adı tüzel kişiler içinde ticari unvanın poliçe metninde belirtilmesi kanuni bir zorunluluktur. Poliçe de muhatap gerçek veya tüzel kişi olabilir. Bunun dışında tüzel kişiliğe sahip olmayan topluluk veya oluşumun poliçe de muhatap olması poliçeyi hükümsüz kılar. Poliçede birden fazla muhatabın olmasına kanun cevaz vermektedir. Bu halde poliçe kabul için muhataplara ayrı ayrı ibraz edilmesi gerekmektedir. Bu takdirde muhataplardan birinin poliçeyi kabul etmemesi halinde hamil poliçe borçlularına başvuru hakkına haiz olur⁶¹. Doktrinde muhatabın olmayan, uydurmaya da ölmüş bir kişi olarak gösterilmesi poliçenin geçerliliğine etki etmeyeceği yönündedir⁶².

Türk Hukuk Sisteminde bir poliçenin bizzat düzenleyen üzerine de çekilebileceği kabul edilmiştir. Düzenleyenin poliçede muhatap olarak kendisini belirtmesinde bir beis

⁵⁹ BOZER/GÖLE, s.73.

⁶⁰ BAHTİYAR, s.58.

⁶¹ BOZER/GÖLE, s. 77.

⁶² POROY/TEKİNALP, s.155.

yoktur. Bu yol ile düzenleyen tarafından kredi imkanı sağlanabilmektedir. Yine bankaların şubelerine çekmiş olduğu poliçeler bu hükümdedir.

Poliçede vade poliçenin muaccel olduğu gündür. Esas olarak vade ile ödeme günü aynı günü ifade etmektedir.. Vade poliçede TTK 672/2.m gereği zorunlu unsur değildir. TTK 672/2. m göre vadesi olmayan poliçe görüldüğünde ödenmesi gerekir. Poliçede belirtilen vadenin resmi tatil gününe rastlaması halinde ödeme günü tatil gününü takip eden ilk iş günüdür. Poliçe tatil gününü izleyen ilk gün istenebilir(TTK.m 752/1)⁶³. Türk Ticaret Kanununun 703/1. maddesi dört çeşit vade öngörmüştür. Bunlar belirli bir günde ödeme kaydını içeren poliçeler, düzenleme gününden belirli bir süre sonra ödeme kaydını taşıyan poliçeler, görüldüğünde ödenecek poliçeler, görüldükten belirli bir süre sonra ödenmesi kaydını taşıyan poliçelerdir.

Görüldüğünde ödenecek poliçeler; Poliçenin görüldüğünde ödenmesinin öngörüldüğü durumlarda o poliçenin vadesi, muhatabına ibraz edildiği gündür. Poliçede vadenin gösterilmediği durumlarda poliçe görüldüğünde ödenmelidir(TTK .m 672/2).Bu poliçeler keşide edildiği tarihten itibaren bir yıl içinde muhataba ödeme için ibraz edilmesi gerekir(TTK . m 704/1)⁶⁴. Bir yıllık ibraz süresine riayet edilmemesi halinde müracaat borçlularına başvuru hakkı düşer(TTK. m 730).

Görüldükten belirli bir süre sonra ödenmesi kaydını taşıyan poliçeler; kabul şerhinde yazılı tarihe göre belirlenen vade olarak nitelendirilmektedir. Şayet kabul şerhinde tarih öngörülmemiş ise halim protesto düzenleyerek ve vade bu tarihe göre tayin edilir. Protesto çekilmemiş ise kabule arz için tayin edilen sürenin sona erdiği gün kabule arz edilmiş sayılır(TTK .m 705/1,2).

Belirli bir günde ödeme kaydını içeren poliçeler, poliçedeki vade tarihinin ay gün yıl olarak belirtilmesidir. Vadenin gün, ay ve yıl olarak gösterilmediği veya takvimde olmayan bir tarihin ya da birden fazla tarihin vade olarak yazıldığı durumlarda o poliçe batıldır(TTK. m 703/2).Vadenin düzenleme tarihinden önce gelen bir tarih olarak

⁶³ BOZER/GÖLE, s. 125.

⁶⁴ BOZER/GÖLE, s. 126.

gösterildiği durumlarda da poliçe geçersiz sayılmaktadır. Poliçenin düzenlenme tarihi ve vade tarihinin aynı olması poliçenin geçerliliğine tesir etmez.

Düzenleme gününden belirli bir süre sonra ödeme kaydını içeren poliçeler; Poliçede yasa gereği zorunlu olan düzenleme tarihine zorunlu unsudur. Düzenleme gününden belirli bir süre sonra ödenecek poliçelerde vade, poliçe üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre tespit edilir.

Poliçede ödeme yerinin gösterilmesi zorunludur(TTK. m 671/1-e)Poliçe üzerinde ödeme yerinin varlığı yeterli olmakta, posta adresinin tam olarak yazılmasına gerek yoktur⁶⁵. Poliçede ödeme yerinin gösterilmemiş olması sadece bu nedenle poliçeyi geçersiz kılmaz. Bu takdirde muhatabın adının yanında gösterilen yerde ödeme yeri kabul edilir(TTK. m 672/3).Muhatabın adının yanında da herhangi bir adres gösterilmemiş ise bu takdirde senet poliçe vasfını kaybeder. Ödeme yeri muhatabın yerleşim yeri veya başka bir yer olarak gösterilebilir. Ödeme yerinin muhatabın yerleşim yerinde olduğu poliçeye yerleşim yerli poliçe, ödeme yerinde bulunan başka bir adres olduğu poliçeye adresli poliçe denmektedir(TTK. m 674).Adresli poliçe ve yerleşim yerli poliçe sadece keşideci tarafından düzenlenebilmekte cirantalar bu hak kanun koyucu tarafından tanınmamaktadır⁶⁶.

Kime veya kimin emrine ödenecek ise onun adının poliçede bulunması gerekir(TTK.m 671/1.f).Poliçede lehtarın mutlaka gerçek yada tüzel kişiliğe haiz olması gerekir. Ayrıca TTK .m 673 gereği düzenleyenin poliçede kendisini aynı zamanda lehtar olarak göstermesi mümkün kılınmıştır. İster gerçek kişi ister tüzel kişi lehtarın ad/soyadı veya unvanı kısaltılmadan poliçede yazılır. Poliçe de tüzel kişiliğe haiz olmayan donatma işbirininin, adı ortaklık ve kişi toplulukları adının lehtar olarak belirtilmesi poliçeyi geçeriz kılacaktır⁶⁷.

Düzenleme tarihi ve yeri poliçedeki esaslı unsurlardandır. Poliçe de gösterilmemiş olması poliçeyi geçersiz kılar. Düzenleme tarihi açık, belirli ve mümkün olmalıdır. Düzenleme tarihinin senet metninde mutlaka gerçek tarih olması

⁶⁵ POROY/TEKİNALP, s. 149.

⁶⁶ BOZER/GÖLE, s. 90. ; BAHTİYAR, s.61.

⁶⁷ BOZER/GÖLE, s.78.

gerekmemekte, ileri tarihli veya geri tarihli düzenleme tarihleri atılmasında hukuki bir engel bulunmamaktadır. Düzenleme yeri de kanunun açık lafzına istinaden poliçede yer verilmesi gereken esaslı unsurlardandır. Düzenleme yerinin gösterilmediği durumlarda TTK. m 672/4 gereği düzenleyenin adının yanında yazılı olan yer düzenleme yeri sayılmakta, burada da bir adres yok ise TTK. m 672/1 gereği poliçe geçerliliğini kaybetmektedir⁶⁸.

Poliçede düzenleyenin imzası zorunlu unsurdur. TBK .m 14/1 yasa hükmü gereği atılacak imzanın borçlunun el yazısı ile olması gerekir. TBK. m 15/2: İmzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve adetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakların imzalanmasında yeterli sayılır. Bu kapsamda elle atılan imzaya istisna getirilmiştir. Ancak Kambiyo Senetlerinin önemine istinaden yine TBK 16.m göre kambiyo senetlerine dair hükümler kanun koyucu tarafından saklı tutulmuştur. Kambiyo senetlerinde borçlu imzası zorunludur.(TTK. m 671/776/780.) Kambiyo senedinin geçerli olabilmesi için mutlaka el yazısı ile atılmış imza gereklidir. Kanun koyucu kambiyo senetlerinin elektronik imza ile imzalanması kabul etmemiştir(TTK. m 756/778/1,818/1).Poliçede düzenleyenin ıslak imza ile poliçeyi imzalaması kanuni zorunluluktur. Poliçenin tüm zorunlu unsurları ihtiva etmesi halinde kabul için muhataba sunulacaktır.

1.5.1.2.Poliçede Kabul

Poliçe vadesine kadar ilk hamili olan lehtar, devri durumunda cirantalar tarafından iş gününde muhatabın yerleşim yerinde kabulüne sunar(TTK. m 691,752/1)⁶⁹.

Poliçenin muhataba ibrazı halinde muhatabın önünde iki hukuki yol vardır. Muhatap ya ibraz edilen poliçeyi kabul edip poliçeden kaynaklı asıl borçlu durumuna düşecek ya da poliçeyi kabul etmeyerek sorumluluk yüklenmeyecektir(TTK. m 698/1).

Muhatabın kabul beyanı herhangi bir kayda ve şarta bağlanması mümkün değildir(TTK. m 696/1).Muhatabın kabul beyanı hukuki alemde çifte yetki verdiğini

⁶⁸ BAHTİYAR, s.62.

⁶⁹ DURGUT, s.96. ; BOZER/GÖLE s.11. ; KENDİGELEN s. 148.

beyan etmiştik. Kabul beyanı ile muhataba ödeme yetkisi, lehdara da poliçe de yer alan meblağı tahsil etme yetkisi verir.

Kabul müessesesi kambiyo senetlerinden sadece poliçe için geçerlidir. Bonoda keşidece borçlunun sorumluluğu için kabule ihtiyat yoktur. Çeklerde ise bankanın çekin arka yüzüne yazdığı kabul şerhi yazılmamış sayılır(TTK. m 784)

Muhatap poliçede yer alan meblağının tamamını kabul etme zorunluluğu yoktur. Muhatap dilerse poliçede bedelinin bir kısmını kabul edebilir. Burumda kısmi bir kabul söz konudur. Bu takdirde muhatap kabul beyanındaki şartlardan sorumlu tutulur(TTK . m 696/2)⁷⁰.

1.5.1.2.Poliçede Ciro

Emre yazılı senetlerde yer alan tüm hakların devrine neden olan yazılı ve soyut irade açıklamasına ciro denmektedir. Poliçeyi ciro eden kişiye ciranta denir. TTK. m 684/1 gereği ciro ve zilyetliğin geçirilmesi ile poliçeden doğan bütün haklar devrolunur. Ancak bazı durumlarda ciro amacıyla yapılan irade açıklamaları kanun koyucu tarafından ciro olarak kabul edilmemektedir. Poliçe de vade tarihinden, protestodan veya protestonun çekilebileceği süreden sonra yapılan ciro alacağın temlik hükmünde sayılmaktadır(TBK .m 690).

Ciro ile muhataba poliçe yer alan meblağı hamiline ödeme yetkisi, hamile de poliçede yer alan meblağı tahsil yetkisi verir. Bu yönü ile havalenin hukuki niteliğini bünyesinde barındırır. Ciro da kambiyo senedinde olduğu gibi herhangi bir şarta ve kayda tabi tutulamaz. Şayet varsa böyle bir şart ve kayıt yazılmamış sayılır. Poliçe bedelinin bir kısmının ciro yolu devri mümkün değildir. Bu takdirde ciro geçersiz sayılır.

Ciro poliçenin ön veya arka yüzüne yapılabileceği gibi ek olan alonj üzerine yapılabilir(TTK .m 683). Bunun dışında bir yere yapılan ciro beyanı yapılmamış sayılır ve herhangi bir hüküm doğurmaz. Kambiyo senetlerinde olduğu gibi ciroda da elektronik

⁷⁰BOZER/GÖLE, s.114.

imza kabul edilmemiştir. Ciro ile kambiyo taahhüdü meydana geldiği için yasa koyucu tarafından aynı saikler ile ciroda elektronik imza kabul edilmemiştir.

Ciroda, ciro edilen kişinin belirli olup olmamasına göre tam ciro ve beyaz ciro olmak üzere ikili bir tasnif yapılmaktadır. Ciro edilenin belirli olduğu durumlarda yapılan ciro tam ciro, ciro edilenin belirli olmadığı durumda beyaz ciro var kabul edilir. Beyaz ciro da sadece imza atılmakla yetinilir.

Ciro silsilesinde geriye doğru ciro yapılmasında yasal bir engel yoktur. Geriye ciro da ciro edilen kendi imzasından önceki kişiler sorumluluğuna gidebilmekte kendisinden sonraki cirantalara müracaat edememektedir. Geçerli bir ciro silsilesi için ilk cironun lehtara ait olması gerekir. Aksi takdirde geçersiz ciro silsilesine dayanarak alacak talebinde bulunulması mümkün değildir. Lehtarın cirosu ile cirantanın cirosu arasında bir fark yoktur. Poliçenin vade tarihine kadar ciro edilmesi gerekir.

Cironun amacın göre temlik, rehin ve tahsil cirosu olarak üçe ayrılmaktadır. Temlik cirosu, poliçenin içerdiği bütün hakların ciro edilene geçmesi, rehin cirosu, hamilin devreden ciranta arasındaki iç ilişkiden kaynaklı alacağını kambiyo senedindeki tutar kadar teminat alması, tahsil cirosu, poliçe bedelinin bir başka kişi tarafından tahsil edilmesini amacıyla yapılmaktadır⁷¹.

1.5.1.3. Poliçede Aval

Kambiyo senedinden kaynaklı borç altına girmiş olanlar lehine verilen şahsı bir teminattır. Poliçe veya alonj üzerine aval içindir ya da benzer kelimeler ile ifade edilerek imzalanmasıyla gerçekleşir. Avale dair yasal düzenlemeler TTK .m 700/702 arasında düzenlenmiştir. Kambiyo senetlerinde avalin varlığı senedin ticari hayattaki dolaşımın hızını artırmakta, senedin tahsil ihtimalini yükseltmektedir⁷².

⁷¹ BOZER/GÖLE, s. 100

⁷² BAHTİYAR, s.83. ; POROY/TEKİNALP, s. 213. ; ÖZTAN, s.226.

Piyasada bulunan bonolarda kefil kısmı yer alsın da bu kısımda yer alan kişiler aval olarak kabul edilmektedir. Hatta senedin ön yüzünde isimsiz olarak atılan keşideci ve muhatap dışındaki imza aval olarak kabul edilmektedir(TTK .m 701/3).

TBK gereği şahsi kefaletlerde eş rızasının aranması zorunludur. Kambiyo senetlerinde yer alan aval de ise böyle bir zorunluluk yoktur. Bu nedenle avalde eş rızasına ihtiyaç yoktur.

“6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 584/1. Maddesine göre eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı şama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızası ile kefil olabilir, bu rızanın sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması gerekir. Somut olayda itiraz eden borçlu... takip dayanağı bonoları kefil olarak imzalamıştır.6267 sayılı TTK'nun 614/1. Maddesine göre Aval veren kimse, kimin için taahhüt altına girmişse tıpkı onun gibi mesul olur. Aval ile kefaleti birbirinden ayırmak gerekir. Kefalet, fer'i nitelikte olmasına karşın aval bağımsız ve asli bir nitelik taşır. Aval veren, lehine aval verilenin ileri sürebileceği ve senedin şekline ilişkin olanlardan başka geçersizlik sebeplerini def'i ve itiraz olarak alacaklıya karşı ileri süremez. Oysa kefil, asıl borçluya ait kişisel def'ilerden yararlanabilir. Kefaletin mutlaka asıl borç senedi üzerinde gösterilmesine lüzum olmadığı halde, aval şerhinin mutlaka poliçe, bono veya alonj üzerinde yazılması gerekir. Bono üzerine kefil ibaresi konsa dahi bu aval olarak nitelendirilir ve aval veren bononun diğer borçlusunu ile birlikte müteselsilen sorumlu olur. Kambiyo senedinde müteselsil borçluluk esası olduğundan, bu tür senetlerde imzası olan herkes, hamile karşı müteselsilen sorumludur. Bu açıklamalar doğrultusunda TTK 'da özel hüküm olması nedeniyle kambiyo senetlerinde TBK 584 ile 603 uygulanmaz”⁷³.

Yargıtay tarafından aval ile kefil arasındaki farka dair müstakar kararlar çıkmadan önce uygulamada aval verenin evli olması halinde eşinin imzasının bulunmaması nedeniyle sorumluluğuna gidilemeyeceğine dair kararlar verilmekteydi.

⁷³HGK 2017/1135E 2017/1012K 24.05.2017.T E.T:18.12.2023(karararama.yargitay.gov.tr)

Bu konuda alacaklılar uzunca bir süre mağdur edilmişti. Bu yanlışlığın sebeplerinden biride kambiyo senedinin temel borç ilişkisinden bağımsız ve soyutluk ilkesinin tam anlamıyla yerleşmemesi ile ilgilidir. Yüksek mahkemece verilen kararlar ile bu hususta yeknesaklık sağlanmış olmuştur.

Her ne kadar kısmi ciro batıl ise de kısmi aval muteberdir. Kabul edilen kısım kadar avalist borçtan sorumlu olur. Yine aval müessesinde aval verildiği tarihin poliçe de belirtilmesi zorunlu değildir. Ancak tarih belirtilmesi avalin imza tarihinde yetkili temsilci olup olmadığını veya ehliyet durumu açısından oldukça önem taşımaktadır. Aval verildiği tarihin ehliyetsizlik durumunun ispatı açısından önemi yüksektir.

1.5.1.4. Poliçede Ödeme

Hamil tarafından muhataba ibraz edilen poliçenin muhatap tarafından kabulü ile hamile ödemesi kambiyo ilişkisinin sona erdiğini ifade eder. TTK. m 708/2 göre muhatap yerine poliçenin bir takas odasına devride ödeme için ibraz yerine geçer. Çeklerde de benzer bir düzenleme mevcuttur. Çekin takas odasına ibrazı bankaya ibraz hükmünde sayılmaktadır.

Görüldüğünde vadeli poliçenin üstünde yazılı bulunan tarihten itibaren bir yıl içinde ödeme amacıyla muhataba ibrazı zorunludur(TTK. m 704). Diğer üç vadeli poliçelerde ödeme gününde veya onu izleyen ilk iş gününde poliçe ödeme için muhataba ibraz edilmelidir. Vadenin resmi tatil gününe denk gelmesi halinde ödeme günü tatili izleyen ilk işgünü bitimine kadar uzar. Resmi tatil gününde ibraz hukuki sonuç doğurmaz. İdari tatil günleri iş gününden sayılır ve ödeme için ibraz mümkündür. Yine ödeme için ibraz mesai saatleri içinde yapılması gerekir.

Poliçeyi ödeme için muhataba mutlaka yetkili hamil ibraz etmelidir. Yetkili hamil dışında ödeme için ibraz edilen poliçeden kaynaklı olarak ödeme yapılması muhatabı sorumluluktan kurtarmaz.

Poliçe de birden fazla muhatabın olması da mümkündür. Bu halde hamil muhataplardan birine poliçeyi ödeme için ibraz ettiğinde sorumluluğunu yerine getirmiş olur. Muhatap tarafından ödeme yapılmaması halinde hamil diğer muhataplara poliçeyi ödemek için ibraz etmek zorunda değildir. Bu hali muhataplardan yalnız birinin ödeme

için ibraz edilen poliçeyi kabul etmemesi halinde hamil ödememe protestosu gönderebilir.

Poliçe bedelinin tümünün muhatap tarafından ödenmesi ile birlikte halim tarafından poliçe muhataba teslim edilir. Poliçe borcunun ödendiği hususunda ibra beyanının poliçeye yazılmasına lüzum yoktur. Muhatap tarafından hamilden poliçeye ibra şerhi verilmesi talep edilmesi halinde hamil tarafından poliçeye ibra şerhi derç edilir(TTK. m 709/1) Muhatap tarafından kendisine ibraz edilen poliçe bedelinin bir kısmı ödenebilir. Bu takdirde hamil tarafından kısmi ödemenin kabul edilmesi zorunluluktur(TTK . M 709/2). Kısmi ödeme halinde hamil kalan kısım için ödememe protestosu çeker poliçe borçlularına başvurur. Kısmi ödeme halinde poliçe muhataba teslim edilmeyerek ödenmeyen kısım için icra takibine konu edilmek üzere hamilde kalır.

Vadesinde muhatap tarafından ödenmeyen poliçe üzerinde imzası bulunan cirantalara, lehtara, kabul etmiş muhataba, düzenleyene, aval verenlere, araya girme suretiyle kabul edenlere karşı icra takibinde bulanabilir. Poliçeyi kabul etmiş muhatap ile aval verenleri asıl borçlu, lehtar, cirantalar ve bunlara aval verenler başvuru borçluları olarak kabul edilmektedir. Hamil ödenmeyen poliçe bedelini poliçenin asıl borçluları ile başvuru borçlularından talep edebilecektir.

Ödemenin yapılacağı yer muhatabın ticari muamele merkezidir. Bu yer yoksa muhatabın konutunda ibraz edilmelidir. Yerleşim yeli veya adresli poliçenin mevzu bahis olduğu durumda senette belirtilen yerde ibraz gerçekleşir. Poliçenin takas odasına ibrazı da ödeme için ibraz yerine geçmektedir. Ancak takas odaları çeklerin ödenmesine hizmet ettikleri için bu kanunu düzenlemenin pratik bir işlevi kalmamıştır⁷⁴.

1.5.1.5. Sorumluluk

TTK. m 724 hükmüne istinaden poliçede başvuru ve müracaat borçluları arasında kanunun emredici hükmü nedeniyle müteselsil sorumluluk söz konusudur⁷⁵.Poliçede yer alan meblağın tümünün veya bir kısmınının kararlaştırılan vade tarihinde ödenmemesi halinde, keşideci, kabul eden muhatap, lehtar, ciranta, aval veren , araya girmek suretiyle

⁷⁴ BAHTİYAR, s. 93.

⁷⁵ BOZER/GÖLE, s. 137.

kabul eden hamile karşı müteselsil olarak sorumludur. TTK .m 724'ncü maddenin ikinci fıkrasında hamilin, başvuru ve müracaat borçlularının borçlandıkları sıraya bağlı olmaksızın her birine veya bunlardan bazılarına ya da hepsine birden başvurulabileceğini belirtmiştir. Hamilin poliçe borçlularından birine başvurduğu durumlarda diğer borçlulara sonradan başvuru hakkını kaybetmez(TTK .m 724/4).

Hamilin poliçede yer alan tüm borçlular hakkındaki takibinden sonra borçlulardan bir kısmı için icra takibinden vazgeçmesi de diğer borçluların sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Cirantanın sorumluluğu içinde ilk cironun lehtara ait olması ve ciro zincirinin düzgün ve birbirini takip etmesi ile mümkündür. Aksi takdirde ciro zincirindeki kopukluk yapılan takibi hükümsüz kılar. Cirantaların sorumluluğu açısından keşidecinin protestosu yoksa cirantanın sorumluluğuna da gidilemez.

Ciranta veya lehtarın poliçeye ciro edilemez kaydı düşmesi halinde poliçenin tekrar ciro edilerek takibe konulması ciranta ve lehtarın sorumluluğuna neden olmaz. Mevcut kayıt nedeniyle ciranta ve lehtarın sorumluluğu yoktur(TTK .m 685/2).

Poliçenin devredildiği son hamil tarafından tekrar devreden kişiye devredilmesine geriye ciro denir. Poliçenin daha önceki cirantalardan birine devredilmesi halinde devralan ciranta kendisinden sonraki cirantaların hukuki sorumluluğuna gidemez. Sadece kendisinden önceki imzaların hukuki sorumlulukları mevzu bahistir⁷⁶.

TTK .m 725/1'e göre poliçeden doğan sorumluluk kalemleri şu şekildedir;

- a. Poliçenin kabul edilmemiş veya ödenmemiş olan bedelini ve şart kılınmış ise şilenmiş faizini
- b. Vadeden itibaren işleyecek faizini
- c. Protesto ve ihbar giderleri ile yaptığı diğer giderleri
- d. Poliçe bedelinin binde üçünü aşmayacak şekilde komisyon ücreti

⁷⁶ BOZER/GÖLE, s. 139.

Yukarıda belirtilen alacak kalemlerini ödeyen borçlu yaptığı ödemeyi kendisinden önce gelen poliçe borçlularına başvurarak talep edebilir. Ödeme yapan poliçe borçlusunu diğer borçlulardan

- a. Ödemiş olduğu tutarın tamamını
- b. Ödeme tarihinden itibaren bu meblağın faizini
- c. Yaptığı giderleri
- d. Poliçe bedelinin binde ikisini aşmayacak şekilde komisyon ücretini isteyebilir(TTK .m 726).

Poliçe bedelini ödeyen poliçe borçlusunu ödeme yaptığı kişiden poliçeyi, protesto belgesini ve ödeme yaptığına ilişkin makbuzu talep edebilir. Ödemeyi yapan poliçe borçlusunu poliçe üzerinde yer alan kendi cirosunu veya başka ciroları da silmeye yetkilidir(TTK .m 727/1,2).

1.5.1.6. Başvuru Hakkının Şartları

Doktrinde başvuru hakkının kullanılması maddi ve şekli şart olarak iki sınıfa ayrılmıştır. Başvuru hakkının maddi şartı senedin ödenmemesi, senedin kabul edilmemesi ve ödemenin tehlikeye düşmesidir⁷⁷. Muhataba usulünce ibraz edilen poliçe ödeme anında muhatapça kabul edilmez ise hamilin hem başvuru borçlularına hem de müracaat borçlularına karşı başvuru hakkı söz konusu olur.(TTK. m 731/1).Senedin vadesi gelmeden önce, zamanında ve usulünce kabule arz edilen poliçe muhatap tarafından tamamen yada kısmen kabul edilmez ise, hamil vadeden önce başvuru hakkını kazanır.(TTK m.713/2.a).Başvuru hakkının maddi şartı olan ödemenin tehlike düşmesi vadesi gelmiş olmamasına rağmen, senedin ödenmesi bazı hallerde tehlikeye düşebilir. Ödeme konusunda ciddi kuşku yaratan bu hallerin gerçekleşmesi halinde, hamil yine vadeyi beklemesine gerek olmaksızın başvuru hakkını kullanabilir. Bu haller özetle;

⁷⁷BAHTİYAR, s.98.

Poliçeyi kabul etmiş olsun veya olmasın, muhatap iflas eder veya ödemelerini tatil eder ya da aleyhindeki icra takibi semeresiz kalır ise hamil vadeden önce başvuru hakkını kullanabilir(TTK. m 713/2.b).

Kabulle arz edilmesi yasaklanan bir poliçenin keşidecisi iflas ederse hamil vadeyi beklemezsizin başvuru hakkını kullanmaya haizdir(TTK. m 713/2.c).Başvuru hakkının kullanılması için aranan şekli şart ise protestodur. Başvuru hakkının kullanılması için maddi şartın yerine gelmesi tek başına yeterli kabul edilmemektedir. Bunun belgelendirilmesi de gerekmektedir. Belgelendirme protesto ile yapılır. İstisna olarak düzenleyen veya muhatapın iflası halinde protesto zorunlu değildir. Başvuru hakkının şekli şartını oluşturan protesto senedin kabul edilmemesi veya ödenmemesi halinin resmi olarak tespit edilmesidir(TTK. m 714/1).Bu işlem noterler tarafından yerine getirilmektedir. Protesto evrakına kayıt edilir. Protestonun çekilmesi kabul eden muhatap dışındaki kişilere başvuru hakkının kullanılmasının temel şartıdır(TTK. m 730/1).

1.5.1.7.Zamanaşımı

Hamil ile poliçeyi kabul etmiş muhatap ve keşideci arasındaki poliçeden kaynaklı talepler ile cirantaların kendi aralarındaki talepler Türk Ticaret Kanunu gereği özel zamanaşımını sürelerine bağlı kılınmıştır.

Poliçeden kaynaklı olarak hamil tarafından muhata karşı açılacak dava ve takipler vade tarihinden itibaren üç yıllık zamanaşımına tabidir. Hamilin poliçeden kaynaklı olarak keşide eden ile cirantalara başvuru hakkı bir yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Cirantaların kendi aralarındaki başvuru hakları altı aylık zamanaşımı süresine bağlıdır.

Poliçede yukarıda belirtilen zamanaşımı süreleri poliçeden kaynaklı dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflas masasına kaydedilmesi halinde kesilmektedir(TTK .m 750).Kesilen zamanaşımı yeni baştan işleme başlayacaktır.

1.5.2. Bono

Bono, Türk Ticaret Kanununda emre yazılı senet olarak ifade edilmiştir.(TTK m. 776).Kanun koyucunun bonoyu emre yazılı senet olarak tanımlaması yeterli bir tanımlama olmamaktadır. Poliçe ve çekte kanunen yazılı senet olarak kabul edilmiştir. Emre yazılı senet terimi, kambiyo senetlerinin tümünü içine alan ciro ve zilyetliğin geçirilmesi ile devredilen tüm kıymetli evrak türlerini içerisinde barındırmaktadır Bonoda ikili bir ilişki vardır. Bono, keşideci tarafından tanzim edilerek, lehtara verilir. Bu senet türünde keşideci, lehtara karşı belli bir mablağı ödeme vaadinde bulunur. Poliçe ve bononun benzer yönleri bulunsa da birkaç noktada farklılıkları mevcuttur. Bono, hukuki olarak ödeme vaadi (soyut borç ikrarı) iken, poliçe havale hükmündedir. Bono, poliçeden farklı olarak belirli bir kişinin üzerine düzenlenmez. Bonoda muhatap müessesesi kabul edilmemiştir. Bonoda keşideci, poliçedeki kabul etmiş muhatabın hukuki sorumluluğuna tabidir(TTK m.779/1). Bonoda keşideci, bonodan dolayı asıl borçlu sıfatıyla sorumluluk üstlenir. Türk Ticaret Kanunu'nda poliçe hakkında ayrıntılı düzenlemeler bulunduğu halde, bono hakkında sadece dört hüküm bulunmaktadır. Bu hükümler TTK m. 776-779'dır. Bu dört hüküm haricinde, bono ile ilgili poliçe hükümlerine atıflar yapılmıştır(TTK m. 778). O halde bononun niteliğine aykırı düşmemek kaydı ile TTK m. 778'de düzenlenen poliçe hükümleri, bono içinde geçerlidir⁷⁸.

Her ne kadar bono kanun koyucu tarafından emri yazılı olarak kabul edilse de keşidecinin senet metnine nama yazılıdır veya menfi emre şerhi konularak nama yazılı olarak düzenlenebilir. Nama yazılı olarak tanzim edilen bonoda hamiline kaydının da bulunması halinde o bono eksik nama yazılı kıymetli evrak hükmündedir(TTK .m 656).

Bono hamiline olarak düzenlenmesi kanunen mümkün değildir. Hamiline ibaresinin bulunduğu bono, kambiyo vasfını kaybeder. Bu sebeple kambiyo senetlerine özgü takibe dayanakta teşkil etmez⁷⁹.

⁷⁸ DURGUT, s.145. ;AKIN, s.25. ÖZTAN, s. 215.

⁷⁹ GÖLE/BOZER, s. 171.

1.5.3. Çek

TTK'nın üçüncü kitabı ile 5941 s. Çek Kanunu'nda düzenlenen kambiyo senetlerindedir. Çekte poliçede olduğu gibi üçlü bir ilişki mevcuttur. Çek düzenleyen kişi, bankaya senette belirtilen meblağı hamiline ödemesini ister. Bu istek, muhataba çekin karşılığını ödeme yetkisinin verilmesini içerir. Hamil ise çekin karşılığını tahsil etme yetkisine kazanır. Çek , Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) 780 vd. maddelerde yer almıştır. Ayrıca 5941 sayılı Çek Kanunu'nda(ÇekK) özellikle çekin ibraz edilmesine, ödenmesine ve karşılıksız çek düzenlemekten dolayı idari yaptırım sorumluluğuna ilişkin bazı hükümler vardır. Özetle Çek Kanunu'nun amacı, çek defterlerinin içeriklerine, çek düzenlenmesine, kullanımına, çek hamillerinin korunmalarına ilişkin usul ve esasları ile çekin karşılıksız çıkması halinde ilgililer hakkında uygulanacak yaptırımlar belirlemektir(ÇekK m. 1)⁸⁰.

Çek, hukuki niteliği poliçeye ile aynıdır. Çünkü çek de bir havale ilişkisi mevcuttur. Şu noktalarda çek poliçeden hukuki niteliği olarak kayırlmaktadır: Türkiye'de ödenecek çeklerde muhatabın bir banka olması zarurettir(TTK m782/1). Banka dışında kişi ve tüzel kişilikler üzerine düzenlenen çek, havale hükmünde kabul edilmektedir (TTK m.782/2). Çekte bankanın kabulü işlemi yoktur. Çekte, “kabul yasağı” kanun koyucu tarafından getirilmiştir(TTK m. 784). Bu sebeple çek üzerine yazılan kabul kaydı “yazılmamış” sayılır (TTK m. 784). Çekte vade yoktur. Çek görüldüğünde ödenir (TTK m.795/1).Şayet çekte bir vade mevcut ise bu kayıt yazılmamış hükmünde kabul edilmektedir. Oysaki Poliçede ve bonoda dört tür vadeden birinin bulunması kaydı geçersiz kılmaz. Türk Ticaret Kanunda çek hukuki niteliği itibari ile bir ödeme vasıtasıdır. Oysa poliçe, aynı zamanda bir “kredi aracı” olarak kabul edilmiştir. Çek Kanunu'nda yer alan düzenlemeler ile yukarıda açıklanan “çekte vade olmayacağı ” kuralının 167. maddenin aksine, bir anlamda “vadeli çek” düzenlenebilmesini kabul etmiştir. Çek Kanunu'ndaki mevcut düzenlemeye göre çekte yine vade bulunmamakla birlikte, ileri düzenleme tarihi, çeklerin düzenlenebileceği kabul edilmektedir.

⁸⁰POROY / TEKİNALP, s. 300. ; ÖZTAN, s.1030.

Çek hakkında ödenmemesi halinde hapis cezası ön görülmekte iken bono ve poliçenin ödenmemesi ceza hukuki anlamında bir sonuç doğurmaz. Bu sebep çek ticari hayattaki önemine işaret ettiği gibi çeke olan güveninde ayakta tutulması içindir.

İKİNCİ BÖLÜM

MENFİ TESPİT DAVASI VE KAMBİYO SENETLERİNE MAHSUS HACİZ YOLU İLE TAKİP

2.1.Dava Türleri

HMK'nın 105 ila 113 maddeleri arasında dava türleri düzenlenmiştir. Kanun koyucu tarafından dava türleri sayma usulü ile tek tek belirtilmiştir. Bu belireme 1086 s. HUMK'da yer almamaktaydı. Dava türlerinin sınırları içtihat yolu ile belirlenmekteydi. Dava türleri, mahkemeden istenen hukuki korumaya, talep sonucuna ve topluluk davası olup olmamasına göre sınıflandırılmaktadır⁸¹. Mahkemeden talep edilen hukuki korunmaya göre eda davası, tespit davası ve inşai dava olmak üzere üç ayrı dava türü kabul edilmiştir⁸².

2.1.1.Eda Davası

Eda davası Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 105. maddesinde ifade edilmiştir. Hukuki koruma talep eden davacı davalının bir şeyi vermeye, bir şeyi bir işi yapmaya ve yapmamaya mecbur edilmesini istediği dava türüne eda davası denmektedir. Eda davasının konusu şahıs varlığı ile ilgili olabileceği gibi aynı hakları hakkında da söz konusu olabilir. Olumlu ve olumsuz bir edaya mecburiyet de söz konusu olabilir. Olumsuz edaya örnek olarak manzara kapatmama irtifakını konu alan eda davaları bu niteliktedir. Bir işin yapılmasını talebini içeren eda davasına örnek olarak taşınmazın tahliyesi davası örnek gösterilebilir. Eda davasının açılabilmesi için davacının hukuki düzenince korunacak hukuki yararının bulunması gerekir. Aksi takdirde talep mahkemelerce hukuki yararın yokluğu nedeni ile dinlenmez ve eda davası usulden reddedilir.

⁸¹ KURU,Baki : “*Medeni Usul Hukuku*”, Yetkin Yayınları,Eylül, 2019,s.299.

⁸² ARSLAN,Ramazan : “*Medeni Usul Hukuku*”, Yetkin Yayınlar,Ankara, 2019, s.297.

Edim yükümlülüğü altında bulunan borçlunun borcunu ödememesi, mülkiyet hakkına tecavüz edilmesi, hakkın sınırlarına üçüncü kişilerce müdahale edilmesi halinde davacının dava açmakta hukuki yararın var olduğu kabul edilmektedir.

Mahkemece kurulacak eda hüküm ilamlı icra takibine konu olacağı için, mahkemece açık ve tereddüt oluşturmayacak şekilde ortaya konulmalıdır⁸³. İlamlar diğer takibe dayanak belgelerden ayrı bir öneme sahiptir. Bu sebeple mahkemeden bir lehine eda hükmü kurulan davacı alacağını daha rahat tahsil etme imkânına sahip olacaktır. Eda hükmü içeren ilamlara kanun gereği itiraz hakkı yoktur.

Eda davasında hüküm verilebilmesi için bir hakkın veya hukuki münasebetin tespiti zorunludur. Mahkemece talep edilen hak ve bu hakkın temelini oluşturan hukuki ilişkinin varlığı kabul edilir ise, davalının bir edada bulunmasına hükmeder. Eda davasının kabul edilmesi durumunda hak ve bu hakkın temelini oluşturan hukuki münasebet tespit edilir ve davalı bir edimin ifasına mecbur edilir. Eda davasında kurulan hükmün tespit kısmı sonradan taraflar arasında aynı hukuki ilişkiye dayanarak açılan davada kesin hükmün hukuki sonuçlarını doğurur. Eda davasının reddine karar verilmesi durumunda bu kararda menfi tespit hükmüne şamildir. Davanın reddi kararı ile davacının hukuki koruma talep ettiği hakkın veya hukuki ilişkinin mevcut olmadığı tespit edilir. Kesinleşen bu tespit kararı kesin hüküm ve kesin delil kabul edilir(HMK. m 303)⁸⁴. Yargıtay tarafından eda davasının tespit davası ile olan ilişkisini ortaya koyduğu kararında; *“Eda davası açılması mümkün olan hallerde davacının tespit davası açmakta kural olarak hukuki yararı yoktur. Çünkü eda davası sonunda verilen hüküm ile aynı zamanda dava konusu hukuki ilişkinin var olup olmadığı tespit edilir. Eda davası açmak mümkün ise tespit davası açılmaz kuralının geçerli olabilmesi için, eda davası sonunda verilecek hükmün tespite ilişkin bölümü ile tespit davası sonunda alınacak tespit hükmü arasında, meydana getirdikleri kesin hüküm etkisi bakımından hiçbir fark yoktur. Yani tespit davası ile istenen hukuki koruma, eda davası ile tamamen elde edilebilecek ise, o zaman an davacının ayrı bir tespit davası açmakta hukuki yararı yoktur”*⁸⁵.

⁸³ ARSLAN, s.299. ; KURU, s.137.

⁸⁴ KURU, s.138.

⁸⁵21. HD.2010/3150 E. 2011/4364 K. T:5.5.2011, E.T:11.12.2023 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

Yargıtay kararları eda davası ile tespit davasının tanımını yaparak hangi hukuki şartlara tabi olduğunu ortaya koymuştur. Uygulamada bir eda davası görülürken ayrı bir mahkemede tespit davası açıldığı görülmektedir. Eda davasının bünyesinde tespiti de içermesi nazara alındığında ayrı bir tespit davası açılması mümkün değildir. Aksinin kabulü usul ekonomisine aykırı olacaktır.

2.1.2. Tespit Davası

Tespit davası ilk defa Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeden önce tespit davasının eksikliği uygulama ile giderilmeye çalışılmıştır. Tespit davasına ilişkin yasal düzenleme eda ve inşai davanın her türlü hukuki korumanın istenmesinde yetersiz kalacağı da göz önüne alınarak düzenlenmiştir⁸⁶.

Bu dava ile bir hukuki ilişkinin var olup olmadığı tespit edilir (m.106). Tespit davası yoluyla, mahkemeden, bir hakkın veya hukuki ilişkinin mevcudiyeti ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahteliği tespit edilir (m.106/1)⁸⁷.

Kanun koyucu tarafından iki farklı tespit davası ön görülmüştür. Bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının veya bir belgenin sahte olmadığı tespit müspet (olumlu) tespit davası iken bir hakkın veya hukuki ilişkinin mevcut olmadığı tespit menfi (olumsuz) tespit davası olarak kabul edilmiştir⁸⁸. Bu dava türü sadece Hukuk Muhakemeleri Kanununda düzenlenmemiştir. Başka kanunlarda da tespit davası adıyla veya o nitelikte sayılabilecek düzenlemeler görmektediriz. . Bunlar TMK m. 26, İİK m. 69/2, m.72, m. 89/3, TTK m. 56/1.a maddelerindeki düzenlemelerdir⁸⁹.

Doktrinde tespit davası müspet tespit davası ile menfi tespit davası olarak ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Müspet tespit davası bir hukuki ilişkinin mevcudiyetin tespiti (belirlenmesi) için açılan davaya denir. Bu dava, davacının varlığını iddia ettiği hukuki

⁸⁶ KURU Baki, BUDAK Ali Cem ; “*Tespit Davaları*” İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2010,s.6.; AKGÜN, s.1

⁸⁷ KURU, s.168.: KURU/BUDAK, s.61;AKGÜN,s.1

⁸⁸ KARAASLAN, Varol: “*Medeni Usul Hukuku*”, Ankara, Adalet Yayınevi, 2020, s. 142. ; ARSLAN, s.299.

⁸⁹ USTA, Merve: “*Medeni Usul Hukukunda Tespit Davalarında Hukuki Yarar*”, Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020, s.48.

ilişkinin, davalı tarafından kabul edilmemesi halinde açılır. Müspet tespit davasının kabulü durumunda mahkeme tarafından verilen karar ile hukuki ilişkinin var olduğu, menfi tespit davasını esastan reddeden karar ile de hukuki ilişkinin yok olduğu (mevcut olmadığı) kesin olarak (m.303) tespit edilmiş olur. Menfi tespit davası davalı tarafından varlığı iddia edilen bir hukuki ilişkinin mevcut olmadığı (yokluğunun) tespiti için açılan davaya, menfi tespit davası denir. Bir hukuki ilişkinin mevcut olmadığı tespit edilmesi hakkında olumsuz (menfi) tespit davası açılabilmesi için, davalının daha önce o hukuki ilişkinin varlığını iddia etmiş olması gerekir⁹⁰. Olumsuz (menfi) tespit davasının en önemli misali, İİK'nun72.maddesindeki menfi tespit davasıdır. Menfi tespit davasının kabulü halinde verilen hüküm ile hukuki ilişkinin mevcut olmadığı (yokluğu), davayı esastan reddeden hüküm ile de hukuki ilişkinin var olduğu kesinleşmiş olur.(HMK. m 303).

Tespit davaları, zamanaşımına tabi değildir⁹¹.Tespit davalarında ispat yükü, davalı alacaklıdadır. Menfi tespit davası açılması ile zamanaşımı durması veya kesilmesi söz konusu değildir. Menfi tespit davasında zamanaşımının kesilebilmesi için, davalı durumunda bulunan alacaklının, defî davada bulunması gerekmektedir.(TBK .m 154/2).Tespit davasında, yalnız tespit hükmü verilir; verilen hüküm eda hükmü barındırmaz. Çünkü mahkeme talepten fazlaya hüküm veremez. Kambiyo senetlerinden kaynaklı açılan menfi tespit davasının kabulü halinde hüküm kısmında davacı borçlunun davalı alacaklıya kambiyo borcunun bulunmadığının tespitine karar verilir iken bu karar ile beraber takibin iptaline karar verilmez. Tespit hükmü, kesin hüküm (m.303) ve kesin delil teşkil eder⁹². Yargıtay'ın tespit davasının yaklaşımına yönelik kararını ; .

'Tespit davası, bir hukuki ilişkinin tespitine yöneliktir. Hukuki ilişkiden amaç, bir kişi ile diğer bir kişi veya eşya arasında somut bir olaydan kaynaklanan ilişkidir. Her türlü ilişki tespit davasının konusu olabilir. Ancak maddi olayların soyut hukuki ilişkileri tek başlarına tespit davasının konusu olamazlar. Tespit davası bir hukuki ilişkinin saptanmasına yönelik olmakla birlikte diğer davalarda olduğu gibi tespit davasında da hukuki yarar bulunması zorunludur. Tespit davası açılmasında hukuki yarar bulunduğunun kabul edilebilmesi için davacının hakkı veya hukuki durumu bir tehlikeyle

⁹⁰AKGÜN, s. 54.

⁹¹ MUŞUL, s. 77.; TÜRK,,s. 56.

⁹² KURU, s.141. ;ARSLAN, s.306.

karşı karşıya bulunması, tehdit nedeniyle hakkının sağlanmasında duraksama meydana gelmesi, tespit isteyenin gecikmesi durumunda zarar görecektir olması, tespit talebiyle bu zararın ortadan kaldırılabilmesi gerekir. Ayrıca tespit davasının açılabilmesi için diğer bir şartta henüz eda davasının açılabilmesi zamanı gelmemiş olmalıdır. Eğer o anda eda davası açılacak ise tespit davası açılmasında hukuki yararın bulunmadığı kabul edilir”⁹³.

Yargıtay tarafından hukuki yararın en çok irdelendiği dava türü tespit davasıdır. Çünkü mahkemeye yapılacak tüm taleplerde hukuki yararın bulunması esas olmasına rağmen kanun koyucu tarafından tespit davası için hukuki yarar ayrı olarak düzenlenmiştir. Kanunun emredici hükmü gereği tespit davasına konu edilen talebin başka dava türleri ile ileri sürülebilmesi halinde tespit davasında hukuki yarar yok sayılır. Tespit davası açılmasında aranan hukuki yararın niteliklerine ilişkin mahkemeden talepte bulunanın hakkı veya hukuki durumuna dair ciddi bir tehlikenin mevcudiyeti zorunludur⁹⁴.

Mahkemece değerlendirilecek hakka yönelik tehlikenin güncel ve mevcut bulunması gerektiği gibi tehlikenin ortaya çıkardığı tehdidin de ciddi boyutta olması gerekir. Mahkemece yapılan hukuki yarar denetiminde tehlikenin mevcut, yakın ve ciddi boyutta olmaması halinde davanın usulden reddi gerekmektedir. Gelecekte meydana gelecek tehlikeye isnaden tespit davası ikame edilmesi mümkün değildir.

Yargıtay içtihatları yakın ve ciddi tehdidi, talepte bulunanın bir hakkı veya hukuki durumu halen mevcut veya yakın bir tehlike ile ciddi bir biçimde tehdit edilmiş olarak tanımlamaktadır. Doktrinde ise tehlikenin mahkemeden talepte bulunanın hukuki durumunu kötüleştirecek veya hakkını ortadan kaldıracak düzeyde olması, davacının hukuki durumunu belirsizlik içerisinde bırakması, tehdidin davacının hukuki durumunda tereddüt oluşturacak yoğunlukta olması şeklinde ifade edilmiştir⁹⁵. Kanun koyucunun tespit davasındaki hukuki yararın olduğu hususunda aşağıda belirtilen Yargıtay kararları yol göstericidir.

⁹³22.HD.2012/2020 E. 2012/4138 K. T: 13.03.2023,E:T:11.12.2023(<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

⁹⁴KURU / BUDAK, s. 99.

⁹⁵ USTA, s.48.; KURU, s. 402; KURU/ ARSLAN/ YILMAZ, s. 260;CEYLAN, s.55

“Davacının bir hakkı veya hukuki durumu güncel bir tehlike ile tehdit edilmiş olmalı, bu tehdit nedeniyle davacının hukuki durumu tereddüt içine olmalı ve bu hususun davacıya zarar verebilecek nitelikte bulunması, yalnız kesin hüküm etkisine sahip olup, cebri icraya yetki vermeyen tespit hükmü, bu tehlikeyi ortadan kaldırmaya elverişli olması gerekir. Davacının talep ettiği hukuki koruma diğer dava türleri ile karşılanabiliyor ise davacının açtığı tespit davası dinlenmez. Açılan davanın usulden reddi gerekir”⁹⁶.

Tüm davalarda bulunması zorunlu olan hukuki yararın önemi, kendisini özellikle tespit davasında gösterir. Bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığı yahut yokluğu, tespit davası ikame edilebilmesi için yalnız başına yeterli değildir. Bundan başka o hukuki ilişkinin var olup olmadığının mahkemece hemen tespit edilmesinde, davacının güncel korunmaya değer (meşru) bir hukuki yararının bulunması şarttır. Bir hukuki ilişkinin hementespitedilmesinde hukuki yararın bulunması, şu 3 şartın mevcudiyetine bağlıdır;

- Davacının bir hakla veya hukuki durumu güncel bir tehlike ile tehdit edilmesi olmalı,
- Bu tehdit nedeniyle davacının hukuki durumu tereddüt içinde olmalı ve husus davaya zarar verebilecek nitelikte bulunmalı
- Yalnız kesin hüküm etkisine sahip olup, icra yetkisi vermeyen tespit hükmü bu tehlikeyi ortadan kaldırmaya elverişli olmalı

Davacının tespit davası ile istediği hukuki korunma (himaye), diğer dava çeşitlerinden biri ile sağlanabiliyorsa, o zaman davacının (o konuda) tespit davası açmakta hukuki yararı yoktur. Mesela, boşanma davası açma hakkı olan bir eşin, ilk önce yalnız boşanma hakkının tespiti için bir tespit davası açmakta hukuki yararı yoktur. Bunun gibi, eda davası açması mümkün olan davacının, aynı konuda tespit davası açmakta (kural olarak) hukuki yararı yoktur. (kar.m.107)." (Medeni Usul Hukuku, Prof.Dr. Baki Kuru, Prof. Dr. Ramazan Arslan, Prof. Dr. Ejder Yılmaz, 25. baskı, Ankara 2014, sayfa; 260 – 261)⁹⁷.

⁹⁶10.HD.2013/16280E.,2014/14079 K.T:9.5.2013 E.T:11.12.2023(<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

⁹⁷3.HD 2016/10781 E. , 2017/16143 K.T: 20.11.2017 E.T:11.12.2023(<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

Belirttiğimiz Yargıtay kararlarında tespit davasının şartları doktrinde belirtilen şartlarla birebir uyum içinde olup uygulayıcılara yol göstericidir.

2.1.3. İnşai Dava

Bu davanın tanımı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 108. maddesinde ifade edilmiştir. *“İnşai dava yoluyla, mahkemeden, yeni bir hukuki durum yaratılması veya mevcut bir hukuki durumun içeriğinin değiştirilmesi yahut onun ortadan kaldırılması talep edilir. Bir inşai hakkın, dava yoluyla kullanılmasının zorunlu olduğu hâllerde, inşai dava açılır. Kanunlarda aksi belirtilmedikçe, inşai hükümler, geçmişe etkili değildir.”*

İnşai dava yenilik doğuran hakların bir mahkeme hükmüne konu olması ile ifade edilmektedir. Tek taraflı irade beyanı ile hukuki sonuç doğuran yenilik doğuran hakların bir kısmı kanun koyucu tarafından mahkeme kararına tabi tutulmuştur. Derneklerin feshi, tüzel kişiliğin feshi , boşanma , evliliğin iptali, mirasın paylaşılması davaları inşai davalara örnektir⁹⁸.

İnşai davalarının temelini oluşturan yenilik doğuran haklar, hak sahibinin tek taraflı hukuki işlemi ile kullanılır ve sonuçlarını doğurur⁹⁹. Bu nedenle hukuki sonucun ortaya çıkması için mahkeme kararına gerek yoktur¹⁰⁰. Nitekim taraflar hukuki sonucun doğup doğmadığı hususunda anlaşmazlığa düşerlerse bu durumu mahkemeye intikal ettirdikleri takdirde, mahkemenin vereceği karar yenilik doğurucu değil de tespit hükmü niteliğindedir. Bununla birlikte bazı yenilik doğuran hakların kullanılabilmesi için mahkeme kararı gerekli görülmüştür. Bu yenilik doğurucu hakların kullanılması ancak mahkeme kararıyla mümkün olabilmektedir¹⁰¹. Davanın kabulü halinde verilen karar inşaîdir yani yeni bir hukuki durum yaratır. Yenilik doğuran davalar, hükümlerin ortaya çıkardıkları etki bakımından geleceğe ve geçmişe etkili olarak karşımıza çıkabilmekte, genellikle yenilik doğurucu hüküm geleceğe etkili olmaktadır (HMK m.108/3). Yenilik doğuran hak sahibi aslında hukuki değişikliğin ortaya çıkmasında tek söz sahibidir, yani karşı tarafın onayına yahut mahkeme kararına ihtiyaç bulunmamaktadır. Ancak bu

⁹⁸ DEMİRBAŞ, Harun : “Yenilik Doğuran Haklar” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul , 2006 ,s. 17

⁹⁹ ÖNEN, Ergun : “ İnşai Dava”, Ankara 1981, s. 5.

¹⁰⁰ DEMİRBAŞ,s.29

¹⁰¹ DEMİRBAŞ,s.43

durum, bazı haller için kanun koyucu tarafından sakıncalı bulunmuş, hak sahibinin bu kadar güçlü olmasının hakkın yöneldiği kişiyi savunmasız bıraktığı öngörülmüştür. Özellikle kamu düzenini ilgilendiren veya hukuk güvenliği açısından gerekli olan yahut üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunması gereken durumlarda hukuki değişiklik yaratılması sadece hak sahibinin iradesine bırakılmamış ayrıca bir mahkeme kararı gerekli görülmüştür¹⁰². Yenilik doğuran davalara ait Yargıtay'ın uygulamaya yönelik bir kararları şu şekildedir:

“Bilindiği üzere; bir kimsenin tek taraflı irade beyanıyla yeni bir hukuki ilişki meydana getirebildiği hallerde kurucu (inşai-yenilik doğurucu) hakların varlığından söz edilir. Kural olarak inşai hak sahibinin bu hakkını tek taraflı olarak kullanmasıyla hukuki sonuç doğar. Ancak bazı inşai haklarda hak sahibinin bu hakkını tek taraflı olarak kullanmasıyla hukuki sonuç kendiliğinden doğmaz. Bu inşai hakların mutlaka mahkeme aracılığı ile kullanılması gerekir. Mahkeme inşai davanın kabulüne karar verirse bu karar inşai niteliktedir. Çünkü bu kabul kararı ile yeni bir hukuki durum yaratılır. Bu durumda açılan davaya inşai dava denilebilir ve bu inşai hakkına dayanarak mahkemeden bir hukuki durumun değiştirilmesine veya kaldırılmasına veya yeni bir hukuki durumun yaratılmasına karar verilmesini ister. İnşai davaların kabulü halinde verilen inşai kararlar kural olarak geleceğe etkilidir. Yani bu hakkın kazanılması ile ortaya çıkan yenilik doğurucu etki kural olarak gelecek için olup geçmişe etkili değildir”¹⁰³.

Yargıtay kararı irdelendiğinde inşai davalarını diğer dava türlerinden ayıran temel noktalar üzerinde durulduğu görülecektir. İnşai davanın diğer dava türlerinden ayıran en önemli özelliği verilen kararın geleceği etki etmesidir. İnşai dava da verilen kararın geçmişe yönelik herhangi bir etki bulunmamaktadır.

¹⁰² BUZ, Vedat: “Yenilik Doğuran Haklar”, Yetkin Yayınları, Ankara,2005,s.183. ; DURMUŞ, Rukiye Feray: “Yenilik Doğuran Davalar”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2022, s.18

¹⁰³23.HD.2018/852 E. , 2020/4306 K.T:15.12.2020 E.T:12.12.203(Hukukmedeniyet.org)

2.2. Menfi Tespit Davası

Borçlu olduğu iddia edilen kişi kendisinin borçlu olmadığına tespiti için dava açarsa, bu dava menfi tespit davası olarak adlandırılır. Borçlu olduğu iddia edilen kişi, çeşitli sebeple borcunun bulunmadığını ileri sürebilir. Borçlu, örneğin ödeme sebebiyle borç ilişkisinin sona erdiğini, alacağın zamanaşımına uğradığını veya taraflar arasındaki hukuki ilişkinin irade sakatlığı sebebiyle geçersiz olduğunu ileri sürebilir. Menfi tespit davası icra takibi başlamadan önce açılabilmesi gibi icra takibi başladıktan sonra açılması da mümkündür¹⁰⁴.

Menfi Tespit davasının hukuki niteliğinin esasını 6100 Sayılı Hukuk Muhakemesi Kanununun 106. Maddesinde yer alan ve önceki Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda olmayan tespit davası teşkil eder. Bu madde ile mahkemeden bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesi talep edilir. Menfi Tespit Davası HMK da düzenlenen Tespit davasının İcra ve İflas Kanununda ki yansımasıdır.

Yargıtay ise menfi tespit davasını şu şekilde tanımlamıştır: *“Borçlunun bir alacaklının kendisinden bir hak veya alacak talep etmesi üzerine ileri sürülen hak veya alacağın doğmadığını ve doğduktan sonra sona erdiğini tespit ettirmek amacıyla açtığı dava menfi tespit davası denir”*¹⁰⁵.

Menfi tespit davası borçlu tarafından alacaklı aleyhine genel mahkemelerde açıldığı ve alacaklının icra takibine konu alacak için talep hakkının olmadığını belirten bir tespit davasıdır. Davacı borçlu bu dava da alacaklının icra takibine konu alacağının varlığını inkâr eder. Menfi tespit davasının tanımı konusunda bir fikir birliği mevcut değildir. Bunun nedeni ise tespiti istenen hukuki ilişkinin çeşitliliği ve menfi tespit davasının icra ve iflas Kanununun farklı yerlerinde ve farklı adlar altında düzenlenmesidir¹⁰⁶. Maddi hukuk bakımından borçlu olmayan borçlu, alacaklı olduğunu iddia eden kişi tarafından başlatılan icra takibinde ödeme emrine süresi içerisinde itiraz edebilir. Sınırlı inceleme

¹⁰⁴ AŞIK, İbrahim/ORUÇ, Yakup/TOK, Ozan/SAÇAR, Ömer Faruk: *“İcra ve İflas Hukuku”*, Seçin Yayınları, Ankara, 2022, s.138

¹⁰⁵ 19.HD 2012/10241E, 2012/15096K , 15.10.2012.T,E.T:23.12.2023(www.hukuki.net)

¹⁰⁶ KURU, Baki: *“İcra ve İflas Hukukunda Menfi Tespit ve İstirdat Davası”*, Yetkin Yayınları, Ankara 2003,s.3.

yetkisine sahip olan icra mahkemesi tarafından yapılan itirazın reddine karar verilmesi halinde davacı borçlu, olmadığı bir parayı ödemek zorunda kalacaktır.

Kötü niyetli alacaklılar tarafından başlatılan icra takibinde borçlunun açacağı menfi tespit davasının konusu oldukça çeşitlidir. Borçlu icra takibine konu senedin sahte olduğu veya aralarındaki hukuki ilişkiye aykırı doldurulduğunu, senetten kaynaklanan alacağın ödendiğini, borcun zamanaşımına uğradığını, takip konusu hukuki işlemin hata, hile ve ikrar neden ile imzalandığını, takas hakkının bulunduğu veya alacaklıya verilen senedin hatır senedi olduğunun mahkeme beyan edebilir. Mevcut taleplerin hepsi menfi tespit davasına delalet eder. Mahkeme davacı borçlunun talep konusunun hukuki niteliğine bağlı değildir. Borçlu senedin hatır senedi olduğunu beyan ediyorsa hâkim davayı menfi tespit olarak kabul edip HMK. m 33 göre yargılamayı menfi tespit davasının yargılama kurallarına göre yürütmesi gerekir¹⁰⁷.

Borçlunun açmış olduğu Menfi tespit davası, talep edilen alacak için zamanaşımı kesmesi hususunda değerlendirilmesi gerekmektedir. Genel kural bir alacak için dava açılmış olması veya icra takibi başlatılmış olması zamanaşımını keser iken menfi tespit davasında ise zamanaşımının kesilmeyeceğine dair doktrinde görüşbirliği vardır¹⁰⁸. Doktrindeki baskın görüşün aksine Yargıtay'ın vermiş olduğu son kararlarda menfi tespit davasının açılması dava konusu alacak için zamanaşımını keseceğine karar verilmiştir¹⁰⁹.

2.2.1.Menfi Tespit Davasının Tarihçesi

2.2.2.İsviçre

Mehaz İsviçre İcra ve İflas Hukukunda menfi tespit davasına yönelik düzenleme 1994 yılına kadar yoktur. Menfi Tespit davasının Türkiye de daha 1965 yılında yasal olarak düzenlenmesi davanın kendine özgü yapısını ortaya koymakla beraber kaynak yasadan bir adım öne gitmiştir. Zürih Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim elemanı üyesi Prf. Dr.İsaak Meier bu konuda şöyle açıklamada bulunmuştur: "Türk hukuku menfi tespit davası 1965 revizyonu ile düzenlenmiştir. İsviçre İcra ve İflas Kanunu'nda menfi Tespit davasına benzer bir düzenleme,1994 yılında yapılan revizyonla kanunlaşmıştır(SchKG m.85a).Türk Hukukunun bu açıdan İsviçre İcra ve İflas

¹⁰⁷ HMK m.33:Hâkim Türk Hukukunu resen uygular.

¹⁰⁸ KURU/BUDAK, s.312; AKGÜN, s. 168

¹⁰⁹ TÜRK, s.237, AKGÜL, s.168

Kanununa örnek teşkil ettiği söylenebilir¹¹⁰”.

İsviçre de menfi tespit davası hakkında yasal düzenleme yokken kesinleşen icra takibinde borçlu takip borcunu ödemedi genel mahkeme borçlu olmadığını iddia edemiyordu. Bu durum takip hukukunda alacaklı ile borçlu arasında mevcut hak yetki dengesini alt üst etmekteydi. Kötüniyetli alacaklıları koruma altına almakta ve kısmen de olsa borçluyu alacaklının kötüniyetine kurban etmekteydi. İsviçre Hukukunda düzenlemenin geç revize edildiği beyan edilse de davanın basit yargılama yöntemi ile yürütülmesi çok yerinde bir düzenlemedir¹¹¹. İsviçre de ki mevcut düzenlemenin basit yargılama sisteminin belirlememesi düzenlemenin geç olmasının yanında yerinde olmasının ayrıca göstergesidir.

2.2.3. Türkiye

Menfi Tespit davası İcra ve İflas Kanuna 06.03.1965 tarihinde 538 Sayılı, İcra ve İflas Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Bazı Madde ve Fıkralar Eklenmesine Dair Kanun ile girmiş ve aynı yasanın 43. Maddesi gereğince de üç ay sonra yürürlüğe girmiştir. 538 sayılı Yasadan önce 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanununda menfi tespit davasına yönelik herhangi bir hüküm yoktur. Bir an için bu konuda genel nitelikli olan Hukuk Muhakemesi Kanununun ilgili maddelerin tatbik edilebileceği düşünülse bile Tespit dava HMK 'ya 2011 yılında girmiştir. Hali ile değişiklikten önce ne özel kanun olan İİK' da ne de genel kanun olan HMK' da tespit davasına yönelik bir düzenleme yoktu. Bu da borçluların takibin kesinleşmesi ile borçlu olmadıkları bir paranın ödenmesini zorunlu kılmaktaydı. Bu durum kötüniyetli takip alacaklısını korumakla birlikte takipte tertip ve taraflar arasındaki hak ve nesafet kuralını ihlal etmekteydi. Yargıtay ve Doktrin tarafından bazı şartlar altında tespit davası açılmasına izin verilmiştir.

538 sayılı yasadan önceki dönemde hukukumuzda tespit davalarını düzenleyen genel bir hüküm olmamasına rağmen Yargıtay içtihatlarıyla ve doktrin ile oluşturulan koşulların gerçekleşmesi halinde her türlü hukuki ilişkinin tespiti için tespit davası

¹¹⁰ MEİER, İsaak: “İsviçre Hukuk Açısından Cebri İcranın Güncel Sorunları”, TBB, S.163, 2008, s.28.

¹¹¹MEİER, s.37.

açılabilirliği kabul edilmiştir¹¹². Muarazanın önlenmesi davası veya muarazanın ortadan kaldırılması davası adı altında menfi tespit davasının örülebileceği Yargıtay tarafından kabul edilmiştir. Yargıtay İBK’nda icra takibi kesinleştikten sonra borçlunun borçtan kurtulma davası açamayacağını, takip konusu alacakla mülzem olmadığı iddiasında ise ancak borcun tamamını ödedikten sonra istirdat davası açılabilirliği belirtilmiştir¹¹³. İctihadı birleştirme kararında borçlunun takipten önce veya sonra ancak her halde takibin kesinleşmesinden önce menfi tespit davası açmasında herhangi bir engel görülmemiş ve takip kesinleşmediği sürece mahkemelerin tedbir kararı ile icra takibine müdahale edebilecekleri kabul edilmiştir. Fakat davanın icra takibinden sonra veya önce açılması farklı sonuçlar doğuracaktır. Şu bakımından ki, dava takipten önce açılmışsa menfi tespit davası bekletici mesele kabul edilerek alacaklı lehine karar verilmeye kadar icra takibine devam edilecektir. Fakat daha sonra bu görüş yumuşatılarak, davanın icra takibine kendiliğinden etki etmeyeceği ve icra takibinin davaya rağmen yürütüleceği, ancak mahkemenin tedbir kararı ile takibin duracağı benimsenmiştir¹¹⁴.

538 sayılı yasa ile kanun koyucu, şekli hukuk kurallarının tatbiki sonucu bozulan dengenin tekrardan sağlanabilmesi için istirdat davasının geç kalacağı, borçlunun daha önce hukuki korumaya kavuşturulması gerektiği düşüncesiyle menfi tespit davasına ilişkin düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemede menfi muaraza davalarının yapısı dikkate alınarak hükümler oluşturulmuştur. Yasa değişikliğiyle birlikte maddi hukuk bakımından borçlu olmadığını iddia eden bir kişi, icra takibine maruz kaldığı ve ödeme emrine itiraz etmediği ya da itiraz etmesine rağmen itirazın kaldırılmasını engelleyemediği hallerde ödeme mecburiyetinde olduğu para alacağıyla ödeninceye kadar menfi tespit davası açabilecektir. 538 sayılı değişiklik ile icra takibi başlatılmadan önce de menfi tespit davası açılabilir. 538 sayılı değişiklik ile icra takibi başlatılmadan önce de menfi tespit davası, derdest takibe hiçbir sınırlama olmaksızın etki ederse alacaklının takip hakkı zarar uğrayabileceğinden bazı şart ve sınırlamalarla takibe etki etmesi kabul edilmiştir. Menfi Tespit davasının düzenlendiği İİK’nın 72. Maddesi 3494 sayılı yasa ile değişikliğe uğramış ve dava neticesinde borçlu ya da alacaklı lehine hükmedilecek tazminatın asgari

¹¹² YEŞİLDAL, Sema Gül: “Kambiyo Senetlerine Özgü İcra Yolu ile Takipte Menfi Tespit Davaları”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s.10.

¹¹³ YEŞİLDAL, s.11.

¹¹⁴ YEŞİLDAL, s.11.

miktarında artırım yapılarak, dava neticesinde hükmedilecek tazminatın dava konusu alacağın %40'ından aşağı olamayacağı kabul edilmiştir. Bu düzeleme ile tazminat miktarında artım yapılırken teminat miktarı takip ve dava değerinin %15 olarak kalmıştır¹¹⁵.

2.2.4. İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davası

Borçlu, ödemek zorunda olmadığı bir parayı icra tehdidi olmadan yani daha ortada başlatılmış bir icra takibi bulunmadan mahkemeden hukuki koruma talep edebilir. İcra takibinden önce açılan menfi tespit davalarında başlatılmış bir icra takibi yoktur. Hali ile icra takibine muhatap olacak borçlu daha takip başlatılmadan menfi tespit davası ikame ederek başlatılacak icra takibini karşı kendini korumak ister. Menfi tespit davası açılması ayrıca daha sonra başlatılacak olan icra takibine doğrudan sirayet etmez. Takibe ilişkin işlemlere devam edilir. Ancak borçlu mahkemeden teminat karşılığında başlatılacak takibin ihtiyati tedbir kapsamında durdurulmasını isteyebilir. Bu tedbir kararı borçlu lehine büyük bir hukuki koruma sağlar. Borçluya gönderilen ödeme emrine karşı itiraz edilmesi halinde icra mahkemesi tarafından menfi tespit davasında ihtiyati tedbir kararı verilmişse icra hukuk mahkemesi itiraz incelemesi yapamaz¹¹⁶.

İcra takibinden önce açılan menfi tespit davasında her durumda takibin durdurulmasının kabul edilmesi mümkün değildir. Şayet mahkeme menfi tespit davasının haksız olduğu kanaatinde ise borçlunun sırf yapılacak icra takibini sürüncemede bırakmak için yapacağı talep reddedilmelidir.

Menfi tespit davasında ihtiyati tedbir ile açılacak takibin durdurulması için ön görülen dava veya takip değerinin %15'nin teminat olarak yatırılması şartı takibin durdurulması için yeterli değildir. Ayrıca HMK kanunda yer alan ihtiyati tedbir şartlarının da aranması gerekir. Bu kapsamda borçlu, borçlu olmadığını yaklaşık olarak mahkemeye talepte bulunurken belgeleri ve delilleri ile ortaya koymak zorundadır. Aksi

¹¹⁵ YEŞİLDAL, s.12.

¹¹⁶ YARDIM, Mehmet Ertan “ *Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İtiraz*”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012, s. 294. ; KURU, Baki: “ *Menfi Tespit ve İstirdat Davası*”, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2003,s.33. ÇİÇEKLİ, s.852.

takdirde talep reddedilecek borçlu menfi tespit davası sürecinde muhatap olduğu icra tehdidi nedeniyle borçlu olmadığı bir parayı ödemek zorunda kalacaktır(HMK. m 189).

İcra takibinden önce açılan senedin sahteliğine ilişkin davada açılacak dava ve icra takibinin kendiliğinden duracağı daha önceki Yargıtay içtihatları ile kabul edilmiş iken güncel Yargıtay kararlarında sahtelik iddiası halinde kambiyo senetlerinden kaynaklı takiplerde icra takibini durdurması mümkün değildir¹¹⁷.

2.2.5.İcra Takibinden Sonra Açılan Menfi Tespit Davası

İcra takibinden sonra açılan menfi tespit davasında davacı takip konusu alacaktan dolayı davalıya borcu olmadığını mahkemeden bir karar ile tespit edilmesini ister. Bu talebinde icra takibinin durdurulmasını teminatlı veya teminatsız isteyemez. Mahkemece bu yöndeki talep İİK 72 .m gereği reddedir. İcra takibinde kendisine ödeme emri gönderilen davacı borçlu ödeme emrine süresi içerisinde itiraz etmese bile menfi tespit davası açabilir. Hata icra hukuk mahkemesine imzaya ve borca yapmış olduğu itiraz reddedilse dahi genel mahkemelerde menfi tespit davası açmakta hukuki yarar mevcuttur. İcra takibinden önce açılan ve sonra açılan menfi tespit davalarında ispat yükü davalı alacaklıdır¹¹⁸.Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipten kaynaklı açılan menfi tespit davasında ise bu her iki menfi tespit davasında da ispat yükü borçlu davacıdır.

İcra takibinden önce açılan menfi tespit davasında teminat yatırılarak ihtiyati tedbir kararı ile başlatılacak takibin durdurulmasına karar verilebilir iken icra takibinden sonra açılan menfi tespit davasında sadece dosyaya girecek olan paranın alacaklıya tedbiren ödenmemesine karar verilir. Ancak uygulamada %115 teminat ile icra takibinden sonra açılan menfi tespit davasında icra takibinin durdurulmasına karar verilebilmektedir.

“Kural olarak, borçlu İİK’nın 72/3. madde koşullarında menfi tespit davası açması halinde alacağın %15’inden aşağı olmamak üzere teminat karşılığında mahkemeden ihtiyati tedbir yoluyla icra vizesindeki paranın alacaklıya ödenmemesi

¹¹⁷ HGK, 2017/12-364E. 2021/384K, 15.10.2015.T, E.T:23.12.2023(karamercanhukuk.com)

¹¹⁸KURU, s. 370; CEYLAN, s.83

istenebilir. Borçlu mahkemece tayin edilen teminattan ayrı olarak icra müdürlüğüne talep anına kadar icra dosyasına ferileri ile birlikte hesaplanan dosya borcunun tamamını karşılar ve her an paraya çevrilebilir muteber kesin banka teminat mektubu vermesi halinde alacaklı tarafından takibe devam edilemez”¹¹⁹.

Her ne kadar kanun maddesinde icra takibinden sonra açılacak menfi tespit davasında takibin devamına karar verilemeyeceği belirtilmiş ise de Yargıtay tarafından bu hüküm dolaylı olarak yumuşatılmıştır. Şöyle ki icra takibinden sonra takibin durdurulamayacağı sabittir. Ancak icra veznesine giren paranın alacaklıya ödenmesi tedbiren engellene bilmektedir. Bu sebeple borçlu tarafından peşinen dosya borcunun icra veznesine yatırılması halinde ilgili hüküm safhası gelmeden tatbik edilebilecektir.

2.2.6.Menfi Tespit Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme

Menfi Tespit davasında görevli mahkemeye ilişkin İcra ve İflas Kanunu’nda ayrı özel bir düzenleme yer almaktadır. Bu nedenle HMK’nın hükümlerine göre görevli mahkeme belirlenir. Kambiyo senetlerine dayalı olarak açılan davalar ise, Türk Ticaret Kanunu’nda düzenlenen hususlardan kaynaklandığı için mutlak ticari dava sayılır. Bu sebeple görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesidir. Kambiyo senedine dayalı olarak açılan menfi tespit davaları mutlak ticari nitelikte yargı işi sayıldığından tarafların tacir olup olmadıkları asliye ticaret mahkemesinin görevli olması bakımından önemli değildir. Kambiyo senetlerinden doğan uyuşmazlıkların mutlak ticari dava sayılması sebebiyle asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu hususunda tartışma yoktur

Kambiyo senetlerinde senedin düzenlenmesi ile bir kambiyo borcu kabul edilmiş iken senedin ihdas sebebi de başka bir hukuki ilişkidir. Bu borçlardan biri artık kambiyo ilişkisine dairken diğeri ise senedin düzenlenmesine sebep olan temel alacağa dairdir. Bu noktada, kambiyo senetlerinde dayalı olarak açılacak menfi tespit davasında görevli mahkemenin tayininde kambiyo ilişkisi dışında temel alacak ilişkisinin de dikkate alınıp alınmayacağı tartışma doğurmaktadır. Bir görüşe göre temel ilişki dikkate alınmadan

¹¹⁹12.HD 2017/6835E. 2018/801K, 6.2.2018 .T , E.T:23.12.2023(karararama.yargitay.gov.tr)

kambiyo senetlerinden doğan uyuşmazlıklar mutlak ticari dava sayıldığından görevli mahkeme asliye ticaret mahkemesidir. Diğer görüşe göre ise, kambiyo senetlerine dayalı olarak açılan menfi tespit davası kıymetli evrak hukukundan kaynaklanan bir dava olmayıp temel ilişkiye dair bir dava olduğundan görevli mahkeme temel ilişkiye göre belirlenmelidir¹²⁰. Yargıtay'ın da görevli mahkemeyi belirleme hususunda temel ilişkiyi dikkate alınmayacağına karar verilmiştir.

“Dava takibe konu senetteki imzanın sahte olduğu iddiasıyla menfi tespit davası istemine ilişkindir. Mahkemece dava, kıymetli evraka dayalı icra takibi ile ilgili menfi tespit davası olup , görevli mahkeme Asliye Ticaret Mahkemesi olup TTK .m 4/1.a ile 645 ve devamı maddelerine göre dava dilekçesinin görev yönünden reddi gerektiği gerekçesiyle davanın görev yönünden reddine karar verilmiş , hüküm davalı tarafından temyiz edilmiştir. Usul ve Kanuna uygun bulunan hükmün onanmasına ”¹²¹.

Yargıtay tarafından verilen karar ile kambiyo senedinin temel borç ilişkisinden bağımsız olduğu vurgulanmış, temel borç ilişkisinin hukuki dayanağının kambiyo senedinden kaynaklı olarak açılacak davalarda uygulanamayacağı ifade edilmiştir. Bu sebeple temel borç ilişkisinin Türk Borçlar Kanununa veya TKHK'na dayanması halinde dahi kambiyo senetlerine Türk Ticaret Kanununun ilgili hükümleri tatbik edilecektir. Kambiyo senetleri mutlak ticari davadır. Bu sebeple kambiyo senetlerine ilişkin açılacak tüm davaların Ticaret Mahkemesinde görülmesi zorunludur.

Yetkili mahkeme açısından ise 72.madenin sekizinci fıkrasında özel bir düzenleme yer almaktadır. Kanunda belirtilen bu özel yetki kuralı, sadece icra takibinden sonra açılan menfi tespit davaları bakımından uygulanacaktır. Bahse konu hükme göre menfi tespit davası derdest icra takibinin yapıldığı yer mahkemesinde ikame edilebilir. Maddede yer alan takibi yapan icra dairesinin bulunduğu yere ilişkin yetki kuralı özel yetki niteliğindedir. Bu karşılık yine aynı hükümde yer alan ve davalının yerleşim yeri mahkemesinin yetkili olduğu belirtilen kural ise genel yetki kuralının tekrarı niteliğindedir. Maddenin ifade şeklinden anlaşılacağı üzere burada yetki kesin yetki

¹²⁰ACAR, Faruk: “ *Kambiyo Senetlerinde Bedelsizlik İddiası*”, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996, s.101.

¹²¹ 19.HD.2014/2509E.,2014/5465 K.T:20.03.2014,E.T:23.12.2023(karararama.yargitay.gov.tr)

değildir¹²². Yargıtay'ın eski tarihli kararlarında her ne kadar icra takibi çalışmış olsun ya da olmasın İİK m.72/8 de yer alan hükmün uygulanabileceğine karar vermiş ise de son kararlarında bu görüşünü değiştir.

“Dava, icra takibinden önce açılmış olup, 10.03.2013 tarihli çekten dolayı borçlu olunmadığının tespiti istemine ilişkindir. Davalı banka vekili, Çorum Mahkemelerinin yetkili olduğunu, esas bakımından ise davanın reddini savunmuştur. Mahkemece İİK 78/8 hükmüne göre icra takibinin yapıldığı yerin veya davalının yerleşim yerinin menfi tespit davasında yetkili olduğu, icra takibi davadan önce yapılmadığı için davalının yerleşim yerinin yetkili olduğu gerekçeleriyle mahkemenin yetkisizliğine, istem halinde dosyanın Çorum Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmiştir. Mahkemece, hükme esas alınan İİK 78/9 hükmü icra takibinden sonra açılan menfi tespit davası hakkında uygulanır. İcra takibinden önce açılan menfi tespit davasında yetkili mahkeme genel hükümlere göre tayin edilir”¹²³.

İcra takibinden önce açılmış menfi tespit davası ile icra takibinden sonra açılan menfi tespit davasında yetkili mahkeme hususunda farklı düzenleme kabul edilmiştir. Her ne kadar icra takibinden önce açılan menfi tespit davasında yetkili mahkeme genel hükümlere göre tayin edilir ise de kambiyo senetlerinde hangi icra dairesinin yetkili olduğu senet metninden anlaşılmaktadır. Bu sebeple icra takibinin başlatılmamasını gerekçe göstererek icra takibin başlatılacağı yeri yetkili saymamayı hukuka aykırı bulmaktayız. Yetkili mahkeme kanun tarafından belirlenir, yetkiye dair düzenlemeler icra takibinin başlatılıp başlatılmayacağı şartına bağlı tutulamaz.

2.2.7.Menfi Tespit Davasında Yargılama Usul ve İspat

Menfi tespit davasında davacı, borçlu olduğu iddia edilen kişidir. Davalı ise davacıdan talepte bulunan kişidir. İcra takibi derdest iken menfi tespit davası açılmışsa takip borçlusunu davacı, takip alacaklısı ise davalıdır¹²⁴. Kambiyo borçlusunu herhangi bir nedenle borçlu olmadığını bildirerek menfi tespit davası açabilir. Borçlu, icra mahkemesinde görülen itirazın kaldırılması davasında öne sürüp ispat edemediği itiraz

¹²²AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR, s.139.

¹²³ 19HD.2013/18219E, 2014/5274K. T:18.3.2014, E.T:23.12.2023(karararama.yargitay.gov.tr)

¹²⁴ AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR, s.139.

ve def'ilerini de, menfi tespit davasında tekrar gündeme getirebilir; çünkü icra hukuk mahkemesi sınırlı inceleme yetkisine sahip olması nedeniyle vermiş olduğu kararları, genel mahkemelerde görülen menfi tespit davasında kesin hüküm oluşturmaz. Borçlu ödeme emrine itiraz ederken veya icra mahkemesinde ileri sürmediği itiraz ve def'ilerini de, menfi tespit davasında tekrar ileri sürebilir. Takip borçlusu kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile tebliğ aldığı ödeme emrine süresi içerisinde zamanaşımı itirazında bulunmadığı takdirde, daha sonra açacağı menfi tespit davasında zamanaşımı nedeniyle borçlu olmadığının tespiti mahkemeden talep edemez. Menfi tespit davası, konusu belli bir değerle ilgili bulunduğundan nispi harca tabidir. Menfi tespit davası açan borçlunun, bunun için teminat göstermesi gerekmez. Teminat icra takibinden önce açılan menfi tespit davasında icra takibinin durdurulması için, icra takibinden sonra açılan menfi tespit davasında dosyadaki paranın alacaklıya ödenmemesi için verilecek ihtiyati tedbir için talep edilir(İİK m.72/2)¹²⁵.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun adli yardıma ilişkin hükümlerine istinaden hakkında adli yardım kararı verilen davacı borçlu mahkemece teminattan muaf tutulabilir.

Menfi tespit davasının açılması zamanaşımını kesmez. Menfi tespit davasının zamanaşımının kesilmesi için davalı durumunda bulunan alacaklının, def'i davası açması(TBK m.154/2), menfi tespit davasına cevap vererek, yok olduğu iddia edilen alacağının varlığını iddia etmesi ve bu nedenle menfi tespit davasının reddini istemesi gerekir. Bu davada deliller Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda belirtilen deliller dikkate alınarak ispat edilir¹²⁶.

Menfi tespit davasında ispat yüküne ilişkin olarak genel kural menfi tespit davası bakımından da uygulanır(HMK m.190/1).Buna göre, menfi tespit davasında ispat yükü kural olarak davalı alacaklının üzerindedir. Kambiyo senetlerinden kaynaklı açılacak menfi tespit davasında ispat yükü davacı borçluya düşer iken diğer sebeplerle açılan menfi tespit davasında ispat yükü davalı alacaklıya aittir. Senedin sebebinden soyut

¹²⁵ KURU, Baki: “İcra ve İflas Hukuku”, Legal Yayıncılık, Eylül, 2016,s.193

¹²⁶ KURU, s.194.

olması, sadece kendi mevcudiyetinin kesin delil olması gibi durumlar ispatın davacı borçluda olmasına neden olmaktadır.

2.3.Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu ile Takip

Günümüzde ticari hayattaki gelişmelerle beraber para yerine, kambiyo senetlerinin kullanımı giderek artmaktadır. Kambiyo senetleri, uluslararası hukuk normları ile şekillenen ve başkaca kıymetli evraklardan önemli farklılıkları içeren senetlerdir. Kambiyo senetlerinin içerdiği hak, senetten ayrı olarak öne sürülemediği gibi başkalarına da ayrı olarak devredilemez(TTK m.645/1).Ayrıca kambiyo senetleri bakımından geçerli olan soyutluk ilkesi nedeniyle, alacaklı, kambiyo senedinin düzenlenmesinin temelini oluşturan asıl borç ilişkisini ispat yükümlülüğü altında değildir. Bu nedenle de kambiyo senetlerinin tedavül kabiliyeti diğer senetlerden yüksektir. Kambiyo senetleri sıkı sıkıya şekil şartlarına tabi olduğu için kanunda belirtilen zorunlu şekil şartlarını ihtiva etmesi gerekir. Kambiyo senetlerinin sahip olduğu özellikler ve ticari hayattaki önemi de göz önüne alındığında, bu senetlerin içerdikleri hakkın takibi bakımında daha hızlı ve kolay bir takip usulü olarak kambiyo senetlerine özgü takip yolu düzenlenmiştir(İİK .m 167/176)¹²⁷.

Kambiyo senetlerine özgü takip kendi içinde; kambiyo senetlerine özgü haciz ve kambiyo senetlerine özgü iflas yolu ile takip yapmak üzere ikiye ayrılır. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takip yapılabilmesi için alacağın mutlaka bir kambiyo senedine bağlanmış olması gerekir. Burada kambiyo senedinden anlaşılması gereken, poliçe, bono ve çekdir. Alacaklının elinde bu kambiyo senetlerinden biri mevcut değilse veya senet unsurları taşımadığı için kambiyo senedi niteliğinde değilse alacaklı kambiyo senetlerine özgü haciz yolu takip yapamaz. Bu durumda alacaklı ancak genel haciz yolu ile takip başlatabilir. Bununla birlikte elinde kambiyo senedi bulunan alacaklı mutlaka kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yapmak zorunda değildir. Alacaklının iflas yolu ile de takip yapmakta seçimlik hakkı mevcuttur.

¹²⁷AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR,s.349.

Kambiyo senetlerine özgü takip yolunda önce rehne müracaat kuralı gereçli değildir. Yani alacağı kambiyo senedine dayanan alacaklı, bu alacağı rehinle temin edilmiş olsa bile, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başvurmak zorunda olmaksızın doğrudan kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takip yapabilir(İİK m.45/3,m.167/1).

2.3.1.Takip Talebi

Genel Haciz yolu ile takipte olduğu gibi kambiyo senedine özgü takiplerde de alacaklının takip talebinin dayanağı olan kambiyo senedini icra dairesine teslim etmesi ile takip başlar. Alacaklının takip talebinde İİK .m 58’de yer alan hükümlerin bulunması kanunun emredici hükmüdür. Aksi takdirde takip talebi usulüne uygun olmaması nedeniyle icra mahkemesi tarafından iptale tabidir. Alacaklının takip talebi İcra ve İflas Yönetmeliği tarafından belirlenmiş şekilde doldurulur. Genel haciz yolundan farklı olarak takip talebi kambiyo senedinin hangisi olduğu (çekin, poliçenin veya bononun), tarihinin ve numarasının yazılması zorunludur. Poliçe, çek ve bonodan kaynaklı borçlar, kanun gereği aranacak alacaklar niteliğindedir. Bu alacaklar için TBK’nın 89/1 maddesi hükmü tatbik edilmez. Yani, kambiyo senedi alacaklısı, TBK’nın (m. 89,1/1) göre kendi yerleşim veya muamele merkezinde takip başlatamaz. Bu kuralın sebebi kambiyo senedinin tedavül yeteneği ile ilgilidir. Çok kısa sürede elden ele dolaşabilen kambiyo senedinde borçludan alacaklıyı aramasını ve alacaklının yerleşim yerine borcunu ifaya mecbur kılınması hakkaniyete aykırı olacaktır. Ancak, kambiyo senetleri dışındaki diğer senetler için kural farklıdır.

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takibin alacaklısı takibe dayanak kambiyo senedinde yer alan hamildir. Şayet kambiyo senedi ciro yolu ile başka bir üçüncü kişiye devredilmemiş ise hamil kambiyo senedinde görülen lehtardır. Kambiyo senedi ilk cironun lehtar tarafından yapılması halinde lehine ciro edilen hamildir. Ancak ciroların birbirini takip etmesi ve düzenli olması şarttır .Aksi takdirde kambiyo senedine mahsus haciz yolu ile takip hakkı yoktur. (TTK m. 686; 778; 790). Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile yapılan takipte kendisine ödeme emri gönderilen ciranta ve aval veren süresi içerisinde borcun tamamını öderse yada icra mahkemesine yaptıkları itiraz reddedilmesi üzerine icra takip borcunu öder ise bu takdirde ödemiş oldukları kambiyo senedinin yetkili hamili konumuna gelirler (TTK .m 702/778/818). Araya girmek

suretiyle bono ve poliçeden kaynaklı bir borcu ödeyen kişi poliçe ve bononun yetkili hamili konumundadır. (TTK .m 742/778).

Kambiyo senedinin borçlusunu, keşideci tarafından tanzim edilen poliçe de kabul eden muhatap, keşideci, cirantalar, aval verenler, araya girme suretiyle kabul edenlerdir(TTK .m 698/702/713/724/678); bonoda düzenleyen, cirantalar, avalistlerle bunlar adına hareket eden yetkili olmayan temsilcileridir(TTK.m 778/779/702/713/724/678); çekte keşideci, cirantalar, avalistlerdir (TTK .m 808/794/818/678/724). Genel haciz yolunda alacak bir belgeye dayanmakta ise dayanak belgeyi veya örneğinin takip talebi ile icra dairesine verilmesi gerekiyordu (m. 58/3). Oysa bu takip yolunda takibin bir kambiyo senedine dayanması ve takip talebine kambiyo senedinin aslının ve aslı gibidir yapılmış onaylı suretini (.m 167 Y. m 21/c) eklenmesi zorunludur (.m 167/2). Çekten kaynaklı olarak yapılacak takip talebinde çek nedeniyle banka tarafından kısmi ödeme yapılmış ise çekin onaylı bir sureti bakiye çek bedeli de belirtilerek hamile verilir. Bu belge ile hamil borçlular hakkında kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip talebinde bulunabilir. İcra dairesine tevdi edilen çeki ek yapıştirılarak bu bölüme icra dairesinin esas bilgisi ve daire numarası şerh edilerek icra dairesinin kasasında saklanır. Kıymetli evrak olan kambiyo senedinin hem icraya konulması hem de alacaklı elinde kalarak dolaşımda olması söz konusu olamaz. Bundan başka, icra müdürünün senedin kambiyo senedi olup olmadığına karar verebilmesi için ve takip borçlusunun kambiyo senedini icra dairesinde görerek takibe (ödeme emrine) itiraz edip etmeyeceğine karar verebilmesi için ve ayrıca, borçlunun borcunu icra dairesine ödedikten sonra kambiyo senedini alabilmesi için de, kambiyo senedinin aslının icra dairesinde bulunması gerekir(İİK .m 58).

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipte takip taleplerinin dayanağı olan çek, poliçe veya bono aslının icra dairesine tevdi edilmemesi ödeme emrinin iptali sebebidir. İcra hukuk mahkemesince icra dairesine tevdi edilmeyen kambiyo senedi nedeniyle şikâyet üzerine ödeme emrinin iptaline sebep olur. Buradaki şikâyet, İİK'nın 168. maddesinin 3, 4, 5. bentlerinde yazılı haller dışında olduğundan, şikâyet süresi yedi gündür (İİK.m 16). Borçlu yedi gün içinde şikâyette bulunmazsa, daha sonra ödeme emrinin iptalini isteyemez. Borçlu yedi gün içinde şikâyette bulunursa, icra hukuk mahkemesi, çek, bono ya da poliçe asıllarının icra dairesine tevdi edilmemesi sebebiyle, ödeme emrini iptal etmek zorundadır. Bu halde yalnız ödeme emrinin iptaline karar

verilebilir; icra takibinin iptaline karar verilemez. İcra mahkemesinin ödeme emrini iptal etmesi ve bundan sonra alacaklının kambiyo senedinin aslını icra dairesine vermesi üzerine, icra dairesi borçluya yeni bir ödeme emri gönderir. Borçlu, bu ödeme emrine karşı itiraz edebilir. Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte kambiyo senedinin aslının icra dairesine verilmesi zorunlu olduğundan, senet aslını vermeden sadece mahkemenin iptal kararına (TTK m. 651 vd.) dayanarak kambiyo senetlerine özgü takip yapılamaz. Alacaklının (yetkili hamilin), takip borçlusundan alacağını isteyebilmesi için, ödememe protestosu çekmesinin zorunlu olduğu hallerde, kambiyo senedinin aslı ile birlikte ödememe protestosunu da takip talebine eklemesi (icra dairesine vermesi) zorunludur. Çünkü bu halde, kambiyo senedi ile protesto bir bütün oluşturur ve icra müdürü bu bütünden (kambiyo senedinden ve protestodan) alacaklının kambiyo hukuku gereğince takip hakkına sahip olup olmadığını tespit edebilir¹²⁸.

Protestonun takip talebine eklenmesinin zorunlu olup olmadığını, çeşitli ihtimallere göre incelenmesi gerekir.

Poliçeyi kabul eden muhataba, avaliste (TTK m. 702) ve bunların yetkisiz temsilcilerine (TTK m. 678) karşı kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip talebinde bulunulabilmesi için talepnameinin ekine kambiyo senedini eklemesi zorunlu iken protesto evrakını eklemesi zorunlu değildir.(TTK .m 698).Düzenleyene, cirantalara, bunlar lehine aval verenlere, araya girme suretiyle kabul edenlere ve bunların yetkisiz temsilcilerine karşı kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapabilmek için, alacaklının poliçeyi kabul eden muhataba ödememe protestosu (TTK m. 714 vd.) çekmiş olması ve bu protestoyu poliçenin aslı ile birlikte icra dairesine tevdi etmesi gerekir (TTK .m 730). Protestosuzdur kaydı içeren poliçeden kaynaklı olarak, hamilin protesto çekmesine ve protestoyu takip talebine eklemesi gerekli değildir (TTK m. 722). Poliçe bedelinin muhatap tarafından ödenmemesi halinde poliçe borçlularına ihbar yükümlülüğünün yerine getirilmemesi alacaklı hamilin kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapmak hakkını engellemez. İcra dairesi tarafından ihbarnameye yönelik bir inceleme yapılmaz. Aksi takdirde bir hakkın sürüncemede bırakılması

¹²⁸AKGÜN, s. 41. ; CEYLAN, s. 15.

nedeniyle icra memur muamelesi şikayet yolu ile icra hukuk mahkemesine taşınabilir. (TTK m. 723).

Bonoda da poliçe yapılan atıf nedeniyle düzenleyene, avaliste ve bunların yetkisiz temsilcilerine kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip başlatılması için protesto evrakına gerek yoktur. Kanun gereği bonoda düzenleyen, poliçe de kabul eden muhatap hükmündedir.(TTK. m 779/778/702/678/698). Ancak hamilin cirantalara, bunlar lehine aval verenlere ve bunların yetkisiz temsilcilerine karşı icra takibi yapabilmek için düzenleyene ödememe protestosu çekmesi (TTK. m 778/714) protestoyu bononun aslı ile icra dairesine tevdi edilmesi şarttır (TTK m. 778, 730).Aksi takdirde icra müdürünce alacaklı hamilin cirantalar, bunların avalistleri ile yetkisiz temsilcileri hakkındaki kısım reddedilir. Hamilin protestodan muaf olması halinde de icra müdürce protesto evrakının takip talebinde aranması mümkün değildir(TTK .m 778/722). Bono da belirtilen bedelin ödenmemesi halinde hamilin ihbar yükümlüğü mevcut olduğu halde bu yükümlülük yerine getirilmediği takdirde hamilin talep hakkına hanel gelmez(TTK .m 778/723).

Çekte ödenmeyen çek bedeli TTK m. 808'e göre tespit edilir. Süresinde bankaya ibraz edilen çekin karşılığı banka hesabında yoksa , banka tarafından çekin arka yüzüne karşılıksızdır işlemine dair tarihli şerh düşülerek çek yetkili hamile iade edilir. Karşılıksız çek bedeli banka tarafından hamile ödenerek bu durumda çekin arka yüzüne şerh verilir. Bu takdirde hamil karşılıksız çek garanti bedelini düşükten sonra takip talebi düzenleyebilir. Aksi takdirde mükerrer tahsilat söz konusu olacaktır. Düzenleyenin hesabında kısmi bir bakiye bulunması halinde bu bakiye hamile ödenerek ödenen kısım çekin arka yüzüne şerh edilir. Kalan kısım için çekin arka ve ön yüzünün onaylı bir sureti hamile teslim edilir. Bu evrak ile kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip talebinde bulunulabilir. Bu takdirde hamilin takip taleplerine protesto evrakını ekleme zorunluluğu yoktur(TTK m. 808). Çekin ödenmek üzerinde bir takas odasına (TTK m. 798) ibrazı da banka ibraz hükmündedir. İbraz süresi içerisinde bankaya ve takas odasına ibraz edilmeyen ve çekin arka yüzüne çekin ibraz edildiğine dair kayıt bulunmayan çeke dayalı kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip yapılamaz. Bu halde hamil başvuru borçlularına karşı olan talep hakkını yitir.

Kambiyo senedinin geçerlilik unsurlarının varlığı, vadenin gelip gelmediği hususu icra müdürlüğünce resen incelenmesi gereken hususlardır (m. 168,1)¹²⁹.

2.3.2.Ödeme Emri

İcra dairesince, usulüne uygun takip talebinin usulüne uygun olduğunu, kambiyo senetlerine özgü takip şartlarının mevcut olduğunu, alacaklının kambiyo senedinin aslı ile ödememe protestosunu talepnameğine eklediğini, senedin kambiyo senedi vasfında olduğunu, alacaklının kambiyo senedinin yetkili hamili olduğunu, ilgili kambiyo senedinin borçlusuna karşı takibin başlatıldığını ve kambiyo senedinin vadesinin geldiğini tespit ederse, borçluya hemen bir kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takibe ilişkin ödeme emri gönderir. Kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe ilişkin ödeme emri, takip talebinde yer alan alacaklı-borçlu-takip konusuna ilişkin kayıtları ile ihtar kısmından oluşur. Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte ödeme emrine İİK. m 168 belirtilen hususlar yazılır.

İcra müdürü borçluya ödeme emri ile birlikte kambiyo senedinin ve varsa protesto evrakının örneğini tebliğ eder(İİK m.168).Birden fazla borçluya karşı takip yapılmış ise her bir borçluya ayrı ayrı ödeme emri ve diğer belgelerin onaylı birer örneği gönderilmesi gerekir¹³⁰.

Hamilin takip talebinde kanun gereği olması gereken kayıtlar ile ödeme emrinde bulunması gereken kayıtların eksik ya da hatalı olması ödeme emrinin iptaline neden olur. Bu sebeple düzenlenecek takip talepleri bu takip taleplerine göre düzenlenecek ödeme emirlerinin kanunun emredici düzenlemelerine uygun olması gerekir. İcra Dairesince düzenlenen ödeme emri kanunun ön gördüğü şartları taşısa dahi hamilin takip talebine aykırı ise bu ödeme emrini süresiz şikâyet nedeniyle iptale tabi tutar. Takip talebi ile ödeme emri arasındaki uygunsuzluk kamu düzeninden olup takibin her aşamasında dikkate alınabilir

¹²⁹ ARSLAN, Ramazan: “İcra ve İflas Hukuk”, Yetkin Yayınları, Ankara,2019,s.355

¹³⁰ AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR, s.362. ; AKIN, s.32.

“İİK .m 60 gereğince ödeme emrinin takip talebine uygun olarak düzenlenmesi zorunludur. Bu husus mahkemece resen nazara alınması gerektiği gibi , bir hakkın yerine getirilmemesi ile ilgili olduğundan dolayı da İİK .m 16/2 gereği süresiz şikayete tabidir”¹³¹.

Bir icra işleminin kamu düzenine aykırı olarak kabul edilmesi kanunun emredici hükmüne istinaden değil mahkeme kararları ile kabul edilmektedir. Bu sebeple kanun emredici düzenlemelerine aykırılık hususunun hangi sebepler olduğunun içtihat üzerine kabul edildiğini beyan ederiz.

2.3.3.Ödeme Emrine İtiraz Edilmesi

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipte borçluya gönderilen ödeme emrine beş gün içinde itiraz edilebilir. Beş günlük itiraz süresi ödeme emrinin tebliğ edildiği günden itibaren işlemeye başlar. Tebliğ edildiği ilk gün beş günlük sürenin hesabında dikkate alınmaz. Elektronik yolla gönderilen ödeme emrine itirazın tebliği yasa gereği beş sonra başlar. Ödeme emrini tebliğ alan borçlu ödeme emrine itiraz ederken, itiraz sebepleri borca veya imzaya olabileceği gibi her iki itiraz sebebine dayanabilir. Bunun dışında kambiyo senedinden kaynaklı yapılan icra takip işlemlerinin kanuna veya hadiseye aykırı olduğunu düşünen borçlu 7 günlük sürede şikayet yolu ile icra hukuk mahkemesine başvurabilir. Genel haciz yoluna itiraz icra dairesine yapılırken kambiyo senetlerine mahsus haciz yolunda itiraz icra mahkemesine yapılır. İtirazın sözü ve tutanağa geçirilmek suretiyle yapılması mümkün değildir. İtiraz mutlaka bir dilekçe ile yapılması gerekir¹³².

2.3.3.1.Borca İtiraz

İcra ve İflas Kanununun 169. Maddesinde takip borçlusunun İİK. m 168/b-5 istinaden yaptığı itiraz borca itirazdır. Kambiyo senetlerinden kaynaklı olarak gönderilen ödeme emrine istinaden itiraz etmek isteyen borçlu itirazında borcun sona erdiğini, alacaklının kendisine süre verdiğini yada alacağın zamanaşımına uğradığını belirtir.

¹³¹ 12.HD 2021/10514E. 2022/3309K. 15.03.2022.T,E.T:23.12.2023(karararama.gov.tr)

¹³² AKIN, s.34.

İtirazın mutlaka bir dilekçe ile icra hukuk mahkemesine yapılması gerekir. İcra dairesine yapılan itiraz hükümsüz olup dosya itirazın değerlendirilmesi için icra mahkemesine gönderilmez. İcra hukuk mahkemesi borçlu itirazını mutlaka duruşmalı olarak gerçekleştirir. Davacının duruşmaya gelmemesi halinde dosya işleminden kaldırılır. Borçlu borca itirazını resmi veya imzası ikrar edilmiş belge ile ispat etmesi gerekir. Aksi halde icra mahkemesi tarafından borca itiraz dinlenmez. İcra mahkemesine yapılan itiraz satış dışında hiçbir icra takip işlemini durdurmaz.

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takiplerde borca itiraz sebepleri İcra ve İflas Kanununda belirtilen borca itiraz sebepler ile sınırlı değildir. Takibe konu kambiyo senedinin yetkisiz temsilci tarafından düzenlendiği, senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğu, keşidecinin ehliyetsizliği, senedin tahrif edildiği, teminat senedi iddiası kanununda belirtilmeyen borca itiraz sebepleridir. Bunun dışında imzaya itiraz dışında kalan tüm sebeplerin borca itiraz olarak kabul edilmesi nedeniyle yetki itirazı da borca itiraz olarak kabul edilmektedir.

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipte şikâyet usulüne tabi olan itirazlar borca itiraz olarak değerlendirilemez. Borçlu bir senedin vadesinin gelmediğini, hamilin talep hakkının bulunmadığını, takibe dayanak belgenin kambiyo senedi niteliğinde bulunmadığını, kambiyo senedinin aslının takip taleplerine eklenmediğini borca itiraz olarak değil şikâyet olarak icra mahkemesine taşınması gerekir. Şikayeti inceleyen merci ile borca itirazı inceleyen merciinin aynı olması nedeniyle her iki itiraz tek bir dilekçe ile yapılabilir.

Kendisine ödeme emri tebliğ edilen borçlu süresi içerisinde yaptığı borca itirazda dilekçesindeki sebeplere, icra hukuk mahkemesinde yapılacak incelemede bağlıdır. Borçlu zamanaşımı itirazında bulunmamış ise icra mahkemesinde yapılacak yargılanın ilk duruşmasında zamanaşımı itirazında bulunabilir. Aksi takdirde bu hakkından da vazgeçmiş sayılır.

Borca itirazın icra hukuk mahkemesi tarafından kabul edilmesi halinde alacaklı , reddi halinde borçlu % 20 oranında tazminatı ödemeye mahkum edilir. Borçlu ret kararından sonra menfi tespit davası açar ise bu davanın sonuna kadar tazminat talebi ertelenir. Borca itirazın reddi halinde karara karşı istinaf yada temyiz yoluna

başvurulması hiçbir icra takip işlemi durdurmaz. İcra işlemlerinin durdurulabilmesi; borçlunun, İİK 33/3'e göre teminat göstermiş olmasına bağlıdır¹³³.

2.3.3.2. İmzaya İtiraz

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu takipte gönderilen ödeme emrinde ödeme emrine dayanak teşkil eden kambiyo senedindeki imzaya itiraz edilmesi İİK . m 168/4 düzenlenmiştir. İmza itirazı da bir dilekçe ile icra hukuk mahkemesine yapılması gerekir. Dilekçe ile yapılmayan ve icra hukuk mahkemesine değil de icra dairesine yapılan itiraz yok hükmündedir. Kambiyo senedindeki imza kendisine ait olmadığı halde imza itirazında bulunmamış ise kambiyo senedindeki imza kendisine ait olmadığı halde kendisine ait kabul edilir(İİK. m 168/4).

İmzaya itiraz borca itirazda olduğu gibi satış dışında hiçbir icra takip muamelesini durmaz. Alacaklı itiraz duruşması devam ederken haciz ve muhafaza tedbiri isteyebilir. İcra hukuk mahkemesince duruşmadan önce yapılacak incelemede, borçlunun itiraz dilekçesi kapsamından veya eklediği belgelerden edindiği kanata göre itirazı ciddi görürse alacaklıya dava dilekçesi tebliğ edilmeden esasa ilişkin bir karar verilinceye kadar icra takibini geçici olarak durdur.

İcra mahkemesi İİK. m 68 göre yapacağı inceleme ile itiraz edilen imzanın borçluya ait olmadığına kanaat ederse itirazın kabulüne karar verilir. Karar ile takip durur. İtiraz edilen imzanın borçluya ait olduğu sabit olursa takip durmuş ise devamına , takip konusu senedin % 20 oranında inkar tazminatı ile %10 oranında para cezasının davacı tarafından ödenmesine karar verilir. İmzaya itirazı reddedilen borçlu hükmedilen inkar tazminatı ile para cezasının tehir edilmesi için menfi tespit ya da istirdat davası açması gerekir. Bu davaların neticesinde borçlunun haklı görülmesi halinde tazminat ve para cezası kendiliğinden kalkar.

¹³³HELVACI, Mehmet:“*Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolu*”, İÜHFMC. LXXI, S. 2, 2013,s.184; AŞIK/ORUÇ/TOK/SAÇAR, s.366. ; KURU, s. 349. ; ARSLAN, s.361.

İtirazın reddi ya da kabulüne ilişkin mahkeme kararlarına karşı istinaf ve kanun yolu açıktır.

2.3.3.3. Ödeme Emrine Karşı Şikâyet

Hamilin, kambiyo senetlerine özgü takip yoluna başvuru hakkının bulunmadığı (örneğin, alacaklının yetkili hâmil olmadığı) iddiasında ise, bu iddiasını, beş gün içinde icra hukuk mahkemesine şikâyetini dilekçesi ile beyan edebilir (İİK m. 168/3; 170/a). Şikâyet icra takip muamelelerini durdurmaz. İcra hukuk mahkemesi, talep üzerine icra takibinin durdurulmasına hükmedebilir(İİK. m 22). Bununla birlikte, kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takibe dayanak senedin vadesi gelmemişse ya da senedin aslı veya çeklerde kısmî ödemede onaylı örneği takip talebine eklenmemişse, şikâyet süresi yedi gündür. Zira bu iki sebep, İİK m. 170/a dışında kalan ve fakat kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte dikkate alınması gereken özel durumlar olup, genel hükümlere tâbidir. Yapılan itiraz üzerine inceleme yapan icra hukuk mahkemesi kendiliğinden yapacağı inceleme ile takip dayanağı senedin kambiyo senedi olmadığını veya alacaklının kambiyo senedinde yetkili hamil olmadığını görürse resen takibin iptaline hükmeder(İİK. m 170/a.2). Ancak İİK m. 170/a, II hükmü, sadece ödeme emrine karşı süresinde şikâyet veya itiraz yoluna gidilmiş olması halleri ile sınırlı olup, takibin daha ileri bir aşamasında uygulanmaz. Örneğin, borçlu ödeme emrine karşı hiçbir itiraz ve şikâyette bulunmamış ve fakat haciz aşamasında meskeniyet iddiasında (İİK.m 82/12) bulunmuştur. Meskeniyet iddiası hakkındaki şikâyet üzerine takip dosyası icra mahkemesine geldiğinde, icra mahkemesi, alacaklının kambiyo hukukuna göre takip hakkının bulunmadığını tespit etse bile, yapılan takibi iptal edemez; sadece meskeniyet hakkındaki şikâyeti inceleyip karara bağlamakla yetinmelidir. İmza inkârı, itirazının geri alınması veya borcun kısmen ya da tamamen kabul edilmesi halinde İİK m. 170/a hükmü uygulanmaz (İİK m. 170/a,)¹³⁴.

¹³⁴ ARSLAN, s.363.

2.3.3.4. Genel Haciz Yoluna İlişkin Hükümlerin Uygulanması

Kanun koyucu tarafından genel haciz yolu ile takiplerdeki hükümlerin niteliğine aykırı düşmedikçe kambyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takiplerde de uygulanmasını emretmiştir¹³⁵. Kambyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takipler için ilgili bölümde hüküm bulunmaması halinde atıf yapılan genel haciz yoluna ilişkin hükümlerin uygulanması gerekir.

İİK 170/b; 61 inci maddenin ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkraları ve 62 ila 72.maddeler bu fasıl hükümlerine aykırı olmadıkça, kambyo senetlerine mahsus haciz yolu ile takip hakkında da uygulanır.

2.3.3.5 Birden Fazla Borçlunun Bulunması

Bir kambyo senedinin takip edilen borçlusu birden fazla olup da bunların hepsi iflâsa tâbi kişilerden (m. 43) ise, alacaklının bunlar hakkında aynı talepte (haciz veya iflâs takibinde) bulunması gerekir. Bu durumda borçlu tarafından itiraz olursa, talebin niteliğine göre (haciz yolunda) 169, 169/a ve 170. maddeler veya iflâs yolunda İİK.m 174. hükümleri uygulanır (m. 176/b, I). Buna karşılık, bir kambyo senedi ile takip edilen borçlu adedi birden fazla olup, bunlardan bir kısmı iflâsa tâbi, diğerleri değilse ve alacaklı da iflâsa tâbi olanları iflâs yolu ile takip etmek isterse, haciz ve iflâs olmak üzere iki ayrı takip talebinde bulunacaktır. Alacaklı, bu halde kambyo senedinin aslını ilk takip talebine ekleyecek ve bu takip talebini alan icra müdürü, senedin örneğini onaylayarak alacaklıya verecek ve bu senet aslının kendisinde olduğunu yazacaktır. Alacaklı, bu senet örneğini ikinci takip talebine birinci takip haciz ise, şimdi iflâs takip talebine ekleyecek ve böylece her iki takip birbirinden bağımsız olarak devam edecektir (m. 176/b, II). Bu takibin ödeme emrinin kesinleşmesinden sonraki aşamaları, tamamen genel haciz yolundaki gibidir. Yani, borçlunun malları oradaki hükümlere göre haczedilir (m. 75-105), satılır (m. 106-107) ve elde edilen paralar genel haciz yolundaki hükümlere göre ödenir veya paylaşılır (.m 138/144)¹³⁶.

¹³⁵ HELVACI, s.189.

¹³⁶ ARSLAN, s. 364

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MENFİ TESPİT DAVASININ KAMBIYO SENETLERİNDEKİ HALİ

3.1.Genel Bilgi ve Davanın Tarafları

Tespit davası, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 106'ncı maddesinde genel olarak düzenlenmiştir. Buna göre tespit davası, bir hak veya hukuki ilişkinin mevcudiyetinin veya namevcudiyetinin konu alındığı davadır. Şu halde, tespit davası, mahkemeye yöneltilmiş talebe göre iki şekilde ortaya çıkabilir: Müspet tespit davası ve menfi tespit davası. Bir hak yahut hukuki ilişkinin mevcut olmadığının tespitine yönelik açılan dava, menfi tespit davası olarak nitelendirilebilir. İcra ve İflas Kanunu'nun 72'nci maddesinde, takipten önce veya sonra açılmasına göre menfi tespit davasının takip üzerindeki sonuçları özel olarak düzenlenmiştir¹³⁷.

İcra İflas Kanunu'nun 72'nci maddesine göre açılacak menfi tespit davalarının, genel olarak açılacak menfi tespit davalarından iki farkı bulunmaktadır. Birincisi, menfi tespit davasının İcra İflas Kanunu'nun 72'nci maddesine dayalı olarak açılması halinde, dava sonunda ayrıca tazminata hükmedilebilmesi mümkün olur. Oysa Genel hükümler dairesinde açılan menfi tespit davası açısından bu tür bir tazminat söz konusu değildir. İkincisi, İcra İflas Kanunu'nun 72'nci maddesine dayalı olarak açılan menfi tespit davası ile, aşağıda incelenen şartların gerçekleşmesi halinde takibin durdurulmasına karar verilebilmesi mümkündür¹³⁸. Yukarıda zikredilen farklılıklar dışında, İflas Kanunu'nun 72'nci maddesine dayalı olarak açılan menfi tespit davaları da genel hükümlere göre görülür.

Bu çerçevede örneğin görevli mahkeme uyuşmazlık konusu ve tarafların durumuna göre görev kuralları dikkate alınarak belirlenir. Yalnızca yetkili mahkeme açısından, İflas Kanunu'nun 72'nci maddesinin son fıkrasında, icra takibinin başlatıldığı

¹³⁷ ATALI, Murat/ERMENEK, İbrahim/ERDOĞAN, Erdoğan: “İcra Ve İflas Hukuku”, Yetkin Yayınları, Ankara,2022,s.341.

¹³⁸ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, s.342.

yer mahkemesinin de yetkili olacağına dair bir hüküm sevk edilmiştir ki zikredilen hükmün uygulanabilmesi için de davanın takipten sonra açılması gerekir.

Keza uygulamada zaman zaman tereddütlere sebebiyet verse de ispat yükü açısından menfi tespit davalarının herhangi bir farklılığı bulunmamaktadır. Bu davalarda da Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 190'ncı maddesine göre bir vakıadan lehine sonuç çıkararak taraf ispat yükünü taşır. Örneğin, kendisine karşı satım sözleşmesine dayalı olarak borçlu olduğu iddiasında bulunan kişi, böyle bir borcunun bulunmadığını, zira taraflar arasında bir satım sözleşmesi bulunmadığını belirterek menfi tespit davası açarsa, satım sözleşmesi vakıasından lehine hak çıkararak davalı, bu vakıayı (satım sözleşmesini) ispat yükü altındadır. Buna karşılık, satım sözleşmesine dayalı olarak borçlu olduğu iddia edilen kimse, sözleşmenin varlığını inkar etmeksizin borcunu ödemediğini ileri sürecek olursa, ödeme vakıasına ilişkin ispat yükünü, bundan lehine sonuç çıkararak davacı taşır. Bu çerçevede kanımızca menfi tespit davalarında, ispat yükünün davacı ya da davalıda olduğuna yönelik genel bir belirleme yapılamaz. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ispat yüküne ilişkin genel prensipleri bu dava için de geçerlidir.

Menfi tespit davası genel hükümlere göre görüldüğünden, bu dava sonunda verilen karar maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder¹³⁹.

Kambiyo senedinden kaynaklı olarak açılacak menfi tespit davasında alacaklı ve borçlu, kambiyo türüne göre değişmektedir. Kambiyo senetlerinin ödeme vasıfları gereği ticari hayattaki dolaşım hızı oldukça yüksektir. Bu sebeple borçlu sayısının fazla olması bu davanın taraf sayısını etkileyecektir.

Kambiyo senetlerinde asıl borçlu poliçeyi ibrazda kabul eden muhatap, bono ve çekte ise düzenleyendir. Başvuru borçluları ise poliçe de muhatap dışında kalanlar ile çek ve bonoda düzenleyenler dışındakilerdir¹⁴⁰. Poliçeyi kabul eden muhatap ile bono ve çekte düzenleyen dışındakiler bir kambiyo tanzim edip kambiyo taahhüdünde bulunmadıkları halde sorumluluklarının kabulü kanun gereğidir. (TTK. m.724/778/1.d.e. 818/1-k)¹⁴¹. Poliçede kabul eden muhatap dışında kalan düzenleyen, cirantalar ve

¹³⁹ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN, S.342.

¹⁴⁰ POROY /TEKİNALP, s. 232.; KENDİGELEN/KIRCA,s. 247.;ÇİÇEKLİ, s.862.

¹⁴¹ ERTEKİN, Erol/KARATAŞ, İzzet: “Uygulamada Ticari Senetler Hukuku”, Feryal Matbaacılık, Ankara, 1992, s. 334; KENDİGELEN/KIRCA, s. 81. ; ÇİÇEKLİ s.862.

avalistler başvuru borçlusunu iken bono ve çekte ise cirantalar ve avalistler başvuru borçlusunu sayılır. Kambiyo senedinde yer alan hem asıl borçlular hem de başvuru borçluları menfi tespit davası ikame edebilirler. Bu davayı açmakta hukuki yararları var sayılır¹⁴². Senette imzası bulunmayan bir kişinin hamile karşı menfi tespit davası açması halinde sıfat yokluğu nedeniyle açılan dava dinlenmez. Cirantanın kendisinden sonra gelenlere karşı açacağı menfi tespit davası neticesinde borçlu olmadığına karar verilmesi halinde menfi tespit davasının kabulüne karar verilir.

Hem lehtar, hem hamil hem de ciranta menfi tespit davasında davalı olabilir. Alacaklı olan ciranta yada hamilin elindeki kambiyo senedini devretmesi halinde icra takibinde ki alacaklı sıfatı kalmamış aksine borçlu sıfatına haiz olur. Bu sebeple menfi tespit davasında davacı olamaz¹⁴³.

Menfi tespit davasının davacısı, kambiyo alacağı için kendisine karşı icra takibinde bulunmaya hakkı olanlara karşı ikame edilir¹⁴⁴. Menfi tespit davasında lehtar ciranta ve hamile karşı beraber dava açılabilir¹⁴⁵. Bu kişiler arasında ihtiyari dava arkadaşlığı mevcuttur¹⁴⁶. Birden fazla kişinin de birlikte mahkemeden borçlu olunmadığının tespit edilmesini istemekte hukuki yararı vardır. İhtiyari dava arkadaşlığı sayesinde birbiri ile bağlantılı birden çok davanın bir arada görülmesi sağlanacak ve usul ekonomisine katkıda bulunulacaktır¹⁴⁷. Dava arkadaşlarının her birinin davaları birbirinden ayrı davalardır (HMK m.58). Dava arkadaşları için görev ve yetki kurallarının denetimi ayrı ayrı sağlanmalıdır. İhtiyari dava arkadaşlığı maddi hakka dair ortaklıktan çok şekli birlikteliği ifade eder¹⁴⁸. Bu şekli birliktelik menfi tespit davasının görüleceği mahkemenin yargılama işlemlerine muhatap olmakta kendisini gösterir¹⁴⁹. Her bir davalı veya davacının iddia ve savunma hakkı kendisine özgüdür. (HMK m.58). Tahkikat sonucunda verilecek kararda her bir davalı için ayrı

¹⁴² TÜRK, Ahmet: “Kambiyo Senedi Borçlusunu Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, C. 7 Özel Sayı, s.309; POROY/TEKİNALP, s. 270. , ÇİÇEKLİ s.862.

¹⁴³ ERTEKİN/KARATAŞ, s. 253.; POROY /TEKİNALP, s. 191.; KENDİGELEN/KIRCA, s. 199 ;ÇİÇEKLİ s.863.

¹⁴⁴ TÜRK, s. 310.

¹⁴⁵ POROY/TEKİNALP, s. 271. ; ÇİÇEKLİ s.863.

¹⁴⁶ ULUKAPI, Ömer: “Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı”, Mimoza Yayıncılık, Konya, 1991, s. 130. ; ÇİÇEKLİ s.863.

¹⁴⁷ ULUKAPI, s. 109. ÇİÇEKLİ s.864.

¹⁴⁸ ULUKAPI, s. 206. .

¹⁴⁹ ULUKAPI, s. 207.

olarak hüküm kurulur¹⁵⁰.Kambiyo senesinde yapılan cironun niteliği de menfi tespit davasındaki taraf sıfatını doğrudan ilgilendirmektedir. Ciro, temlik tahsil ve rehin cirosu olmak üzere üçlü bir sınıflandırmaya tabidir. Tahsil cirosu, kambiyo senesindeki meblağın ödenmesi için yapılır.(TTK m.688/1). Bu durumda ciranta ile ciro yolu ile senedi iktisap eden arasında vekâlete dair hukuki düzenlemeler söz konusu olur¹⁵¹. Tahsil cirosu ile kambiyo senesindeki meblağı alan, bu meblağı vekâlet vekâlete dair genel hükümler kapsamında cirantaya iade eder. Tahsil cirosunda alacaklılar, ciranta ile aralarındaki ilişkiden kaynaklı defileri hamile karşı ileri sürebilir (TTK m.688/2). Tahsil cirosunda her ne kadar ciro yolu ile senet devredilmiş olsa da devralan menfi tespit davasının davalı olmaz¹⁵².

Hamil rehin cirosu ile kambiyo senedinden kaynaklı hakları rehin etmek üzere senedin zilyetliğini devredir¹⁵³. Hamil bu senedi ancak tahsil cirosuyla devredebilir (TTK m.689/1). Rehin cirosunda senedin mülkiyeti devreden hamilde kaldığı için açılacak menfi tespit davasının rehin cirosu ile devreden hamile ya da cirantaya karşı açılması gerekir. Tahsil cirosundan farkı olarak senet bedelini kendi adına ancak rehin amacıyla tahsil eder¹⁵⁴.Hamil rehin cirosu ile kambiyo nedenini devretmiş olsa dahi bu senetten doğan haklar üzerinde tasarruf hakkı devam eder(TTK m.689/1).Rehin cirosu ile devredilen kambiyo senesinde tasarruf hakkı hamilde olduğundan bahisle açılacak menfi tespit davası hamile karşı ikame edilmesi gerekir¹⁵⁵.

3.2.Davanın Konusu

Kambiyo senetlerine özgü takiplerden kaynaklı açılan menfi tespit davasının konusu, maddi hak ile ilgili olması nedeniyle kambiyo hukukun kaynaklanmaktadır. Kambiyo senedinden kaynaklı olarak ileri sürebilecek defî ve itirazlar bu davanın konusunu oluşturmaktadır. Taraflar arasındaki kişisel ilişkiden kaynaklı defiler ile senet metninden anlaşılan defiler doğrudan dava konusunu oluşturmaktadır.

¹⁵⁰ ULUKAPI, S. 225.

¹⁵¹ POROY/TEKİNALP, s. 211. ; KENDİGELEN/KIRCA, s. 221.

¹⁵² TÜRK, s. 311; POROY/TEKİNALP, s. 271.

¹⁵³ POROY/TEKİNALP, s. 213; KENDİGELEN/KIRCA, s. 222. ; PULAŞLI, S. 198.

¹⁵⁴ KENDİGELEN/KIRCA, s. 222. ; PULAŞLI, s. 200. ; ÇİÇEKLİ s. 865

¹⁵⁵ TÜRK, s. 357. ; ÇİÇEKLİ s.865.

Bir kambiyo senedinin borçlusu aleyhine girişilen takipte alacaklıya karşı itiraz ve defileri ileri sürer. Kambiyo senedine karşı yapılan itiraz doğrudan maddi hakla ilgilidir. Aleyhine ileri sürülen hakkın doğmadığını ya da sona erdiğini ortaya koyan hukuki olayların sunulmasıdır¹⁵⁶. Defi ise ileri süren tarafından ve ileri sürene özgü hukuki sebepler nedeniyle talep edilen haktan kaçınabilmeyi sağlanan hukuki düzenlemelerdir. İtirazlar resen dikkate alınması gerekirken defilerin dikkate alınması için hak sahibi tarafından öne sürülmesi gerekir. İtiraz maddi olaylara dayanırken defilerin kaynağı hukuki düzenlemelerdir. Kambiyo senedinden kaynaklı bir borcun ödendiği itiraz olarak kabul edilmektedir. Kambiyo senedine mahsus haciz yolu ile takipte takip alacaklısına karşı yapılacak tüm savunmalar defi olarak kabul edilmektedir¹⁵⁷.

Kambiyo senetlerinin sebebinden mücerret olması nedeniyle senedin keşideci ile lehtar arasındaki temel ilişkiden kaynaklı ileri sürülebilecek defileri senedi devralan cirantaya karşı öne sürülemez. Ancak nama yazılı olarak bono düzenlenmesi halinde temel ilişkiye dair itiraz ve defilerin öne sürülmesine hukuki bir engel yoktur. TTK. m 599/737 maddelerinde kambiyo senedini ciro yolu ile devralan hamilin kötüniyetli olarak borçlunun zararına devralması halinde hamile karşı kişisel defiler ileri sürülebilir¹⁵⁸.

Kambiyo senetlerinden kaynaklı olarak açılan menfi tespit davasında davacı senet metninden kaynaklı defileri, kambiyo senedinin geçersizliğinden kaynaklı defileri ve kişisel defileri ileri sürebilir.

3.2.1. Senet Metninden Doğan Defilerden Kaynaklı Menfi Tespit Davası

Polçe, bono ve çek için TTK. m 538/688/692 hükümlerinde bu kambiyo senetlerinde bulunması gereken zorunlu ve ihtiyari kayıtlar kanun koyucu tarafından tayin edilmiştir. Kanun koyucu tarafından ön görülen zorunlu şartların bir kambiyo senedinde bulunmaması senedin kambiyo senedi vasfını ortadan kaldırır. Bu takdirde kambiyo senetlerine özgü icra takiplerinde hukuki dayanak olmaz. Kambiyo senetlerine konacak kayıtların hangisinin zorunlu hangisinin ihtiyari olduğunun belirli olması karşısında bunların dışındaki bazı kayıtlar senedin kambiyo vasfını ortadan kaldırır.

¹⁵⁶ POROY/TEKİNALP, s. 17. ; ÇİÇEKLİ S. 871

¹⁵⁷ YILMAZ, Aysen Lertzan: “Kambiyo Senetlerinde Def’iler”, Beta Yayınları, İstanbul, 2007, s. 81.

¹⁵⁸ CEYLAN, s. 132.

Senet metnine temel ilişkiye dair yazılacak kayıtlar senedin kambiyo vasfının ortadan kaldırılmasına neden olur¹⁵⁹.

Senet metni senedin arka yüzündeki yer alan kayıtlar, senedin ön yüzü ve alonju içine alan bir terimdir. Senet metninden kaynaklı defiler mutlak defilerden sayılmaktadır. Bu sebeple hamile karşı asıl borçlular ile başvuru borçlularının tümü senet metninden kaynaklı defileri ileri sürebilir¹⁶⁰.

3.2.2. Senedin Hükümsüzlüğünden Doğan Defilerden Kaynaklı Menfi Tespit Davası

Kambiyo senedinin hükümsüzlüğüne ilişkin defiler genel olarak senet metninden anlaşılmaktadır. Ancak bazı hükümsüzlüklerin senet metninden anlaşılması mümkün değildir. Kanun hükmünde kambiyo senetleri için ön görülen zorunlu unsurların bulunmaması senet metninden anlaşılan hükümsüzlük olarak kabul edilirken sahte imzaya dair hükümsüzlük senet metninden anlaşılacak bir hükümsüzlüktür¹⁶¹.

Senet metninden anlaşılan hükümsüzlük kambiyo senedinde imzası bulunan tüm sorumluları ve hak sahiplerini etkiler iken sahte imzadan kaynaklı olarak hükümsüzlük definde bulunulması halinde davanın kabulü sadece sahte imza itirazında bulunan için hükümsüzlük ifade eder. Bu halde sahte imza dışında kambiyo senedinde imzası bulunan borçlular yönünden kambiyo senedi vasfını korumaya devam eder. Senedin hükümsüzlüğünden kaynaklanan defiler ehliyetsizlik, yetkisiz temsil, kambiyo senedinin anlaşmaya aykırı doldurulması, düzenleyenin iradesinin hata hile veya tehdit nedeniyle sakatlanmış olması senedin hükümsüzlüğüne dair defiler olarak kabul edilmektedir¹⁶².

Kambiyo senetlerinin düzenlenmesine neden olan asıl borç ilişkisinin hükümsüz sayılması halinde kambiyo senedi hüküm ifade etmeye devam eder. Kambiyo senetlerinde temel borç ilişkisinden bağımsız bir kambiyo borcu mevcuttur. Kambiyo senetlerinde soyutluk ilkesi gereği temel borç ilişkisine dair defiler kambiyo senedinde yetkili hamile karşı ileri sürülemez.

¹⁵⁹ POROY/ TEKİNALP, s. 171

¹⁶⁰ YEŞİLDAL, s. 30

¹⁶¹ CEYLAN, s. 128

¹⁶² CEYLAN, s. 129

Kumar ve bahis borcuna istinaden düzenlenmiş bir senet her ne kadar ne kadar kanuna aykırı olarak düzenlenmiş ise de iyiniyetli hamil bu senetten kaynaklı olarak kambiyo senedinde imzası olanların sorumluluğu devam eder¹⁶³. Bu sebeple keşidecinin lehtara karşı açacağı menfi tespit davasının kabul edilebilmesi için davacının elinde kesin delil bulunmalıdır. Aksi takdirde açılan dava reddedilir.

3.2.2.1.Ehliyetsizlik

Kambiyo senetlerinin düzenlenmesi, kambiyo senedinde aval verilmesi yada ciranta olarak sorumlu olunması için borçlanma ehliyetinin bulunması yeterli kabul edilmiştir. Özel bir ehliyet şartı kambiyo senetleri için aranmamıştır. Ehliyete dair defi herkese karşı ileri sürülebilir. Ehliyetsizlik nedeniyle açılan menfi tespit davasında ehliyetsizlik nedenin ispatı halinde ortaya çıkan hükümsüzlük sadece bu yönde defi hakkını kullanan için geçerlidir. Kambiyo senedindeki diğer borçlular için sorumluluk devam ettiği gibi senette kambiyo vasfını korur(TTK .m 670).

Kambiyo senedi düzenleme ehliyeti keşideci tarafından iyiniyetli hamil dahil herkese karşı defi yolu ile ileri sürülebilir¹⁶⁴. *‘Somut olayda, borçlunun dilekçesi ekindeki 09/02/2006 tarihli Aksaray Devlet Hastanesi'nden verilmiş heyet raporundan, yine 25/09/2008 tarihli Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nden verilen raporlar içeriğinden, borçlu H.Y.a Alzheimer hastalığı teşhisi konulduğu, bu halinin 3-4 yıldır süregeldiği, akli dengesinin akıllıca yaşam sürmek için yeterli olmadığı, iradesinin kararlar ve hareketleri üzerinde olumsuz etki yaptığı, sürekli yardıma muhtaç olduğu, kendisine vasi tayini gerektiği karar altına alınmıştır. Bu rapor sonucuna göre de adı geçene Şereflikoçhisar Sulh Hukuk Mahkemesi'nin 14/01/2009 tarih ve 2008/439E, 2009/29 K. sayılı kararı ile kızı H.A.TMK'nun 405. maddesi uyarınca vasi tayin olunmuştur. Bu durumda borçlunun dayanak senedin tanzim tarihinde ehliyetsiz olduğu kanıtlanmıştır. Belirtildiği üzere ehliyetsizlik irade bildirimini geçersiz kıldığından ve bu*

¹⁶³ YEŞİLDAL, s. 33

¹⁶⁴ KARAYALÇIN, s. 31; ÜLGEN/HELVACI/KAYA/NOMER/ERTAN, s. 71.; BİRGEALP, İsmail Hakkı: “Kambiyo Senetlerine Dayanan Menfi Tespit Davası Türleri”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi S.8 (2), Güz 2021, , s. 507

*durumda olan kişinin yapmış olduğu işlemler, tasarruflar da hukuki sonuç doğurmaz.*¹⁶⁵.

Keşideci tarafından düzenlenen kambiyo senedi lehtara teslim anında borçlanma ehliyetine sahip olması gerekir. Aksi takdirde dava konu bono ehliyetsizlik nedeniyle hükümsüz sayılır(TTK. m 686/2). İleri tarihli olarak düzenlenen çeklerde düzenleme tarihinde ehliyetli olan keşidecinin keşide tarihinde borçlanma ehliyetinin olmaması çekin geçerliliğini etkilemez(TTK m. 372)¹⁶⁶.

3.2.2.2.Yetkisiz Temsil

Temsil etti kişi ile arasında kambiyo senedi düzenlenmesine yönelik temsil ilişkisi olmadığı halde bu kişi adına kambiyo senedi düzenleyen düzenlediği kambiyo senedinden bizzat sorumludur (TTK 678)¹⁶⁷.Kambiyo senedinin devri anında düzenleyen hem borçlanma ehliyetine hem de temsil yetkisine sahip olması gerekir. Ticari temsilcinin kambiyo senedinde şirket unvanı olmadan attığı imza temsil ettiği şirketi bağlamaz. Bu takdirde temsilci keşide edilen kambiyo senedinden şahsen sorumludur(TTK 372)¹⁶⁸.

Ticari temsilci ile ticari vekilin kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi açısından farklılıklar vardır. Ticari temsilcinin temsil olunan adına kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için bu konuda özel olarak yetkilendirilmesine gerek yoktur. Ticari temsilci TBK .m 548'e istinaden ticari temsilci temsil olunan adına kambiyo senedi düzenleyebilir iken TBK .m 551'debelirtilen ticari vekilin kambiyo taahhüdünde bulunulması açıkça bu hususta yetkilendirilmesi ile mümkündür. Ticari vekil tarafından yetkisiz olarak temsil olunan adına keşide edilen kambiyo senedinden kaynaklı olarak asilin hukuki sorumluluğu olmayıp kambiyo senedinden dolayı yetkisiz temsilci sorumludur. "6102 sayılı TTK'nın .m 372 hükmüne göre , şirket kaşesiyle birlikte atılan imzanın şirketi sorumlu tutabilmesi için imzanın şirketi borç altına sokmaya yetkili kişiler tarafından atılması zorunludur. TTK'nın 778/2.e hükmüne göre bono hakkında da uygulanması gereken aynı kanununun 687. m gereğince temsile etkili olmadığı halde

¹⁶⁵ 12HD. 2009/26592 E. , 2010/8056 K.T:16.9.2009,E.T:17.12.2023(<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

¹⁶⁶ BİRGEALP, s. 507

¹⁶⁷KARAYALÇIN, s. 31; ÜLGEN/HELVACI/KAYA/NOMER/ERTAN, s. 71, BİRGEALP, s. 508

¹⁶⁸ BİRGEALP, s. 508.

temsilci sıfatıyla imza eden kişinin bonodan şahsen sorumlu olduğunun kabulü gerekir. Bu nedenle alacaklı, borçlu şirketi temsile yetkili olmadığı halde şirket adına bono imzalayan yetkisiz kişi hakkında takip yapabilir”¹⁶⁹. Her ne kadar kararda şirket kaşesi üzerine atılan imzanın şirketin yetkilisi tarafından atılması zorunlu ise de, yetkisiz olarak kambiyo senedine şirket adına imza atılması imza atanın cezai sorumluluğunu da doğurmaktadır. Burada kambiyo senedine imza atanın hem hukuki sorumluluğu hem de cezai sorumluluğunun bulunduğu uygulamalar açısından önemle üzerinden durulmasını gerektirmektedir.

Bir tüzel kişi, zorunlu organları oluşturulmadan ve ticaret sicilde tescil edilmeden temsilcinin bu tüzel kişilik adına kambiyo taahhüdünde bulunması halinde de tüzel kişiliğin hukuki sorumluluğu yoktur. Kambiyo senedinden kaynaklı sorumluluk kambiyo senedini imzalayana aittir olacaktır. Şirket ana sözleşmesinde yetkili olmadığı halde şirket adına kambiyo taahhüdünde bulunması da mümkün değildir. Bazı tüzel kişiliklerde şirket temsilen iki kişiye temsil yetkisi verilebilir. Bu halde yapılacak işlemlerin tüzel kişiliği bağlayabilmesi her iki temsilcisinin imzasına bağlıdır. İmzalardan birinin eksik olması halinde tüzel kişiliğin kambiyo senedinden kaynaklı sorumluluğu olmayacaktır. *“Mahkemece toplanan delillere göre, takibe ve davaya dayanak teşkil eden bonoların tanzim tarihi itibari ile ve isimli şahısların birlikte müştereken davacı şirketi temsile ve ilzama yetkili olduğu, buna göre bonoları davacı nam ve hesabına imzalayan’un düzenleme tarihi itibari ile davacıyı tek başına temsile yetkili olmadığı , yetkisiz temsilci tarafından düzenlenen bonolardan dolayı davacı şirketin sorumlu tutulamayacağı gerekçesiyle davanın kabulüne , takibe konu bonolardan dolayı davacının davalıya borçlu olmadığına tespitine”¹⁷⁰. Şirketi çifte imza ile temsile yetkili kılınması halinde de yetkili kılınan yetkililerin ikisinin de kambiyo senedinde imzalarının bulunması geçerlilik şartıdır. Aksi takdirde tek imza halinde imza atanın sorumluluğuna gidilmesinde bir engel yoktur. Yine uygulamada bazı şirketlerin bu hususu kötüniyetli olarak kullandığı da bilinmektedir. Burada çifte imza yetki kuralının bulunduğu sabit iken tek bir imza atanın cezai sorumluluğuna da gidilebileceğini beyan ederiz.*

¹⁶⁹12HD,2021/2888E, 2021/7231K. 1.7.2021 E.T:24.12.2023(<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

¹⁷⁰19HD2011/3281 E. 2011/13634 K. 2.11.2011.T,E.T:24.12.2023(<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

Şirket unvanı bulunmadan temsilci tarafından imzalanan kambiyo senedi şirketi bağlamaz. Ana sözleşme ile yetkili kılınmayan şirket temsilcisinin düzenlediği senet ile çifte temsile yetki şartının mevcut olduğu halde kambiyo senedinde tek imzanın bulunması da temsil olunanı kambiyo senedinden kaynaklı olarak borçlu haline getirmez. Yine temsilcilerin yetkileri belirli bir bedele kadar kambiyo senedi düzenleme ile sınırlı tutulmuş ise bundan fazla olarak düzenlenen bedelden de temsil olunanın kambiyo senedinden kaynaklı olarak sorumluluğuna gidilemez. Tüm bu hususlarda yetkisiz temsilci kambiyo taahhüdünden sorumludur. Kambiyo senedinden kaynaklı açılacak menfi tespit davasında temsil yetkisinin olmaması nedeniyle borçlu olmadığının tespitini isteyen davacı lehine hüküm kurulması senette imzası bulunan diğer kişilerin sorumluluğunu etkilemez. Kambiyo taahhüdü verildiği zaman temsil yetkisi olmadığı halde temsilciye sonran verilecek izin temsil olunan kambiyo senedinin borçlusu haline gelecektir¹⁷¹.

3.2.2.3.İptal Edilebilirlik Halleri

Kambiyo senedin düzenlenmesine ilişkin anlaşmanın muvazaa ve irade bozuklukları hallerinden birinden doğması durumunda taraflar arasındaki kambiyo taahhüdü hükümsüz olacaktır¹⁷².Sehven mükerrer senet düzenlenip alacaklıya verilmesi hataya; imza alma bahanesi ile fotoğrafla birlikte senet imzalatılması aldatmaya; cana, mala veya bir yakınına zarar verme tehdidi ile senet imzalatılması korkutmaya örnek teşkil eder¹⁷³.

Hata, hile, gabin ve korkutmadan kaynaklı olarak kambiyo taahhüdünün hükümsüzlüğü iddiaları geçersizlik defii olarak kabul edilmektedir. Kambiyo senedinden kaynaklı olarak açılan menfi tespit davalında bu gibi durumlarda her türlü delil ile bu defii ispat edilebilir. Mahkemece davacıdan kesin delil istenmez. Yanılma, hile, korkutma ve gabin hali bir vakıanın ispatına ilişkindir. Davanın konusu hukuki işleme dayanmadığından senede karşı senetle ispat kuralı bu davada uygulanmaz. Hata, hile, gabin ve korkutma sebeplerinden birine dayanak menfi tespit davası açan kambiyo

¹⁷¹ ERTEKİN / KARATAŞ, s. 761. ; ÖZTAN, s. 421.

¹⁷²ÖZTAN, s.47. ; BİRGEALP, s. 511.

¹⁷³ POROY/TEKİNALP, s.104, BİRGEALP, s. 511

borçlusu bu vakıaları ispata mecburdur. İspat yükü davacıdadır. Davacı davasını tanık dahi her türlü delil ile ortaya koyabilir.

Gabin, kambiyo senedi düzenleyenin müzayaka halinde olmasından dikkatsizliğinden yahut da tecrübesizliğinden yararlanılarak edimler arasındaki aşırı bir oransızlığın vuku bulmasıdır¹⁷⁴.Ödeme vasıtası olarak ticari senedin ödeme aracı olarak verilmesi durumunda gabin unsurları mevcut ise zarara uğrayan kötünietli hamiline karşı senedin geçersizliğini ileri sürerek menfi tespit davası açabilir.

3.2.2.4. Sahtelik ve Tahrifat

Kambiyo senedinin sahte olduğuna ilişkin itiraz ile borçlu olmadığını tespitini mahkemeden isteyebilir. Kambiyo senedinin sahteliği senet metninden anlaşılan defilerden olup herkese karşı ileri sürülebilir. Menfi tespit davasında kambiyo senedindeki imzanın davacıya ait olmadığı anlaşıldığında senet davacı açısından hükümsüz sayılsa da imzaların istiklali ilkesi gereği senette imzası bulunan diğer kişilerin kambiyo senedinden kaynaklı olarak sorumlulukları devam eder. Sahtelik, mutlak defi olarak kabul edilir. İyiniyetli hamil dahi herkese karşı ileri sürülebilir. Kambiyo senedindeki imzaya yapılacak itirazın incelenmesi HMK 209/1 maddesine göre değil özel hüküm olan İİK 72'nin uygulanması lazım gelir¹⁷⁵.

Tahrifat defi ise senet metninde yer alan kayıtlarda yetkisiz olarak değişiklik yapılması yada yapılan değişikliğin paraflanmaması halinde söz konusu olur. Tahrifat defi de senet metninden kaynaklanan defilerdir ve iyiniyetli hamil dahi herkese karşı ileri sürülebilir. Yargıtay'ın müstakar kararları da bu yöndedir. *Senet Üzerindeki miktar kısmının tahrif edildiğine dair def'ilerin mutlak def'i olması sebebiyle herkese karşı ve hamile karşı da dermeyan edilmesinin mümkün olmasına göre*¹⁷⁶. Ancak tahrifattan önce kambiyo senedinde imzası bulunan tüm borçlular tahrifat defi'e dayanak menfi tespit davası açabilir. Tahrifattan sonra senedi devralanlar ise tahrifat defiden

¹⁷⁴ AKIN, s. 95

¹⁷⁵ BİRGEALP, s. 509.

¹⁷⁶ 11HD, E. 78, K. 619, T: 5.2.1990,E.T:17.12.2023(ERTEKİN/ KARATAŞ, s.658)

yararlanamazlar (TTK m.748, 778/1.g, 818/1.ö). Borç miktarında yapılan tahrifat halinde TTK m. 676 hükmü uygulanmaz¹⁷⁷.

Tahrifat nedeniyle açılan menfi tespit davasında mahkeme senedin tahrif edilmeden önce ki halini tespit etmelidir .Senedin tahrifattan önceki halinin tespiti halinde davacı tahrifattan önceki kambiyo senedindeki kayıttan sorumlu olmaya devam eder.

3.2.2.5.Kişisel Defiler

Kambiyo senedinin keşide edilmesine neden olan asıl ilişkiden, senede yönelik özel bir sözleşmeden veya senet ilişkisinden tamamen ayrı bir ilişkiden kaynaklanan defilere kişisel defi denmektedir¹⁷⁸. Kişisel defi; borçlu ile alacaklı arasında vuku bulan ve kambiyo borcuna herhangi bir etkisi bulunmayan ilişkidir¹⁷⁹. Şahsi defiler , senet metninden anlaşılan defiler ile hükümsüzlüğe ilişkin defiler haricindeki tüm halleri kapsar¹⁸⁰.

Senet metninden anlaşılan ve senedin hükümsüzlüğüne neden olan defilerin dışında kişisel definin kambiyo senedinin geçerliliği üzerine bir etkisi yoktur¹⁸¹. Hamiline ve emre yazılı kambiyo senedinde şahsi defi sadece şahsi defi'e sebep olan taraflar arasında hukuki sonuç doğurur, kambiyo senedindeki diğer kişilerin haklarına hanel gelmez. *'Mahkemece, davalı bankaya yapılan cironun temlik cirosu olduğu, TTK 687. maddeye göre hamilin kötünietli olduğu kanıtlanmadığı sürece keşideci ile lehtar arasındaki şahsi defilerin iyiniyetli hamile karşı ileri sürülemeyeceği, ödeme definin şahsi defi olduğu, davalı bankanın çeki iktisabının kötünietli olmadığı, ödeme hususunun davalı bankayı bağlamayacağı gerekçesiyle davalı... Yönünden davanın kabulüne, davalı banka yönünden davanın reddine karar verilmiş'*¹⁸².

¹⁷⁷ BİRGEALP, s. 509.

¹⁷⁸ ÖZTAN, s. 234. ; POROY/TEKİNALP, 2013, s. 99; PULAŞLI, s.69.

¹⁷⁹ KINACIOĞLU, s. 168. ; SÖNMEZ, s.45.

¹⁸⁰ ARSLANLI, s. 120. ; SÖNMEZ s. 45

¹⁸¹ ARSLANLI, s. 119. ; ÖZTAN, s. 234. ; SÖNMEZ s. 46.

¹⁸²19 HD.2014/20552 E. 2015/11676 K..T:30.9.2015E.T:17.12.2023(<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

Burada kanun koyucunun iyiniyetli üçüncü kişileri koruma amacı bulunmaktadır¹⁸³. Ancak unutulmamalıdır ki üçüncü kişilerin söz konusu korumadan yararlanması MK m. 2 hükmüne aykırılık teşkil edemez¹⁸⁴.

3.2.2.5.1. Bedelsizlik

Bedelsizlik iddiası kambiyo senedinin düzenlenmesine neden olan temel ilişkiden doğan borcun mevcut olmadığına dair kişisel bir defidir¹⁸⁵. Bu defî de borçlu tarafından temel ilişkiye yönelik hükümsüzlük, sona erme ve borcun doğmadığına yönelik defî, bu defî'e neden olan tarafa yöneltilmelidir. Bedelsizlik nedeniyle açılan Menfi Tespit davasında davacı borçlu esasında kambiyo taahhüdüne yönelik bir itirazı olmamaktadır. Ancak kambiyo senedinin ihdasına neden sebepten kaynaklı olarak borçlu, temel borç ilişkisinden kaynaklı borcun doğmadığını savunarak kambiyo taahhüdünden kaçınmaya çalışmaktadır¹⁸⁶.

Bedelsizlik definin lehtar dışında yer alan cirantalara karşı ileri sürülmesi bu definin kişisel defî olması nedeniyle mümkün değildir. Cirantanın keşideci ile lehtar arasındaki temel ilişki ile tarafların haklılık durumunu bilmesinin beklenmesi mümkün değildir. Kambiyo senetlerinin soyutluğu ilkesi gereğince de cirantanın bedelsizlik define muhatap olması hukuken mümkün değildir. Ancak kambiyo senedinin zilyetliğini devralan ciranta bile bile borçlunun zararına hareket etmiş ise bu takdirde bedelsizlik definin cirantaya karşı da ileri sürülebileceği kabul edilmiştir(TTK.m 687).

Kambiyo senetlerinin nama yazılı olması durumunda bu senedin devrinin alacağın temliki hükümlerine göre değerlendirilmesi nedeniyle bu durumda bu definin hamile karşı da ileri sürülebileceği kabul edilmiştir(TTK .m 782/2).

Bedelsizlik definin kaynağı kişisel defilerde olduğu gibi, temel ilişkiye dayanan özel anlaşma, temel ilişki dışında bir ilişki olabilir. Temel ilişki nedeni ile bedelsizliğe dayandırılan menfi tespit davasında temel ilişkinin geçersizliği veya temel ilişkideki

¹⁸³ ÖZTAN, s. 235. ; SÖNMEZ s. 46.

¹⁸⁴ ÖZTAN, s. 237, ; SÖNMEZ s. 46.

¹⁸⁵ TÜRK, s.16; AKGÜN, s.94

¹⁸⁶ TÜRK ,s. 318; AKGÜN, s.95

edimin yerine getirilmemiş olması gibi dava sebepleri ortaya çıkmaktadır. Kambyo senedinin vadesinin uzatılması, teminat amacıyla kambyo senedi verilmiş olması ve kambyo senetlerinin hatır senetleri olduğu iddiaları temel ilişkinin dışında özel bir anlaşmaya dayandırılan iddialardır¹⁸⁷.

3.2.2.5.2. Teminat Kaydı

Kambyo senetlerinde asıl borç ilişkisi ile bağlantıya neden olabilecek kayıtların konulması halinde kambyo senetlerinin soyut borç ikrarı vasfını kaybetmesine neden olabilmektedir. Kambyo senetlerinde malen , nakden ve bedeli teminattır gibi kayıtlar soyut borç ikrarı niteliğini etkilemediğinden senedin geçerliliğini etkilemez(TTK .m 689).

“Hukuk Genel Kurulunun 28.03.2018 tarihli 2017/12-1140 e. 2018/563 k. Sayılı kararlarında benimsediği üzere bonoda teminat kaydı var ise de neyin teminatı olduğu belirtilmediğinden bu kayıt bononun mücerretlik vasfını ortadan kaldırmaz. Sadece teminat olduğuna dair eklenen bu kayda doktrinde mücerret teminat denilmektedir”¹⁸⁸.

Kambyo senedinde sadece teminat kaydı senedin geçerliliğine etki etmemektedir. Teminat kaydıyla birlikte neyin teminatı olduğunun da kambyo senedinde yer alması gerekmektedir. Kambyo senedine keşideci ile lehtar arasında düzenlenen başka bir sözleşmede neyin teminatı olduğuna dair kaydında içermesi halinde de kambyo senedi geçerliliğini yitirecektir. Sözleşme de keşide edilen senedin vadesi , keşide tarihi , lehtar ve keşide ile senet bedelinin aynı olması halinde ayrı bir sözleşme ile senedin soyutluk ilkesi ortadan kalkmış olacaktır.

Kambyo senedinin devri sırasında rehin cirosu ile senet üzerinde yer alan alacak hakkının bir başka ilişkinin teminatı kılınması mümkündür. TTK'nın 689 .m uyarınca yapılan rehin cirosunda hamil poliçeden doğan bütün hakları kullanabileceğini, ancak kendisinin yapacağı cironun tahsil cirosu hükmünde olacağını düzenlemiştir. Çekler ile ilgili TTK m.818 ile TTK .m 689 gereği rehin cirosuna hukuki cevaz verilmemiştir.

¹⁸⁷ AKGÜN, s. 95

¹⁸⁸ YHGK, 2017/357E-2021/824K,K.T:22.06.2021, E.T:18.04.2024(www.blog.ayguneshukuk.com)

3.3. Kambiyo Senetlerine Mahsus İcra Takibinden Önce Açılan Menfi Tespit Davasının İcra Takibine Etkisi

Takipten önceki aşamada kambiyo senedi borçlusu alacaklıya karşı bir menfi tespit davası açabilir. Bu dava genel hükümlere göre görülür; görev ve yetki bakımından da Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak bu dava açısından borçlunun hukuki yararını ayrıca ortaya koyması gerekir. Nitekim Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 106'ncı maddesinde tespit davalarında genel olarak hukuki yararın ortaya konulması gerektiği düzenlenmektedir. Netice itibariyle icra edilebilir bir hüküm elde edemeyecek bir kimsenin, neden bu hükme ihtiyaç duyduğunu ispatlaması gereklidir. Bu çerçevede örneğin kendisine karşı ihtar çekilerek borçlu olduğu iddia edilen bir kimsenin, böyle bir borcu bulunmadığını düşünmesi halinde, buna ilişkin bir dava açmakta hukuki yararının olduğu kabul edilmelidir¹⁸⁹. Takipten önce menfi tespit davası açılmasının en önemli sonucu, davacının mahkemeden daha sonra başlatılacak icra takibinin durdurulması için ihtiyati tedbir kararı verilmesini isteyebilmesidir. İcra ve İflas Kanunu'nun 72'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre, takipten önce açılan menfi tespit davasında, davacının talebi üzerine, takip konusu alacağın yüzde on beşinden az olmamak üzere gösterilecek teminat mukabilinde, icra takibinin durdurulması için ihtiyati tedbir kararı verilebilir. Fakat mahkeme teminat gösterilerek yapılan her ihtiyati tedbir talebini kabul ederek tedbir kararı vermek zorunda değildir¹⁹⁰.

Takipten önce açılan menfi tespit davası açısından, alınacak tedbir kararının takip yapılmasına engel olup olmayacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Kanaatimizce takipten önce açılacak menfi tespit davasında alınacak tedbir kararı ile takip yapılmasının engellenebilmesi mümkün değildir. Birincisi, düzenlemenin lafzı bu tür tedbir kararı verilmesine engeldir. Zira kanun yalnızca "takibin durdurulması" için tedbir kararı verilebilmesinden bahsetmektedir. İkincisi, takibe engel olmak şeklindeki bir tedbir kararının fiilen uygulanabilmesi mümkün değildir¹⁹¹.

Takipten önce açılan menfi tespit davasında, alacaklının takip başlatıp başlatmayacağı veya hangi miktar üzerinden takip başlatacağı belli değildir. Dolayısıyla

¹⁸⁹ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN s.343.

¹⁹⁰ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN s.344.

¹⁹¹ ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN s.344.

menfi tespit davası açılırken takibin durdurulması için yatırılması gereken teminat miktarının belirlenebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, kanaatimizce tedbir talebinin davanın açılması ile birlikte yapılması gerekli değildir. Davanın devamı sırasında takip başlatılması halinde de tedbir talep edilerek takibin durdurulması istenebilir.

Bu noktada, takibin durdurulmasına ilişkin kararın, takip içerisindeki hangi işlemleri de engelleyeceğinin belirlenmesi gerekir. Yukarıda belirttiğimiz üzere, tedbir kararı takip talebinde bulunulmasına engel teşkil etmez. Keza icra dairesinin söz konusu takip talebi üzerine borçluya ödeme emri göndermesi mümkündür. Ayrıca ödeme emrine karşı icra mahkemesinde itiraz edilmesi mümkündür. Ancak tedbir kararından sonra takibin kesinleşmesinden sonraki aşamalara geçilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla haciz işlemlerine geçilemeyecektir¹⁹².

3.4. Kambiyo Senetlerine Mahsus İcra Takibi Sırasında Açılan Menfi Tespit Davasının İcra Takibine Etkisi

Kambiyo senedi borçlusu, alacaklının kendisine karşı bir takip başlatmasından sonra da menfi tespit davası açabilir. Burada takip devam ederken menfi tespit davası açıldığından, borçlunun dava açmakta hukuki yararının bulunduğunu ayrıca ispatlamasına gerek yoktur; kendisine karşı takip başlatıldığını ispatlaması yeterlidir.

Takip başladıktan sonra açılan menfi tespit davası bakımından kanun koyucu, takipten önce açılan menfi tespit davasından farklı olarak, tedbir kararı ile takibin durdurulmasına karar verilmesine imkan tanımamıştır. Zira bu tür imkânın tanınmaması, borçlunun kötü niyetli olarak takibin sürüncemede kalması için bu yola başvurmaya sebebiyet verebilirdi.

Takipten sonra açılan menfi tespit davasında, ancak alacağın yüzde on beşinden aşağı olmayacak bir teminat mukabilinde ve talep üzerine, mahkemece icra veznesine girmiş olan paranın alacaklıya ödenmemesi için ihtiyati tedbir kararı verilebilir(İİK m. 72/3) Fakat teminat gösterilmiş olsa dahi, mahkemece tedbir kararı verilmesi zorunlu değildir.

¹⁹² ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN s.346.

Takipten sonra açılan menfi tespit davasında verilecek tedbir kararına rağmen, alacaklı takibe devam ederek borçluya ait malları haczedip paraya çevrilmesini sağlayabilir. Tedbir kararı verilmesi, yalnızca icra dairesinin hesabına giren paranın alacaklıya ödenmesini engeller.

Takipten sonra menfi tespit davası açan borçlunun, malların haczedilerek paraya çevrilmesini engelleyebilmesi için, kural olarak alacağın tamamını nakit olarak icra dairesinin hesabına yatırması ve toplam alacak miktarının yüzde onbeşinden az olmayacak miktarda bir teminat göstermesi ve buna dayalı olarak mahkemece icra dairesinin hesabına giren paranın alacaklıya ödenmemesine ilişkin bir tedbir kararı vermesi gerekir.

Uygulamada Kanun'un açık hükmüne rağmen, borçlunun alacağının tamamını karşılayacak bir kesin banka teminat mektubu vermesi halinde, ayrıca gösterilecek yüzde onbeşinden teminat karşılığında takibin durdurulmasına karar verildiği görülmektedir. Bu durumda, borçlu yüzde yüzonbeş teminat ile takibi durdurmaktadır.

Takipten sonra açılan menfi tespit davasının, takipten önce açılan menfi tespit davasından farklı olarak, takibin başlatıldığı icra dairesinin bulunduğu yer mahkemesinde de açılması mümkündür. Ancak takipten önce açılan menfi tespit davalarında henüz bir takip bulunmadığı için bu kuralı uygulamaya imkan yoktur.

3.5.İspat Yükü

Bir hukuki olayın ispatı neticesine meydana gelen hukuki sonuçtan kendisi lehine hak çıkararak taraf ispat yükü altındadır. İspat yükümün davacı da olduğu durumlarda bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde davanın reddi, ispat yükünün davalı da olduğu hallerde ise davanın kabulü söz konusu olur. İspat yükü yargılama giderlerinden kimin sorumlu olduğunu da tespit eden usuli bir yükümlülüktür. İspat yükünün yer değiştirmesi mahkemenin tasarrufunda değildir.

Menfi tespit davasında ispat yükü davalı alacaklıdır. Ancak kambiyo senedinden kaynaklı açılan menfi tespit davasında ispat yükü davacı borçludur. Menfi tespit davasında her türlü delil ileri sürülebilmesine rağmen, kambiyo senedinden kaynaklı olarak açılan menfi tespit davasında kesin deliller dışında deliller hükme tesir etmez.

Menfi tespit davasında davacı borçlu davalı alacaklı tarafından ileri sürülen hukuki ilişkiyi inkar ettiği takdirde ispat yükü davalı alacaklıya düşer. Borçlu menfi tespit davasında alacaklı tarafından ileri sürülen belgenin sahteliğini iddia ediyorsa ispat yükü davalı alacaklıda olur.

Davacı borçlu ikame ettiği menfi tespit davasında borcu kabul edip ancak sona ettiğini ya da geçersiz olduğunu ileri sürerse bu iddiasını ispatla mükelleftir. İspat yükü mahkemede yapılacağı gibi mahkeme dışında yapılacak beyanla da söz konusu olabilir.

Davacı borçlu borcun hata, hile, tehdit, ehliyetsizlik ve kanuna aykırılık nedeniyle borçlu olmadığını iddia etmesi halinde ispat yükü kendisindedir. Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bedelsizlik nedeniyle açılan menfi tespit davalarında ispat yükü davacı borçludur. Davacı borçlu hem temel ilişkiyi hem de temel ilişkiden kaynaklı bir senedin bedelsiz kaldığını ispat etmek zorundadır. Bedelsizlik defii kişisel defilerdendir. Bu defii de temel ilişkinin bedelsiz kaldığını ispat ile mükelleftir. Bedelsizlik definde bulunacak borçlu bunu lehtara karşı ileri sürebilir iken iyiniyetli hamile karşı ileri sürebilmesi için hamilin bilerek borçlunun zararına hareket ettiğini ispata mecburdur(TTK .m 599/732)¹⁹³.

Kambiyo senetlerinde bedeli malen ve nakden alınmıştır gibi kayıtlar bulunabilmektedir. Bu kayıtlar kambiyo senedinin kambiyo vasfını etkilemez. Senedin soyut borç ikrarı olduğu kuralını ihlal etmediği gibi temel borç ilişkisine dair bir kayıt olarak da kabul edilemez. Ancak bu kayıtlar kambiyo senedinden kaynaklanan takiplerden dolayı açılan menfi tespit davasında ispat yükü açısından önem arz eder.

Bedeli malen alınmıştır şeklinde bir kaydın bonoda bulunması halinde ispat yükü davacı borçludur. Ancak davalı alacaklı mahkemede savunmasında nakit karşılı senedi teslim aldığını beyan ederse ispat yükü yer değiştirir. Yine bedeli nakden alınmıştır kaydını içeren bir kambiyo senedine karşı davalı alacaklı bedel karşılığında aldığını beyan ederse ispat yükü yine yer değiştirir.

¹⁹³TÜRK, s. 288.

Kambiyo senedindeki bedel kaydına rağmen senedin hatır senedi olduğunu iddia eden davacı, senetteki kaydın aksini iddia ettiği için ispat yükü altındadır. Bir kambiyo borcunun ödeme , ibra gibi nedenlerle sona erdiğini iddia ayrıca bu iddiasını ispat etmekle mükelleftir.

Çek , poliçe ve bononun anlaşmaya aykırı olarak sonradan doldurulduğunu iddia eden davacı borçlu ispat yükü altındadır. Borçlu , bu iddiasını esin delil ile ispat etmekle mükelleftir.

Menfi tespit davasında taraflardan biri fiili karineden yararlanıyorsa ispat yükü altında değildir. Bu takdirde bu karinenin aksini iddia eden ispat yükü altındadır.

3.5.1.Hatır Senedi İddiasının İspatı

Bedelsizlik nedeniyle açılan Menfi tespit davasının önemli bir bölümünün hukuki sebebini hatır senedi iddiasına dayanmaktadır¹⁹⁴.

Gerçekte borçlu olmayan bir kimsenin bir başkasının kredi almasını veya mali durumunu olduğundan daha iyi göstermesini sağlaması için bono düzenlemiş ve poliçeyi kabul etmiş ise bu takdirde düzenlenen bono veya poliçe hatır senedi olarak kabul edilmektedir¹⁹⁵. Hatır senedinin ihdas nedeni keşideci ile lehtar arasındaki hatır anlaşmasıdır. Taraflar temel ilişki olan hatır sözleşmesine istinaden düzenlenen hatır senedin gerçek bir borç olmadığını ve bu hatır senedinden kaynaklı hak ve alacak talep edilmemesi hususunda anlaşmıştır. Her ne kadar kambiyo senedinde yer alan keşideci borçlu ise taraflar arasındaki hatır anlaşması gereği bu borcun talep edilmesi yasaklanmıştır.

Hatır senetleri kural olarak kredi amaçlı olarak düzenlenmekte ya da senet alacaklısının maddi durumunu olduğundan daha iyi gösterme amacıyla keşide edilmektedir. Kambiyo senetlerinden bono ve poliçenin hatır senedi olarak keşide edilebilir iken çek' in hatır senedi olarak düzenlenmesi hukuken mümkün değildir. Çek için ayrı bir değerlendirme yapılmasının sebebi çekin keşide tarihinin ileri bir tarih

¹⁹⁴ KINACI, s. 166; TÜRK. s. 372

¹⁹⁵ ÖZTAN, s.1010; TÜRK, s. 372

olarak düzenlenmiş olsa dahi kanun koyucu tarafından ödeme aracı olarak kabul edilmesi ile ilgilidir(TTK.m795).

Çekin hatır senedi olarak düzenlenmesinin hukuki olarak mümkün olmamasının yanında Yargıtay'ın aksi yönde kararı mevcuttur. Yargıtay 19.Hukuk Dairesinin 21.02.2006 tarih, 2005/7046 esas, 2006/1637 karar sayılı ilamında; *Taraflar arasındaki uyuşmazlık, dava konusu çekin hatır çeki olup olmadığı, başka bir ifadeyle teminat amacıyla verilip verilmediği noktasında toplanmaktadır. Çek bir ödeme vasıtası olup, kural olarak mevcut bir borcun tediyesi amacıyla verilip verilmediği noktasında noktasın da toplanmaktadır. Çek bir ödeme vasıtası olup kural olarak mevcut bir borcun tediyesi amacıyla verildiğinin kabulü gerekir. Bu durumda mahkemece çekin hatır çeki ya da teminat amacıyla verilen bir çek olduğu yolundaki iddiasının davacı tarafça yazılı delille kanıtlanması gerektiği gözetilmeden hükme esas alınan bilirkişi raporunda yer alan varsayımlardan hareketle yazılı şekilde hüküm kurulmasında isabet bulunmamaktadır.*” Görüldüğü üzere hukuki olarak çekin bir ödeme aracı olduğu sabit iken hatır senedi olarak da düzenlenebileceği Yargıtay kararlarında dile getirilmiştir. Çekin ödeme aracı olarak kabul edilmesi bu çekin hatır çeki olarak düzenlenmesine müsaade etmez. Bu sebeple çekin hatır senedi olarak düzenlenmesi halinde geçerli bir kambiyo senedinden bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Netice itibari ile hatır senedi olarak düzenlenen kambiyo senetlerinde borçlunun kambiyo senetlerini hatır senedi olarak düzenlediğine yönelik iddiasını yazılı delille ispat etmesi gerekir. Burada ki yazılı delil ifadesi kesin delil olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte kambiyo senedinin kesin deliller ile ispatının yanında yemin deliline de başvurulacağı kabul edilmiştir.

Uygulamada önemli bir borçtan kurtulmaya yönelik olarak gerçekte olmayan bir borca yönelik bono düzenlenmekte ve aslında borçlu olmayan keşideci hakkında icra takibi başlatılmaktadır. Bu takipte de ilk haczi koyduran alacaklı ile anlaşmalı olan borçlu hacedilen malın satışından elde ettiği geliri yine kendi mamelekine katmaktadır. Burada

hatır senedinden çok muvazaa ve resmi evrakta sahtecilik suçlarının vuku bulacağını beyan ederiz. Bu tür senetlerin doğrudan geçersiz yaptırımına tabidir¹⁹⁶.

3.5.2. Teminat Senedi İddiasının İspatı

Teminat senetleri asıl borcun vadesinde ödenmesini teminat adlına almak için düzenlenen senetler olarak kabul edilmektedir. Asıl borcun vadesinde ödenmemesi halinde alacaklı asıl borçtan bağımsız olarak elindeki teminat senedini icraya koymakta ve bu senedin icra takibinde sağladığı kolaylıktan yararlanmaktadır. Bu yönü ile teminat senetlerinin icra kabiliyeti nedeniyle borcun ödenmesini hızlandırmaktadır. Asıl borcun vadesinde ödenmemesi nedeniyle hasıl borcun dışında bir kambiyo borcunun da bulunması alacaklının piyasaya güvenini de artırmaktadır. Elinde teminat senedi bulunan alacaklı talep halinde mahkmeden ayrıca kolaylıkla da ihtiyati haciz alabilmektedir. Yine hem asıl borçtan dolayı takip yapılabilen hem de asıl borçtan bağımsız olarak kambiyo takibi yapılabilen her ne kadar takipler mükerrer görünse de kambiyo takibinin temel borçtan bağımsız olarak kabul edilmiş olması nedeniyle aynı borçtan dolayı iki takip yapılabilen bir durumdur.

Kambiyo senedinin teminat senedi olduğunun sabit olması halinde bu senet kayıtsız ve şartsız olarak bir para borcu ihtiva etme şartını yitirdiğinden alacaklının elindeki senetten kaynaklı olarak kambiyo alacağını talep etme hakkı sona erer. Ancak bir kambiyo senedinin teminat senedi olarak düzenlendiğinin ispatı oldukça zor olup belirli ispat şartlarını tabi kılınmıştır. Bir kambiyo senedinin teminat senedi olduğu hususu ya senet metninde teminat senedi ve neyin teminatı olduğu hususun derç edilmesi ya da ayrı bir sözleşme ile kambiyo senedinin teminat senedi olarak kabul edildiğinin belirtilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde kambiyo senedinin teminat senedi olarak düzenlendiğine yönelik savunmaya itibar edilmemekte bu yönde tanık dinlenmesine kanun koyucu tarafından müsaade edilmemektedir.

¹⁹⁶AKGÜN, s. 139

Uygulamada kambiyo senedinin metnine teminat senedi veya teminat içindir gibi kayıtlar düşülmekte, bu senetlere istinaden yapılan takiplerde borçlular tarafından senet metninde teminat kaydı olduğu için borca itirazlar ileri sürülmektedir. Ancak sadece bu kayıtlar kambiyo senedini hükümden düşürmeye yetmemektedir. Bir bononun teminat olarak verildiğinin kabulü için o bono üzerinde teminat ibaresinin bulunması zorunluluğu yoktur. Yargıtay 12.Hukuk Dairesinin 2020/2587 e. 2020/9877 karar sayılı ilamı da aynı yöndedir. “ Kaldı ki, bono üzerindeki teminat ibaresi neyin teminatı olduğunun ayrıca açıklanmadığı sürece bononun başlı başına teminat bonusu olduğunu göstermez¹⁹⁷.” Bununla birlikte senet metninden anlaşılan hükümsüzlükler yönünden de teminat kaydının değerlendirilmesi gerekmektedir. Çalışmamızın başında senet metninde yer hangi kayıtların senedi hükümsüz kılacağını belirtmiştik. Teminat kaydının da bu yönde ihtiyarı bir kayıt olduğunu ve senet metninde yer almasının senedin geçerliliğine etki etmeyeceğini beyan ederiz.

Teminat senedine ayrı bir sözleşmede atıf yapılması halinde kabul edilip edilmeyeceği de belirli şartlara tabi tutulmuştur. Bu şartlardan biri sözleşme de yer alan senedin vade tarihi, keşide tarihi ve miktarı yönünden bir birine uygun olması gerekir. Aksi takdirde sözleşmedeki senedin başka bir senet olma ihtimaline binaen yapılan teminat senedi itirazı kabul edilmemektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 2017/12-350e- 2021/152 k sayılı ilamı da aynı yönde karar verilmiştir. “Bononun teminat senedi olduğu senet metninden anlaşılamiyor ise İİK'nın 169/a maddesi kapsamına bononun sözleşme ile bağlantısı kanıtlanmalıdır. Sözleşmede senedin vade, tanzim tarihi ve miktarına açıkça atıf bulunman sözleşmede senedin teminat amacıyla verilmiş olduğu belirtilmiş olabilir. Hukuk Genel Kurulunun 15.09.2020 tarihli ve 2017/12-269 E. 2020/591 kararında da benimsenmiştir.

Bir senedin teminat senedi olduğunun ispatı ayrıca alacaklının kambiyo senetlerinden kaynaklı alacaklara dair uygulanan ayrıcalıklı takip haklarını de elinden alacaktır. Bunlardan en önemli olanı bu takipte borca yapılan itirazın takibi

¹⁹⁷12.HD2020/2589 E. 2020/9877 K. 17.11.2020.T,E.T:20.04.2024(<https://karararama.yargitay.gov.tr/>)

durdurmayacağına yönelik kuraldır. Teminat senedine muhatap olan borçlunun kambiyo senedinden kaynaklı açılacak menfi tespit davasını kazanması halinde mahkemece kurulacak hükümde davacının davalıya bir kambiyo borcunun bulunmadığına hükmedilirken, icra mahkemesine yapılan borca itirazın kabulü halinde ise İİK. m 169/a-5 uyarınca kambiyo senetlerinden kaynaklı olarak başlatılan takibin durdurulmasına karar verilir. Her iki şekilde de alacaklı temel ilişkiye istinaden alacağını talep edebilir.

3.5.3. Açığa İmzalı Senet İddiasının İspatı

Keşideci tarafından kambiyo senedinde imza kısmını imzalayıp lehtara teslim ettiği, lehtar tarafından taraflar arasındaki anlaşmaya uygun olarak eksik kısımların sonradan tamamlandığı kambiyo senetleri açığa imzalı kambiyo senedi olarak ifade edilmiştir. Bu tür senetler alacaklı ile borçlu arasındaki ticari gün ilişkisinden kaynaklı olabileceği gibi senet bedelinin keşide tarihinde belirli olmamasından da kaynaklı olabilmektedir. Her ne kadar TTK 672 – 777 .m maddelerinde kambiyo senetlerinde bulunması zorunlu olan unsurlu tekrar tek belirtilmiş ise de keşideci bu unsurların doldurulmasını alacaklının iradesine terk etmiştir.

Açığa imzalı senetlerden kaynaklı olarak açılan menfi tespit davasının konusu senedin taraf arasındaki anlaşmaya uygun doldurulmasına yönelik iddiasının ispatı çevresinde toplanmaktadır. Yargıtay 19.Hukuk Dairesinin 2019/341e – 2020/1368 karar sayılı ilamında açığa imzalı senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğunun hangi ispat araçları ile ortaya konacağı belirtilmiştir. “*Bölge adliye mahkemesince yapılan yargılama neticesinde, davanın kambiyo senedine dayalı menfi tespit davası olduğu, takip konusu bonoda davacının keşideci davalının ise lehtar durumunda olduğu, bonodaki keşideci imzasının davacıya ait olduğu konusunda taraflar arasında uyuşmazlık olmadığı, TTK'nun 778/1-f maddesinin yollaması ile 680/1. maddesi uyarınca tedavüle çıkarılırken tamamen doldurulmamış bono düzenlenmesinin mümkün olduğu, senedin tedavüle çıkarılırken anlaşmaya aykırı doldurulduğunu iddia eden davacının iddiasını yazılı delille ispat etmesi gerektiği, davacının senedin anlaşmaya aykırı doldurulduğunu kanıtlamaya elverişli yazılı delil bildirmedeği, mahkemece toplanan deliller ve tüm dosya içeriğine göre, ispat yükü doğru belirlenerek aynı gerekçe ile davanın reddine karar vermesi usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle davacı vekilinin istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir.*

3.5.4. İspat Yükümün Yer Değiştirmesi

İspat yükü menfi tespit davasında davalı alacaklı üzerinde iken kambiyo senetlerinden kaynaklı olarak açılan davalarda ispat yükü davacı borçluya düşmektedir. İspat yükü kendisine düşen taraf iddiasını kambiyo senetlerinden kaynaklı açılan menfi tespit davasında kesin deliller ile ortaya koyması gerekmektedir. Ancak genel olarak açılan menfi tespit davasında her türlü delil ile iddia ispatlanabilmektedir¹⁹⁸.

Düzenleme sebebinin kambiyo senedinde yer alması halinde bu sebepten başka bir iddia ileri süren taraf ispat yükünü üzerine almış olur. Bono da ihdas nedeni olarak malen veya nakden kaydı konulmuş ise bu kayıtların aksini iddia eden taraf iddiasını ispat ile mükelleftir. Malen kaydı bulunan bir bononun alacaklı tarafından nakit karşılığı alındığı yönünde iddiada bulunulması halinde alacaklı ispat yükünü üzerine alır. Yargıtay'ın müstakar kararları da bu yöndedir. “*Dava konusu bononun nakden kaydı taşıdığı, davacının dava dilekçesindeki beyanı ile senetteki ihdas nedenini talil ettiği, ispat yükü üzerinde olan davacının davasını ispatlayamadığı*,”¹⁹⁹

Senedin ihdas nedeninin hem alacaklı hem de borçlu tarafından değiştirilmesi halinde ise ispat yükü yer değiştirmez. Bu takdirde kambiyo senetlerinden kaynaklı açılan menfi tespit davasında ispat yükü davacı borçluya düşer. Davalı borçlu bu halde iddiasını kesin deliller ile ispat etmekle mükelleftir.

3.6. Davanın Sonucu

Menfi tespit davası ile takibin iptali yoluna başvurmak imkânının birlikte ortaya çıkması mümkündür. Örneğin, takibin kesinleşmesinden sonraki evrede borcun haricen ödenmesine rağmen alacaklı takibe devam etmek isterse, borçlu menfi tespit davası açabileceği gibi takibin iptali yolunu da tercih edebilir. Menfi tespit davası açılması halinde, kesin hüküm teşkil eden bir karar ile borçlu olunmadığı tespit edilmiş olacakken,

¹⁹⁸ BOZGEYİK, Hayri/GÜNDOĞDU, Süleyman Burak ; “*Yargıtay Kararları Çerçevesinde Bonoda Düzenleme Sebebinin Değiştirilmesine Yönelik Beyanların İspat Yüküne Etkisi*”, TFM,C:7, S:2, 2021 , s. 258.

¹⁹⁹ BOZGEYİK/GÜNDOĞDU, s. 263.

takibin iptalinde icra mahkemesi kararı kesin hüküm teşkil etmez. Buna karşılık takibin iptali yoluyla, menfi tespit davasına nazaran daha hızlı netice almak mümkündür. Takibin iptali yoluna başvurulması halinde icra tazminatına ilişkin hükümler uygulanmaz. Buna karşılık, menfi tespit davasında ise tazminat talep edilmesi mümkündür. Takibin iptali yolunda icra takibi durmaz. Ancak menfi tespit davası açılması halinde, icra veznesindeki paranın alacaklıya verilmesi engellenebilir. Fakat bunun için borcun tamamının da nakit ödenmesi ve yüzde onbeş ilave teminat gösterilmesi gerekir. Takibin iptali sürecinde borçlunun, takibin iptali sebebini kanunda sayılan belgelerden biri ile ispatlaması gerekir.

3.6.1.Davanın Kabulü

Menfi tespit davasının kabul edilmesi halinde, takip, - eğer daha önce tedbir kararı ile durdurulmamışsa- durur. Takibin durması için hükmün kesinleşmesine gerek yoktur. Hükmün kesinleşmesi üzerine, hükmün içeriğine göre icra takibi kısmen veya tamamen eski hale iade edilir²⁰⁰.

Menfi tespit davasını kabul eden mahkeme, borçlunun talebi üzerine alacaklıyı, haksızlığı anlaşılan miktarın yüzde yirmisinden az olmamak üzere bir tazminat ödemeye mahkum eder. Alacaklının tazminatına mahkum edilebilmesi için takibin haksız ve kötü niyetle yapılması gerekir. Buna göre, davanın kabulü halinde alacaklının tazminat ödemeye mahkum edilebilmesi için yalnızca davanın kabul edilmesi yeterli değildir. Ayrıca alacaklının kötü niyetinin de (alacaklı olmadığını bilerek takip başlattığının) ispatlanması gerekir. Burada davanın reddinden farklı olarak, tazminata hükmedilebilmesi için borçlunun talebi şarttır. Menfi tespit davasının kabulü halinde, tazminata hükmedilebilmesi için “borçluyu menfi tespit davası açmaya zorlayan takibin” haksızlığından söz edilmesi sebebiyle, ancak takipten sonra açılan menfi tespit davasının kabulü halinde tazminat söz konusu olabilir.

Davanın kabulü ile davacı tarafından davalı elinde bulunan kambiyo senedinin iptali istenmiş ise bu senedin iptaline de karar verilmelidir. Fakat bu senedin davalı elinde bulunmayıp da nerede olduğu bilinmiyorsa üçüncü kişilerin haklarına zarar vermemek

²⁰⁰ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN S.350.

amacıyla senedin iptaline karar verilmeyip sadece davacının borçlu olmadığına karar verilmelidir²⁰¹.

3.6.2.Davanın Reddi

Menfi tespit davasının reddedilmesi halinde, şayet daha önce ihtiyati tedbir kararı verilmişse, söz konusu tedbir kararı kendiliğinden kalkar. Tedbirin kalkması açısından, ret kararının kesinleşmesi gerekmez²⁰².

Menfi tespit davasının reddedilmesi halinde, şayet alacaklı tedbir kararı sebebiyle alacağını geç elde etmişse, alacağın yüzde yirmisinden az olmamak üzere davacı borçlu tazminat ödemeye mahkûm edilir. İhtiyati tedbir kararı verilerek takip durdurulmamışsa, tazminat kararı verilmesi mümkün değildir. Söz konusu tazminat öncelikle borçlu tarafından tedbir kararı için gösterilen teminattan karşılanır. Söz konusu tazminat açısından kanun koyucu talep aramamıştır.

²⁰¹ AKIN, s. 113.

²⁰² ATALI/ERMENEK/ERDOĞAN S.3549.

SONUÇ

Tezimizde Menfi Tespit Davasının Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz yolu ile takiplerden dolayı açılması hali incelenmiştir. Kambiyo senedine özgü haciz takibinden kaynaklı gönderilen ödeme emrine yapılan itiraz ve şikayet icra mahkemesinde yapılması ve icra mahkemesinin belirli belgelere dayanak inceleme yapması nedeniyle Menfi Tespit Davası borçlunun açabileceği tek hukuki korum davasıdır.

Menfi Tespit davasının ispatı HMK'nın genel hükümlerine tabidir. Bu dava için kanunda özel bir dava şartı öngörülmemiştir. Kambiyo senetlerinin soyut özelliği nedeniyle menfi tespit davası belirli defiler karşısında bertaraf edilebilmektedir. Her ne kadar bu dava da yerel mahkemelerce kesin delil talep edilse dahi yargılama sırasında ki defiler ve defilere cevaplar karşısında soyutluk ilkesi bertaraf edilebilmektedir.

Menfi tespit davasında kanun koyucu tarafından davanın reddi halinde davacı aleyhine tazminat hükmedilmesine dair düzenleme ile alacaklı ve borçlu arasındaki haklar dengesi karşılanmaya çalışılmıştır.

Menfi tespit davasında ispat yükünün yer değiştirmesi hususu oldukça önemlidir. Bu davada senedin ihdas nedenin değiştirilmesi halinde değiştiren taraf ispat yükünü üzerine almış olur, senedin düzenleme sebebinin her iki tarafça değiştirilmesi halinde ise ispat yükü yer değiştirmez. Bu sebeple ispat yükünün kime ait olduğu hangi halde değişeceği hususu yargılamanın en önemli konusunu teşkil etmektedir.

KAYNAKÇA

- ACAR, Faruk; '*Kambiyo Senetlerinde Bedelsizlik İddiası*', Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya,1996
- AKGÜN, Canan; '*Kambiyo Senetlerinde Menfi Tespit Davası*', Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversite, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri,2022
- ALANGOYA Yavuz, YILDIRIM M. Kamil, NEVHİS DEREN Yıldırım; '*Medeni Usul Hukukunun Esasları*', 7. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2009.
- ARSLAN, Ramazan; '*Medeni Usul Hukuku*', Yetkin Yayınları, Ankara, 2019
- ARSLAN, Ramazan; '*İcra ve İflas Hukuk*', Yetkin Yayınları, Ankara,2019
- AŞIK İbrahim,ORUÇ Yakup,TOK Ozan, SAÇAR Ömer Faruk; '*İcra ve İflas Hukuku*', Seçin Yayınları, Ankara, 2022
- ATALI Murat,ERMENEK İbrahim,ERDOĞAN Erdoğan; '*İcra ve İflas Hukuku*', Yetkin Yayınları, Ankara,2022
- ATALAY, Oğuz; '*Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı*', Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 2001.
- AYDIN, Firuze; '*Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro su*', Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.
- BAHTİYAR, Mehmet; '*Kıymetli Evrak Hukuku*', 17. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 2019.
- BİRGEALP, İsmail Hakkı; '*Kambiyo Senetlerine Dayanan Menfi Tespit Davası Türleri*', İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi S.8 (2), Güz 2021
- BOZKURT, Tamer; '*Kıymetli Evrak Hukuku*', Legem Yayıncılık, Ankara, 2020.
- BUZ, Vedat; '*Yenilik Doğuran Haklar*' Yetkin Yayınları, Ankara,2005

- BOZGEYİK, Hayri/GÜNDOĞDU, Süleyman Burak ; “*Yargıtay Kararları Çerçevesinde Bonoda Düzenleme Sebebinin Değiştirilmesine Yönelik Beyanların İspat Yüküne Etkisi*”, TFM,C:7, S:2, 2021
- BOZER Ali, GÖLE Celal;‘*Kıymetli Evrak Hukuku*’, ,Banka Ticaret Hukuku, Araştırma Enstitüsü Yayınları,Ankara 2017.
- CEYLAN, Nurettin;’*Kambiyo Senetlerine Dayalı Olarak Açılan Menfi Tespit Davası*’, Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Konya,2021
- ÇİÇEKLİ, Ali Fuat;‘*Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte Menfi Tespit Davasının Nitelikleri*’, SDÜHFD, C.11, S.2, 2021
- DEYNEKLİ Adnan; ‘*İlamsız İcra Takibinde İtirazdan Sonra Açılan Menfi Tespit Davasında Hukuki Yarar Sorunu*’,Türkiye Adalet Akademisi Dergisi,2010/2
- DURGUT, Ramazan; ‘*Kıymetli Evrak Hukuku*’, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul, 2017
- DURMUŞ, Rukiye Feray; ‘*Yenilik Doğuran Davalar*’, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2022
- ERDEM, Nuri; ‘*Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler*’, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,2005
- EREN, Fikret; ‘*Borçlar Hukuku Genel Hükümleri*’, 16. Baskı, Yetkin Yayınları,Ankara, 2014.
- ERİŞ, Gönen;’*Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli evrak Poliçe-Bono-Çek-Makbuz Senedi- Varant*’,Seçkin Yayıncılık,Ankara, 2014
- ERTEKİN, Erol/KARATAŞ, İzzet;‘*Uygulamada Ticari Senetler Hukuku*’, Feryal Matbaacılık, Ankara, 1992
- GÜRAÇ, Emin; ‘*Kambiyo Senetlerinin Menfi Tespit Davasına Konu Olması*’, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,İstanbul,2019
- HELVACI, Mehmet; ‘*Kambiyo Senetlerine Özgü Takip Yolu*’, İÜHFM C. LXXI, S. 2, 2013
- İPEKÇİ Nizam; ‘*İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı*’,1 Cilt, 6.Baskı, Ankara,2007

- KARAASLAN, Varol; '*Medeni Usul Hukuku*', Adalet Yayınevi, Ankara, 2020
- KARAYALÇIN, Yalçın; '*Ticaret Hukuku Dersleri, II, Ticari Senetler*', 4.Basım, Ankara, 1970
- KENDİGELEN Abuzer, KIRCA İsmail; '*Kıymetli Evrak Hukuku*', Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018
- KINACIOĞLU Naci ; '*Kıymetli Evrak Hukuku*', Gazi Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1989
- KORUNALP Haluk; '*İcra Takibinden Sonra Açılan Menfi Tespit Davasında Yetkili Mahkeme*', AHFD, 1982-1987 XXXIX/1-4
- KURU Baki, ARSAN Ramazan, YILMAZ Ejder; '*İcra ve İflas Hukuku*', Genişletilmiş 12. Baskı, Ankara, 1999
- KURU, Baki; '*İcra ve İflas Hukuku*', Legal Yayıncılık, Ankara, 2016
- KURU, Baki, '*Medeni Usul Hukuku*', Yetkin Yayınları, Ankara, 2011
- KURU Baki, BUDAK Ali Cem; '*Tespit Davaları*' On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2010
- MEİER, İsaak; '*İsviçre Hukuk Açısından Cebri İcranın Güncel Sorunları*', TBB, S.163, Ankara, 2008
- MUŞUL Timuçin; '*İcra ve İflas Hukukunda Menfi Tespit ve İstirdat*', 3. Baskı, Adalet Yayınları, İstanbul, 2020
- OSKAY Mustafa, KOÇAK Coşkun, DEYNEKLİ Adnan, DOĞAN Ayhan; '*İcra ve İflas Kanunu Şerhi*', 2. Cilt, Ankara, 2007
- ÖKTEMER Y. Semih; '*Menfi Tespit Davası*', Ankara Barosu Dergisi, 1973/2
- ÖZTAN, Fırat; '*Kıymetli Evrak Hukuku*', Turhan Yayınevi, Ankara, 1997

POROY Reha, TEKİNALP Ünal; ‘*Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*’, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018

PULAŞLI, Hasan; ‘*Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*’, Ankara, 2019

SÖNMEZ, Numan Sabit; ‘*Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler*’, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016

TİRYAKİ Fuat; ‘*Menfi Tespit Davasının Şartları, İcra Takibine Etkileri ve Sonuçları*’, Ankara Barosu Dergisi, 1996/2

TÜRK, Ahmet; ‘*Kambiyo Senedi Borçlusuna Tarafından Açılan Bedelsizliğe ve Hükümsüzlüğe Dayalı Menfi Tespit Davalarının Gösterdiği Özellikler*’, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, C. 7 Özel Sayı

ULUKAPI, Ömer; ‘*Medeni Usul Hukukunda Dava Arkadaşlığı*’, Mimoza Yayıncılık, Konya, 1991

UMAR Bilge; ‘*Hukuk Muhakeme Kanunu Şerhi*’, 2. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2014

USTA, Merve; ‘*Medeni Usul Hukukunda Tespit Davalarında Hukuki Yarar*’, Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2020

ÜLGEN Hüseyin, HELVACI, Mehmet, KAYA Aslan, ERTAN N. Füsün Nomer; ‘*Kıymetli Evrak Hukuku*’, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021

YARDIM, Mehmet Ertan; ‘*Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yoluyla Takipte İtiraz*’, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2012

YEŞİLDAL, Sema Gül; ‘*Kambiyo Senetlerine Özgü İcra Yolu ile Takipte Menfi Tespit Davaları*’, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010

YILMAZ, Aysen Lerzan; ‘*Kambiyo Senetlerinde Def’iler*’, Beta Yayınları, İstanbul, 2007

VERİTABANLARI VE İNTERNET SİTELERİ

<https://karararama.yargitay.gov.tr/>

<https://www.resmigazete.gov.tr/>

<https://www.corpus.com.tr/https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2004&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>

<https://www.e-uyar.com/>

EKLER**EK A. Tez Etik Kurulu Onay Belgesi**

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	MAHMUT KAPLAN
ÖĞRENCİ NO	2022005026
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	ÖZEL HUKUK
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	TEZ
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2023 / 2024. - GÜZ / BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEMEDİM / YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	KAMBIYO SENETLERİNDE MENFİ TESPİT DAVASI
TEZİN AMACI	Mevzuatta yer alan düzenlemeler çerçevesinde kambiyo senetleri kambiyo senetlerinin icra takibine ile menfi tespit davasına konu edilmesinin hukuki sonuçları
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Menfi Tespit davası, davacının davalı alacaklıya karşı borçlu olmadığını tespitini istediği icra ve iflas hukukuna özgü bir davadır. Borçlu, genel mahkemelerde açacağı menfi tespit davası ile esasında alacak hakkı olmayan davalının kendisi aleyhine başlattığı icra takibinin ilerlemesini veya icra

	veznesindeki paranın alacaklıya verilmesini engeller.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI- ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ - İLÇESİ)	

YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	
--	--

UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI			
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)		1) (.....) Sayfa Ölçeği. 2) (.....) Sayfa Anketi. 3) (.....) Sayfa Formları. 4) (.....) Sayfa	
ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI:Mahmut KAPLAN		ÖĞRENCİNİN İMZASI: Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl suretli imzalıdır TARİH:	
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU			
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.			
2. Anılan konu Hukuk faaliyet alanı içerisine girmektedir.			
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANI ONAYI	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI	SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI

Adı - Soyadı: Selen KARAAĞAÇ	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Faruk ANDAÇ	Adı - Soyadı: Murat KOÇ
Unvanı:Dr. Öğr.Üyesi	Unvanı:	Unvanı: Prof.Dr.	Unvanı: Prof.Dr.
İmzası:(Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti mail	İmzası:	İmzası:(Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti mail onaylıdır)	İmzası:(Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti mail onaylıdır)
... / / 20.... / / 20.... / / 20..... / / 20...

ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER

Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHINKAR AKAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİ N	Adı - Soyadı: Şirvan KALSIN	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARA N	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNO ĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası :Enstitü Müdürlüğünde kalan asıl sureti imzalıdır.	İmzası ::Enstitü Müdürlüğ ünde kalan asıl sureti imzalıdır.	İmzası ::Enstitü Müdürlüğ ünde kalan asıl sureti imzalıdır.	İmzası ::Enstitü Müdürlüğ ünde kalan asıl sureti imzalıdır.	İmzası ::Enstitü Müdürlüğ ünde kalan asıl sureti imzalıdır.	İmzası ::Enstitü Müdürlüğünd e kalan asıl sureti imzalıdır.	İmzası ::Enstitü Müdürlüğ ünde kalan asıl sureti imzalıdır.
..... / / 20.... / / 20....	... / / 20.... / / 20....	... / / 20.... / / 20.... / / 20....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi

OY BİRLİĞİ İLE		Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, / / 20..... - / / 20..... tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli izin verilmesi taraflarımızca
OY ÇOKLUĞU İLE		

		uygundur.
--	--	-----------

AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.

EK B. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü Tez Etik Kurulu
18/01/2024 Tarihli İzin İstek Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.04.04-2400000559

18.01.2024

Konu : Bilimsel Araştırma
ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı
Alınması Hk.

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: Rektörlük Makamının 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazısı.

İlgi tarihli yazı kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programında tez aşamasında kayıtlı Güray GÖÇER, Mahmut KAPLAN isimli öğrencilere ait tez evraklarının " Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayı" alınmak üzere Ek'lerde sunulmuş olduğunu arz ederim.

Prof. Dr.
Murat KOÇ Sosyal
Bilimler Enstitüsü
Müdürü

Ek : Öğrencilere Ait Dosyalar

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK C. Çağ Üniversitesi Tez Etik Kurulu 31/01/2024 Tarihli İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2400000946

31.01.2024

Konu : Bilimsel Araştırma
ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

- İlgi : a) 18.01.2024 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2400000559 sayılı yazınız
b) 18.01.2024 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2400000575 sayılı yazınız.
c) 19.01.2024 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2400000616
sayılı yazınız. ç) 22.01.2024 tarih ve E-23867972-
050.04.04-2400000646 sayılı yazımız.
d) 24.01.2024 tarih ve E-23867972- 050.04.04-2400000722 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen Özge KÖSE, Müge Ayşe ÖZTÜRK, Gülşah DOĞAN, Aslıhan ÇANKAYA, Ayşe Beyza ŞAHİN, Güray GÖÇER ve Mahmut KAPLAN isimli öğrencilerimize ait tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.